Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul IV, Nr. 8 (67) • 15 aprilie 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

Niculae Stoian

COMUNICATELE DIN APRILIE

„Ca telegrama să zbori, strofă!"
MAIAKOVSKI

Cea mai frumoasă poezie,
Pe care, doar s-o-nsemn mi-a mai rămas,
E-n fine scrisă și, pentru vecie:
Comunicatul TASS.

Putem acum să spunem, pare-mi-se,
Părinte al poeților, Homer:
O, ce copil naiv era Ulisse,
Mult încercatul tău corăbier!

★

Gagarin, Iuri Alexeevici!
Ce simplu sună și ce lapidar,
Cuvintele ce le aștern aici.

Dar ele-s un întreg dicționar,
Cel mai cuprinzător din cîte sînt!
Dicționarul păcii pe pămînt.

★

Bătrîne Arhimede, descoperă-te, iată
Acel punct fix, care-l rîvneai, profetic,
Determinat acum întîia dată
Acolo, pe tărîmul sovietic.

Pîrghia-a fost deci sigur sprijinită
Și-n cerul ce de veacuri ne-nfrica
Am proiectat o nouă, dar veșnică orbită:
Pămîntul se ridică! Evrika!

12 aprilie 1961

JULLES PERAHIM: LENIN

Din ciclul „Zece zile care au zguduit lumea"

Majtényi Erik

FIUL MĂREȚEI UNIUNI

Să-și țină jos feciorul, pămîntul căuta:
— În spațiile vaste-s capcane înghețate.
Un fir de zîmbet pare de-aicea orice stea,
dar colo sus, sînt peșteri de nimeni cercetate.

— Eșt om și rapt și-e trupul din însăși brazda mea,
cu trunzele le-asemeni, cum seamănă doi stropi,
poți să-ți întinzi, la umbră, culcușul printre plopi,
pîrîul scînteiază, la apă-n pumni și bea.

— Magneticelor cîmpuri, stihii spăimîntătoare,
la ce le-ai mai străbate întunecata slavă?
Acolo ceru-albastru se-ncinge ca o lavă,
acolo-n veci ești singur și fără apărare.

Așa-ncerca pămîntul frumosul fiu să-l ție,
și-un braț scotea oricare copac spre el în noapte,
dar el și-a-ntins aripa spre Căile de Lapte
și-atracției severe se smulse pe vecie.

Cînd l-a născut pămîntul fragilă-avea ființa,
Da-l oțeli Octombre și-ncununa de slavă.
Și l-a călit știința nemuritoarea navă,
Secera și ciocanul: înaltă, conștiința.

Așa pornit-a fiul măreței Uniuni,
și s-a întors din spații pe rotitoru-i drum,
— Ar trebui, tovarăș' maior, să stringi acum,
întinse către tine, miliardele de mîini.

Cînd ai pășit, tovarăș' maior, pe-acest pămînt,
din zori pîn-la amiază, aflase-ntreaga lume
de tine, în răstimpul în care cu-al tău nume
a zărilor albastre căluțe tu le-ai frînt.

În romînește de
TAȘCU GHEORGHIU

Lenin

de Alberto Hidalgo — poet peruvian

Lenin
Lamură-a lumii; limpede literă; la orice latitudine — liman;
Efort, energie, elan; echilibru-al urechii atente la orice ecou;
Nord nestemat; navă nouă-a nădejdii prin neguri nefaste și naufragii;
Inimă, imn și iubire; imbold împotriva imensei injustiții și-a irațiunii;
Netedă, nepieritoare, naltă vibrare de clopot năvalnic.
Lenin
Simfonie revoluționară,
sunet, răsunet de muzică pururi prezentă,
imn care-anunță zorii conștiinței,
primăvară.
1928

Îndemnurile lui

de Mihai Negulescu

Prin îndemnurile lui arzătoare,
Lenin
învinge cu fiecare din noi.
Îl regăsim în fiecare din noi:
claritate, iluminare.

Glasul lui ne-nfricat,
steag de purpur destăcind
peste nopțile Rusiei, sfîșiate, —
pentru veci
ne-a redat
și bucurie, și demnitate.

Crusta durerii sfărmînd,
ne-a ridicat ca pe-un cadru
tînăr, spre soare...

— Bună dimineața,
tînăr pămînt...

Ce strîmtă celulă era
pămîntul acesta —
privit din genunchi...
Ce larg e pămîntul acum,
cînd tălpile noastre ușoare
încrusta spre zare
Marele Drum!

Prin îndemnurile lui arzătoare,
Lenin
învinge cu fiecare din noi.
Îl regăsim în fiecare din noi:
claritate, iluminare.

CONGRESUL AL III-lea AL P.M.R. ȘI PROBLEMELE LITERATURII

ÎNVĂȚĂMINTE ȘI PERSPECTIVE

Unul din rezultatele binefăcătoare ale îndrumării literaturii de către partidul marxist-leninist al clasei muncitoare este și stimularea dezvoltării ei în direcția unei neîncetate înnoiri. Realitatea socialistă este o realitate prin excelență revoluționară care transformă radical existența oamenilor. Menită să oglindească o atare realitate, creația literară nu poate să nu-și adapteze mereu și ea uneltele noilor sarcini. Îndrumarea partidului îi ajută pe scriitori să stabilească raportul necesar între ceea ce a apărut nou în viața și tradiția prin valorificarea căreia se îmbogățește literatura.

Victoria clasei muncitoare în lupta împotriva burgheziei, crearea regimului de democrație populară, dictatura proletariatului și angajarea țării pe drumul construcției socialiste, eliberează creația literară de tot ce o împiedica în trecut să se dedice exclusiv misiunii sale firești — slujirea poporului. Instaurarea puterii populare și lărgirea continuă a democrației socialiste i-a eliberat definitiv pe scriitori de orice servitute politică față de burghezie. Desființarea proprietății private asupra mijloacelor de difuzare a creației artistice, trecerea acestora în sectorul proprietății socialiste și sub controlul obștesc, a eliberat pe creatori de orice dependență de sacul cu bani. Este certă eliberarea scriitorilor de influența gustului burghez și a ideologiei burgheze. Și din acest punct de vedere au fost înregistrate în ultimii ani succese remarcabile, dar se dovedește că, într-un fel, această eliberare e cea mai grea și, în orice caz, constituie un proces de mai lungă durată.

Conținutul principal al îndrumării literaturii de către partid izvorăște cu necesitate și din această împrejurare. Eliberarea creației literare de sub influența ideologiei burgheze și a gustului burghez trebuie desăvîrșită. Cu atît mai mult cu cît sesizarea și selectarea justă a noului din viața socialistă nu este posibilă fără înlăturarea tuturor inriuririlor ideologiei burgheze.

Dușmanilor realismului socialist le place să insinueze că îndrumarea literaturii de către partid ar limita, chipurile, libertatea creației. Pentru a putea argumenta cît de cît în favoarea unui punct de vedere atît de absurd, „specialiștii" în materie nu se dau înlături de a prezenta într-un fel cu totul denaturat îndrumarea literaturii de către partid ca un fel de tutelă ce s-ar institui asupra scriitorilor, ca un sistem de reglementare administrativă a creației etc. Toate acestea n-au nimic comun cu adevărul. Scopul îndrumării de către partid a literaturii este diametral opus: asigurarea condiției necesare pentru ca scriitorii să poată avea maximum de libertate în opera de slujire a țării și a poporului muncitor prin creația lor artistică. Dar libertatea completă e de neconceput atîta timp cît n-au fost încă rupte unele legături cu ideologia burgheză și gustul burghez.

Istoria recentă a îndrumării literaturii de către Partidul Muncitoresc Romîn oferă un exemplu strălucit de fermitatea și înțelepciunea cu care partidul a ajutat și ajută scriitorilor să descopere căile cele mai bune care duc spre completa eliberare și nemaiîntîlnită înflorire a creației literare. Îndrumarea literaturii nu se exercită prin stabilirea unui punct de vedere definitiv asupra cutărei sau cutărei opere, ci prin elaborarea problemelor esențiale în fața cărora se găsește creația literară și lămurirea lor în lumina sarcinilor generale ale construcției socialiste în etapa corespunzătoare. Îndrumarea de către partid dă perspectivă frontului literar în ansamblu.

O asemenea perspectivă clară și mobilizatoare a fost definită prin lucrările Congresului al II-lea al P.M.R. Subliniind succesele remarcabile obținute în domeniul creației literare și artistice datorate, în primul rînd, faptului „că tot ce are mai talentat literatura și arta romînească participă astăzi la opera de dezvoltare a culturii puse în slujba poporului", precum și împrejurării că dezvoltînd „tradițiile literaturii și artei înaintate a trecutului", scriitorii și artiștii „se străduiesc în marea lor majoritate să reflecte în operele lor realitatea noastră și să contribuie activ la opera de educare a oamenilor muncii în spiritul socialismului", ceea ce le-a permis „să creeze în ultimii ani opere care și-au cîștigat pe merit dragostea poporului", raportul C.C. al P.M.R., prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în fața Congresului, enumeră în același timp și care sînt problemele nerezolvate sau insuficient rezolvate, ajutînd astfel scriitorilor să-și dea seama de direcția în care vor trebui să-și îndrepte în viitor eforturile lor creatoare.

Prima problemă acută pe care a înfățișat-o Congresul al II-lea al P.M.R. în fața scriitorilor a fost aceea a orientării tematice: „Multe din temele mari și dintre aspectele fundamentale ale luptei eroice a poporului muncitor pentru construirea socialismului ca și din istoria ultimelor decenii, nu și-au găsit oglindirea în literatură și artă decît în slabă măsură". Cunoaștem cu toții cît de mare a fost ecoul pe care l-a stîrnit în rîndurile scriitorilor această constatare critică. Acțiunea întreprinsă de Uniunea Scriitorilor sub lozinca „actualitate și partinitate" a fost o urmare directă a perspectivei deschise de îndrumarea partidului. În cadrul acestei acțiuni s-a lămurit de ce pentru frontul literar în ansamblu problema orientării tematice e o problemă principială. A devenit clar că nu e vorba nici de eliminarea temelor istorice din ansamblul literaturii realist-socialiste, nici de „condamnarea" scriitorilor care scriu despre trecut, ci de direcția principală a dezvoltării literare în totalitatea ei, de datoria întregii literaturi, a întregului front literar, să intervină activ în viață și să ajute astfel oamenilor muncii să rezolve mai repede, mai bine și mai deplin sarcinile practice, concrete ale construcției socialismului. Din acest punct de vedere au respins scriitorii teoria „patosului distanței", ca demobilizatoare și defetistă.

Chemarea plină de înțelepciune a partidului a rodit și în creația literară ca atare. În anii care ne despart de cel de al II-lea Congres al P.M.R., literatura noastră s-a îmbogățit cu lucrări în care sînt înfățișate aspecte din lupta actuală a muncitorilor din fabrici pentru mărirea continuă a producției, pentru creșterea productivității muncii și scăderea prețului de cost, pentru îmbunătățirea calității produselor. Ne referim la lucrări ca piesele „Ferestre deschise" și „Explozie întîrziată" de Paul Everac, „Secunda 58" de Dorel Dorian, romanul „Ora șase" al lui Nicolae Tic și chiar romanele lui C. Chiriță „Întîlnirea" și „Oțelul" care, cu toate scăderile lor, sînt totuși ilustrative pentru fenomenul pe care vrem să-l evidențiem. Nu facem aici analize critice, nu ignorăm că lucrările citate sînt de niveluri artistice foarte diferite, dar nu putem să nu subliniem totuși că în fiecare din ele se reliefează, după posibilitățile autorului, cum influențează colectivul muncitoresc conștiința oamenilor, cum, în mod inevitabil, încadrarea într-un colectiv socialist îl obligă pe om să pună într-un fel nou, superior, o serie de probleme de viață, cum, deci, începe să se desfășoare procesul de formare a conștiinței socialiste și cum schimbă acest proces o mulțime de relații între oameni, relații ce păreau scriitorilor în trecut și mai par unora și azi, acelora care nu cunosc temeinic viața socialistă, ca imuabile.

Deplasări interesante s-au produs și în sectorul literaturii pe teme rurale. Dacă în romanul „Cuscrii" al lui Alecu Ivan Ghilia interesul scriitorului se fixează încă asupra momentului înființării unei gospodării colective (dar cu elemente noi totuși — cum ar fi, de pildă, încercarea chiaburilor de a organiza o diversiune sub pretextul înființării unei întovărășiri), în alte lucrări, problema centrală e deja lupta pentru consolidarea gospodăriei existente, cum ar fi romanele „Zilele săptămînii" al lui D. R. Popescu, „Drum deschis" de Șerban Nedelcu sau în piesa lui Mihail Davidoglu „Uriașul din cîmpie".

Realizarea tematică cea mai impresionantă din anii dintre cele două Congrese ale Partidului este incontestabil seria de romane apărute în cinstea celei de a XV-a aniversări a Eliberării, romane în care se reflectă lupta Partidului pentru scuturarea jugului fascist și întoarcerea armelor. (Pe muche de cuțit de M. Beniuc, Șoseaua Nordului de Eugen Barbu, Bariera de T. Mazilu, cărora li s-a adăugat mai tîrziu, Eșirea din Apocalips de Alecu Ivan Ghilia și altele). Cu toate că — așa cum s-a arătat la timpul său în critică — tuturor acestor romane le sînt proprii și cusururi serioase, cîștigul de orientare, în spiritul cerințelor Congresului al II-lea, e evident. Lupta forțelor celor mai înaintate ale poporului e tema principală, subiectele se grefează pe această luptă, în centrul construcției epice sînt eroii timpului, luptătorii comuniști, biografia lor e dată amplu, cu implicații variate în toate sectoarele vieții.

Dar dacă putem vorbi de realizări importante care reflectă cum îndemnul partidului privind orientarea tematică a literaturii a rodit, ar fi greșit să declarăm că acest îndemn nu păstrează actualitate și astăzi. Mai sînt încă perioade și evenimente importante din istoria ultimelor decenii care-și așteaptă „cronicarii", istoria artistică a gloriosului Partid Comunist din Romînia este încă, din păcate, destul de fragmentară. Iată o sarcină foarte concretă pe care nu putem să n-o repetăm în ajunul celei de a 40-a aniversări a Partidului.

După cum mai sînt încă multe „aspecte fundamentale ale luptei eroice a poporului muncitor pentru construirea socialismului" care au rămas și pînă astăzi palid și insuficient oglindite în creația artistică. Această constatare, care ne obligă la cercetarea multilaterală a cauzelor rămînerii în urmă, ne conduce direct la

Mihai Novicov

(Continuare în pag. 11)

IURI GAGARIN — CRISTOFOR COLUMB AL VREMURILOR NOASTRE

de Prof. univ. Dumitru Dumitrescu
membru corespondent al Academiei R.P.R.

Prin apariția în lumea astrilor a unuia dintre vremile a maiorului Iuri Alexeevici Gagarin, adevăratul Cristofor Columb al vremurilor noastre, oamenii de știință și tehnicienii sovietici au realizat una dintre cele mai visate năzuințe omenești: cunoașterea și stăpînirea Cosmosului.

Oamenii sovietici au creat definitiv premizele unei noi discipline științifice: cosmonautica. Prevederile teoretice ale posibilității trimiterii unui aparat de zbor, dincolo de limitele atmosferice terestre, formulate pentru prima dată, acum 50 de ani în urmă de către marele savant rus, Konstantin Eduardovici Țiolkovski, adevăratul întemeietor al cosmonauticii, au fost realizate și depășite prin munca creatoare, perseverentă, rectilinie și înțelept perseverentă, a tehnicienilor și oamenilor de știință sovietici.

De la data de 4 octombrie 1957, ziua memorabilă a lansării primului satelit artificial al Pămîntului, U.R.S.S. a continuat cu un ritm uluitor, caracteristic dezvoltării tehnicii și științei sovietice, bătălia pașnică a cuceririi Cosmosului. Lansarea mai multor sateliți artificiali ai Pămîntului, efectuarea de zboruri în direcția Lunii și în Lună, plasarea pe orbite în jurul Soarelui a noi planete, întoarcerea pe Pămînt în regiunea dinainte stabilită a navei cosmice cu toți pasagerii ei vii și nevătămați, constituie o mărturie indiscutabilă a potențialului și supremației tehnicii și a științei din țara socialismului triumfător.

Nebănuite perspective de dezvoltare a vieții noastre terestre se coboară din golurile unde vremea încearcă să se nască. Fantasticul devine realitate. Odată cu pătrunderea în Cosmos a maiorului I. A. Gagarin, primul cosmonaut, se fixează noile coordonate ale științei și tehnicii sovietice în spațiul infinit al viitorului.

Omul sovietic este solul de pace al Pămîntului în spațiile interplanetare. Către el își ridică fruntea cu mîndrie toți locuitorii Pămîntului.

Succesul gîndirii sovietice devine astfel un succes al gîndirii omenești, se înscrie o dată importantă în biografia Pămîntului nostru.

Racheta cosmică sovietică străbate nu numai spații interplanetare. Ea străpunge în același timp teoriile metafizice ale unei filozofii cosmogonice decadente, ridică zenital încrederea omului în forțele sale proprii, cu care își stăpînește destinul, indică direcția polară a idealurilor sociale ale populației noastre terestre.

Această clipă mare în istoria trepidantă a Pămîntului nostru, să o trăim cu profunzime, să o înțelegem cu emoție, să o prețuim cu venerație.

Această trăire supraomenească o datorăm integral științei și tehnicii sovietice.

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

CRITICĂ ȘI CULTURĂ

A te numi tînăr critic înseamnă a pune laolaltă două cuvinte care se resping. Dacă e bun, criticul nu e tînăr; chiar dacă este tînăr de ani. Oficiul de critic, vreau să spun, trezește ideea unei maturități indefinite; în vreme ce, dimpotrivă, poetul autentic ne apare în mod indefinit tînăr. De aici perplexitatea cititorilor, cînd află despre un cronicar, de pildă, pe care-l stimează, că nu-i nici măcar cărunt. Dascăl al acestor cititori, criticul decepționează nițel cînd arată prea juvenil. Într-un fel, el împrumută ceva din vîrsta zăcămintelor de cultură prin care se filtrează, ca să devină limpede, firul ideilor sale. Iată de ce mi se pare fără folos, dictată mai degrabă de o comoditate a spiritului, clasificarea care-i grupează pe critici în tineri și virstnici; există numai critici merituoși și critici lipsiți de merit.

Matur de maturitatea culturii pe care o poartă cu sine, pe care și-a însușit-o, criticul adevărat simte cultura ca o dimensiune a actului critic, încorporată la orice pas în scrisul său. Cultură profundă, substanțială, care-i altceva decît cultura folosită de unii drept panaș, bun de pus cînd și cînd la pălărie, citeodată mai semeț, citeodată mai sfios, cum se întîmplă; citeodată chiar buclucaș, împingînd spre gafe de neingăduit, cum e aceea cu care pornește la drum un articol al lui Mihai Gafița, Revistele și tinerii scriitori, *apărut nu de mult în „Contemporanul". „Pentru Socrate — scrie dezinvolt criticul, care-l confundă pe Socrate cu Homer — s-au înfruntat cîte cetăți ale vechii Elade, revendicîndu-și cinstea de a-l fi născut?" Nu s-a înfruntat niciuna: departe de epoca supozițiilor fabuloase, Socrate, feciorul moașei, s-a născut, pozitiv și prozaic, la marginea Atenei. Ceea ce nu-l împiedică pe M. Gafița, mai departe, să-și dezvolte abundent,* descoperirea, *să-i dea turnură epică: „Se știe — spune el, convins, — că disputa a cunoscut nu numai tonuri vehemente; au răsunat îndemnurile războinice, au sclipit coifurile și sulițele, ca în preajma venirii perșilor". Etc., etc. Îndărătul aparatului informativ pe care-l afișează un articol, trebuie să ghicești rezerve mult mai vaste, neetalate, de cunoștințe; însă, la lectura unora din criticii generației noastre, ai tocmai impresia opusă: sînt oameni care țin parcă să citeze mai mult decît știu realmente.*

Dar nu aștern aceste rînduri spre a semnala deficitul de informație pe care-l trădează scrisul cîte unui critic; în general — lucrul e evident — critica se face la noi într-un spirit tot mai informat și mai judicios. A reaminti cît de vitală și definitorie îi este criticului setea de cultură, e altceva decît a duce un război mărunt contra erorilor de informație. S-a vorbit, la a doua consfătuire a tinerilor scriitori, despre pericolul profesionalizării *excesive. despre pericolul închiderii în niște habitudini rutiniere. O astfel de primejdie se întrevede, socotesc, și în atitudinea criticului care-și reduce orizontul meseriei, care uită că datoria lui e alta decît a fi un* tehnician *al prezentării cărților. Are doar aparență de paradox, ideea pe care vreau s-o amintesc aici: adevărata profesiune a criticului nu e aceea de critic; este aceea, mult mai bogată în sensuri și implicații, care se cheamă* om de cultură, *acordat realităților socialismului. Cînd spunem cultură așadar, spunem priză lucidă, perspicace, asupra vieții. Căci de sus din înălțimea unei culturi crescută cu amploar ecurajoasă, criticul vede mai acut, vultorește, ținta pe care ne-o pune înainte viața; apucă mai cuprinzător țelurile comuniste ale prezentului.*

E o nevoie apăsată a prezentului, exigența ca scrisul nostru, al criticilor, să stea mai ferm într-un orizont de vastă cultură; o nevoie la care trebuie să meditățm în lumina Directivelor partidului privind criteriile de organizare a întrecerii; în lumina Directivelor pe care întreaga țară le traduce cu entuziasm în faptă. Imperativul calității, proclamat cu tărie în acest important document, ne conduce — transpus în termenii criticii literare — spre o astfel de concluzie. A sta mai ferm în orizontul culturii: ceea ce înseamnă a nu uita — cum ni se întîmplă uneori — că avem a scrie nu în primul rînd pentru scriitorii pe care-i re-

Dan Hăulică

(Continuare în pag. 8)

PROFILURI LITERARE

DUMITRU RADU POPESCU

Mai circulă în critica noastră literară o prejudecată formulată apodictic în legătură cu evoluția prozatorilor tineri. Se exprimă bunăoară ideea că, un prozator care a pornit la drum cu un volum de schițe, de nuvele sau povestiri, trebuie să ajungă cu necesitate la roman, acesta din urmă fiind cel mai în măsură să confirme autenticitatea și potențialul creator al autorului. Un postulat, dacă nu fals, în orice caz unilateral. Nu încape îndoială că reflectarea psihologiei unei colectivități umane, surprinderea unei mișcări mai ample, mai complexe a masei, reclamă cu necesitate virtuți de romancier, o anumită penetrație și dintr-o perspectivă mai largă a elementului social. E greu de imaginat că numai prin intermediul unei nuvele Rebreanu ar fi putut reda suflul răscoalei din 1907.

Dumitru Radu Popescu, tînărul prozator clujan, și-a trecut examenul literar cu un interesant volum de schițe *Fuga*. În ciuda unei anumite efervescențe a faptelor, în ciuda unui romantism naturist care sugerează pe alocuri nervozitatea notației, D. R. Popescu e în fond un laborios care tratează cu luciditate și gravitate materialul de viață, problemele pătrunse în cîmpul său de observație. Temperament complex, tinzînd cum observă Paul Georgescu *„spre o proză simplă și concentrată, cu situații balansînd între comic și dramatic"* (Romînia liberă 10.V.1958), D. R. Popescu aduce în proza noastră o variată gamă de probleme de ordin etic, psihologic și social, tratate diferențiat sau laolaltă, printr-o optică originală și pătrunzătoare, de pe pozițiile epocii noastre. Prozele de debut ale lui D. R. Popescu sînt circumscrise în cea mai mare parte, temporal și spațial vieții satului nostru de azi, surprins în febra noilor și adîncilor prefaceri pe drumul construirii socialismului.

Operînd o analiză verticală, de adîncime, asupra mediului sătesc, D. R. Popescu oferă o imagine realistă, veridică în general, desprinde fizionomii și probleme care stîrnesc întrebări și răspunsuri, care antrenează atenția cititorului. Descoperim, dacă pornim de la aceste considerații, o problematică specifică, axială creației tînărului prozator, care îl diferențiază și îl conturează în același timp.

Oglindind în ansamblu probleme frecvente în anii de început ai construirii socialismului la sate: rezistența chiaburimii, psihologia contradictorie a țăranului (dublu caracter al țăranului) pe de o parte, iar pe de alta apariția mugurilor conștiinței socialiste, tăria morală a oamenilor noi, urcușul impetuos spre lumină, D. R. Popescu răsfrînge pe plan artistic într-un mod original, problematica luptei noului împotriva vechiului. Prozator înzestrat, D. R. Popescu declanșează un foc concentric și prin surpriză împotriva tarelor monstruoase ale mentalității burgheze. Adesea efectul e neașteptat și cu atît mai eficient. Extrem de concisă *Păpușa spînzurată* e o glosă amară structurată pe un sens combativ față de elementul înapoiat, sortit implacabil pieirii. Precedeul fuzionării celor două planuri (comic — marșul babelor bocitoare și bîrfitoare, surprins într-un amuzant crescendo; dramatic — moartea bărbatului care-și terorizza tînăra soție) suscită un rîs acid la adresa unor tradiții retrograde, a egoismului, a brutalității, privite că rămășițe izolate, în dizolvție, ale lumii vechi. Într-o formă apropiată sînt flagelate egoismul, hoția celor doi părinți bătrîni din schița *Singur*, absurd alienați în vechea societate de adevărata lor esență umană.

Fără a fi folosit abuziv, procedeul are darul de a sancționa destul de caustic încercarea devenită ridicolă (deși nu mai puțin periculoasă) de a frîna viața biruitoare, adevărul. Întorcîndu-se din război, Tebeică (unul dintre cei șapte frați Tebeică considerați morți și îngropați fictiv, cu tot ritualul corespunzător) este lovit aproape mortal cu toporișca și aruncat în baltă de către nașul său, chiaburul Sperdea care-i răpise căruța și caii *(Gîștele sălbatice.* Steaua nr. 11/1960).

Desnodămîntul e imprevizibil, neobișnuit, dar nimic nu diminuează nota de veridic a situației. Ironia la adresa vechiului e corosivă: „Venii să-mi iau căruța și caii, zise omul. Și scoase caii din grajd și îi înhămă. Lui Sperdea parcă-i se sfîrșiseră cuvintele. *Nu știa dacă e cel adus de la gară, or altul. Toți șapte semănau, erau făcuți de Tebeică cu prima sa muiere.* (s. n.)

Alternînd construcția rotundă, mai mult sau mai puțin clasică, a conflictului, cu cea zigzagată, frîntă, D. R. Popescu dovedește de la începuturile sale și pînă astăzi o continuă preocupare de a găsi noi soluții.

Neadîncirea conflictului, reflectarea lui oarecum detașată de complexul istoric l-a dus însă pe autor la unele șovăiri de construcție — *Cutia de conserve.* Realizînd un adevărat tur de forță în demascarea procesului de desumanizare totală a unui chiabur, abjecția împinsă pînă la sadism și crimă, schița sfîrșește precipitat, plat, fără o concluzie logică. De asemenea *Fata lui Dumnezeu*, încheiată subit pe o poantă sentimentală, n-are o motivare socială și nici perspectiva corespunzătoare conflictului.

Ceea ce i se poate reproșa autorului e de asemenea faptul că tendința (pozitivă cum am văzut) de a înfiera vechiul, riscă prin extindere să capete preponderență în ansamblul creației sale în dauna cunoașterii și reflectării elementelor noi *(Fuga, O partidă de șah* ș.a. privite și ca realizare, sînt sub nivelul celorlalte).

Darul de investigație psihologică, capacitatea de transfigurare artistică a vieții, el obligă pe creator să oglindească într-o proporție mai mare și să sprijine direct elementul pozitiv, biruitor în realitatea noastră. Altfel oglindirea unilaterală pe care o semnalăm riscă să coboare nivelul viziunii autorului, stimulîndu-i tentația căutării ineditului cu orice preț, a dramatismului în sine. E ceea ce s-a și întîmplat de altfel cu nuvela *Neam adînc* (Steua nr. 12/1959) care e o consecință directă a acestui mod de a privi lucrurile. Pentru a da în vileag existența larvară, imundă a unei familii de chiaburi, autorul o situează în atmosfera unui chef monstruos. Viziunea e naturalistă, exploatarea pînă la epuizare a orcărui detaliu pulverizează total semnificația socială a tipurilor.

Romanul *Zilele săptămînii*, frescă a unui sat oltenesc aflat în plină transformare socialistă, confirmă — deși nu la nivelul așteptat — talentul autorului, interesul crescînd pentru problemele noi care frămîntă țărănimea noastră.

Romanul e o cronică interesantă, cu numeroase elemente descriptiv-pitorești, cu acțiune tensionată pe alocuri, oferind însă mai puțin cîmp de investigație autorului în lumea sufletească a eroilor săi. Suflul înnoitor, pulsația sănătoasă a vieții țăranilor colectiviști, sînt abia schițate. Depășind tentația pe care o semnalam mai sus (și aici sînt vizibile situații fără semnificație socială profundă: erotismul disimulat al lui Lae pentru Tanța, prietena soției sale; scena de la M.A.T. în care Marin Presură, văcarul satului denotă fler și provoacă prin derută demascarea lui Bălăceanu ca amant al Anei, soția sa etc), romanul ar fi avut un conflict mai unitar și ar fi căpătat o perspectivă mult mai adîncă, mai luminoasă.

Cum se poate vedea nu avem de-a face cu erori de natură să altereze organismul acestei proze vii, frămîntate, în căutarea unui făgaș propriu. Sînt dificultăți pe care talentul viguros al autorului le poate depăși cu certitudine.

Puterea de observație, de sezisare a amănuntului semnificativ, simțul pentru compoziție și inventivitate, asociate mai organic unei cunoașteri ample a vieții noi, iluminate de sensul luptei pentru desăvîrșirea socialismului, vor asigura lui Dumitru Radu Popescu o evoluție ascendentă, fecundă.

Vasile Nicolescu

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Dumitru CORBEA (redactor șef adjunct); Dan DEȘLIU (redactor șef); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Al. I. ȘTEFĂNESCU (redactor șef adjunct); Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (redactor șef adjunct).

Gheorghe Tomozei: STEAUA POLARĂ

Simbolica „pasăre albastră" din volumul de debut al lui Gheorghe Tomozei și-a deschis larg aripile, în ultimii ani, străduindu-se să cutreere — călăuzită de „steaua polară" a socialismului — un univers poetic nou, desfășurat pe întinse spații cosmice, în care vibrează un acut și limpede sentiment al istoriei. În universul acesta hotărnicit între sterpul bulgăre de lut și strălucirile astrale, poetul vrea să evoce destinul ființei cuvîntătoare din vremuri cînd gestul temerar al minții umane, în luptă cu legile oarbe ale naturii, se răsfrîngea în mit și legendă (Fulgerul, Nașterea stelei polare, Culegătorul de visuri) pînă în epoca socialismului victorios, în care oamenii sovietici au fixat, pe fața palidă a lunii, steagul roșu al revoluției, ca un triumf al rațiunii (Ora zero două minute și douăzeci și șase de secunde, Treptele surîsului, Întîiul cîntec printre stele). Între acești doi poli ai universului său artistic, zvîcnește mai autentic sau mai stîngaci sensibilitatea omului contemporan: visurile și dorurile sale sau uneori numai metaforele poetului, care nu se mai reazimă într-un conținut sufletesc real și obiectiv. Ca și în primul său volum, Pasărea albastră, și în Steaua polară, Tomozei înlătură deliberat, sistematic, versul retoric, exprimarea nudă, preferind limbajul figurat, metafora și simbolul. Preocuparea e lăudabilă și firească pentru un poet. Limbajul metaforic — în sensul cel mai bun al cuvîntului — e necesar poeziei cum e necesar aerul pentru viețuitoare. Epitetul, comparația, metafora, în general, tot ceea ce se cheamă didactic „figuri de stil", sînt menite să evidențieze puterea de observație și reprezentare a poetului, sentimentele și gîndurile care-l stăpînesc, definind mai pregnant atitudinea lui în fața realității obiective. Cu ajutorul acestora, poetul obține, fără îndoială, cel mai adesea, reliefarea mai puternică a ceea ce vrea să exprime, să reprezinte și să evoce în conștiința și fantezia cititorului.

Tomozei folosește adeseori acest limbaj metaforic cu remarcabile efecte stilistice și estetice, care plasticizează puternic ideea și sentimentul exprimat. Degetele lipite peste pleoapele lăcrimînde îi apar poetului, în Treptele surîsului, ca niște „meridiane ale lacrimii"; în procesul de descoperire a elementelor științelor matematice din poezia Culegătorul de visuri „întîiul zero" îl vede „ca o lacrimă rotundă și veștedă / rătăcită printre cifrele vii", iar spiritul pătrunzător al bătrînului astrolog îl surprinde „zăvorît în turnul șubred al trupului / cu trepte-n declin", sugerînd splendida dăruire a omului de știință pe altarul preocupărilor sale. „Lanurile galbene" sînt „ca frunțile de sfinți" (Stăpînii frumuseții) și luna, arcuită noptatec peste vii /, pare de lut, o toartă subțire de carafă / în aer împietrită, peste poteci pustii".

Gestul creator al zidarului care începe să construiască pentru omenire, în ciuda unui pleonasm „scripeții vinelor de sînge" și a unei inadvertențe „nisip de lacrimi", este înfățișat într-o admirabilă metaforă. La început zidarul ridică „palate cu mozaicuri albe și negre / cu turnuri străjuite de ofițeri neînfricați", apoi „cu ostași întunecați / lustruind lespezile cu copitele cailor..."

În zidar se trezește, însă, conștiința demnității sale umane și înțelegînd rostul menirii lui:

„... a dărîmat singur, totul,
a amestecat varul visului cu nisip de lacrimi
și a suit mortarul pe schele,
pe scripeții vinelor de sînge.
A săpat mai întîi o fîntînă,
a risipit în juru-i un pîlc de mesteceni
și a zidit o casă albă,
cu ferestre deschise
în care să încapă toți oamenii lumii".

(Casa zidarului)

Sînt aci, și în alte poezii, valori artistice autentice care atestă un poet înzestrat, original, cu o bogată imaginație creatoare, dornic să împrospăteze tezaurul imagistic tradițional.

E salutar felul în care cuceririle științei moderne și elementele noi ale societății socialiste intră în componența universului său imagistic ca substanță de artă veritabilă.

Cum remarcam și cu prilejul primului volum e în această înclinație spre limbajul metaforic și o virtute dar și o slăbiciune a poeziei lui Gheorghe Tomozei — virtute, fiindcă poezia e — orice s-ar spune — simțire și gîndire în imagini, slăbiciune fiindcă întrebuințarea abuzivă a imaginii întunecă sentimentul și ideea, știrbind din prospețimea actului poetic. Limbajul metaforic este, fără doar și poate, un mijloc prețios al sensibilizării, prin el spiritul nostru intuiește mai bine lucrurile și relațiile dintre fenomene, dar poate să le și piardă din vedere esența. Cîteodată, poetul folosește cu prea mult belșug metaforele și cu ușurință mărturisește despre el însuși:

„Stau comuniștii la sfat și e noapte,
satul va fi mai frumos și poetul, de pe acum
poate să răstoarne în file
metaforele, amfore fragile..."

Bine zis, metaforele sînt într-adevăr amfore fragile, care nu pot merge de multe ori la fîntînă fără să se spargă... uneori chiar în capul poetului. Nu e cazul lui Tomozei, firește, a cărui inteligență artistică va ști să-l ferească de un asemenea pericol. Nici un poet n-a obținut mari efecte estetice, aninînd, la fiecare element al frazei, epitete, comparații sau metafore. Uneori ne întîmpină în poezia lui Tomozei un exces imagistic — cum spuneam — o aglomerare de epitete și comparații, care fac versurile greu accesibile:

„În lespezi mările tresar, fecunde,
ca-n pîntecul clopotniței arama,
și seve-aprind aeriene ruguri...
Nisipul toamnei, în clepsidra frunzei,
se strînge tainic, viscolit de-argintul
zăpezilor ce se presimt în zare.
Rotunzi, genunchii stelelor coboară
în iarba viselor,
rătăcitoare
și se destramă în oglinzi de ape
uleiul trandafirilor, văratic..."

(Planeta zburătorilor)

Cîteodată, comparația pare a nu se justifica suficient logic. Astfel greerii:

„Din trupul lor cîntarea și-o dăruie, ei singuri,
precum din plute albe, desprind rudarii, linguri..."

(Bărăgan)

Eterogenitatea termenilor din versurile de mai sus nu suportă o comparație.

Dar raportul dintre folosirea măiestrită a limbajului metaforic și dintre excese și slăbiciuni este în favoarea succeselor obținute în drumul spre o deplină maturizare artistică, pusă în slujba unei stringente actualități. Cele cinci cicluri ale volumului: Planeta zburătorilor, Stăpînii frumuseții, Tinerețe, Imagini din copilărie, Antirăzboinice (curioasă simetrie cu ciclurile primului volum) cuprind o sferă tematică constituie substanța multor poezii din volumul Steaua polară. Orizontul moral și filozofic, pe coordonatele căruia se profilează acțiunile omului de la noi, constructor al socialismului, e definit luminos, cu o sensibilă intuiție lirică. Sensul muncii și al activității acestor oameni capătă o finalitate majoră sub forța de neînvins a partidului:

„Partid, tu dai, fierbinte, un sens trudirii noastre,
Nu aripi de șindrilă pe umeri tu ne prinzi,
Ci aripi vii, cu care, din zboruri către astre,
Aducem printre oameni stelarele oglinzi.

Desprinși de pe cupole, nu ne mai soarbe lutul
Și schelele zidirii nu se mai surpă-n trup.
Nu mai strivim în piatră lumina și sărutul,
Cu fragedă miresmă de frunză și de stup..."

(Fîntîna)

Dacă unor poezii le obiectăm o supraîncărcare imagistică, trebuie să salutăm în altele o simplitate de factură clasică. Aceste poezii sînt mai cu seamă acelea inspirate din realitatea imediată a vremii pe care o trăim, din viața nouă a țăranilor colectiviști (Primăvara, la împărăție) a muncitorilor (Șantierul naval) a celor ce durează blocuri uriașe (Constructorul) a bucuriei de fiecare zi (Strada fără istorie) și mai cu seamă din munca activiștilor de partid (Dăruire, Mașina raționalei). Reținînd atenția și impresionîndu-ne în mod deosebit ultima poezie, prin simplitatea și puterea de sugestie de care dispune. La mașina raționalei de partid, care trece ca un gînd dintr-un loc într-altul, se reflectă parcă viața unui întreg raion. Mașina „prăfuită" cu capota verzuie / și roți înalte" e parcă un semnal personaj simbolic: „zăresc aceeași mașină. / simplă. / în care se află un om ostenit / care vorbește cu oameni / pe care-i știe de aproape. / Oamenii am fost, / ne-a întîmpinat, parcă mereu aceeași, / mașina raionului de partid. / Oamenii o cunosc. / Cînd se oprește, în vreun sat, / bărbații se apropie de ea cu încredere / iar omul cu pleoape ostenite / vorbește cu ei despre spice, despre case, / despre neveste chiar / și discută despre inevitabila cădere a guvernului Kișinev. / Copiii, cu degete subțiri, / se iscălesc pe mașina prăfuită, / ori se joacă, veseli, cu ursulețul de pîslă / atîrnat de parbriz / de către logodnica șoferului. / Apoi mașina pornește, mai departe, / mai departe / și e pretutindeni, pe drumuri / printre sălcii, pe bulevarde, ori la porți de uzină".

Tomozei dispunea încă de la debut de variate resurse lirice și prozodice care pot oscila de la poemul într-un vers „Toamna: „Murise vara-n struguri, ca-n chihlimbar, o gîză"... la catrene dense și sugestive precum Cîmpiile și Copilărie, pînă la suite lirice bine articulate cum e Întîia zi de pace, sau la poeme de largă respirație Scafandrul din lacrimă, Imagini din Budapesta, Florile nu răscumpără moartea, Bătălia cu valurile etc.

Volumul Steaua polară e o treaptă calitativ superioară în creația poetului în drumul ascendent al evoluției sale cu atît mai mult cu cît Gheorghe Tomozei a avut dorința salutară de a da cititorilor o culegere în cea mai mare parte inedită. Ca unul dintre poeții înzestrați ai generației sale, Tomozei are datoria să fie necontenit prezent în actualitate cu forme dintre cele mai variate ale scrisului. Poezia lui cu adevărat izbutită e gustată și apreciată de public și va fi din ce în ce mai mult pe măsură ce se va implini mai adînc și mai organic urarea sa din poezia Mașina raionului, a cărei principală caracteristică e simplitatea adîncă a patosului revoluționar:

[illegible]

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

„Autobibliografie"

Începînd cu numărul 2/1961 „Viața Românească" a deschis o rubrică deosebit de utilă și interesantă, intitulată Poeții noștri, cuprinzînd o Autobibliografie urmată de un material beletristic inedit. Rubrica e deschisă de poetul Marcel Breslașu, care prezintă cititorilor o foarte sobră și densă „autobiblingrafie" din care putem desprinde momentele esențiale ale evoluției sale ca poet și artist cetățean.

Pe lîngă faptul că satisface o curiozitate legitimă a publicului cititor, rubrica aceasta, alături de alte materiale ca de pildă cele publicate la Pagina elevilor din Luceafărul, are o deosebită utilitate practică pentru elevi școli medii din ultimul an, care studiază literatura română actuală, precum și pentru studenți și profesori. De aceea am sugera revistei să lărgească aria de preocupări a rubricii în așa fel încît ea să poată cuprinde pe toți scriitorii contemporani, prevăzuți în programa analitică.

Materialul beletristic însumînd cicluri inedite de versuri din „Fabule", „Din zodiac" și poezia „Sămînța răzvrătirii" ilustrează în mod fericit intenția autorului și a revistei.

I. D. B.

Tragic și dramatic

Într-o cronică la spectacolul Puterea întunericului (Romînia liberă din 30 martie a.c.) Radu Popescu formulează unele aprecieri critice asupra spectacolului pe baza confruntării acestuia cu un punct de vedere strict personal. Vinovată — după opinia cronicarului — e în primul rînd regia lui Mihai Dimiu „care a intrat destul de greu pe drumul tragediei și căruia îi lipsește sau i-a lipsit de data aceasta dimensiunea mare, imaginea ansamblului grandios prin adîncimea ideilor și prin violența intensitate a simțirii".

De ce nu admitem, și încă într-un chip atît de categoric, că Mihai Dimiu a preferat drumul mai complex și mai interesant al dramei sociale și psihologice, refuzînd imaginea „grandioasă", „tragică", „violentă" în favoarea luminării tocmai a complexității eroilor și situațiilor? Mai cu seamă că însuși Tolstoi și-a intitulat piesa „dramă" și nu „tragedie"?... „Nu s-a simțit întunericul", zice criticul. Dacă ar fi fost așa, „callicărarea îmbucurătoare" pe care cronicarul a acordat-o colectivului teatral, nu și-ar mai fi avut rostul, căci dacă într-adevăr nu s-a simțit întunericul, înseamnă, implicit că nu s-a simțit nimic, spectacolul fiind neavenit. Realitatea este că între Mihai Dimiu și Radu Popescu există o deosebire în ceea ce privește modul în care trebuie simțit „întunericul". Regizorul a intenționat (și, desigur, se poate discuta măsura în care a reușit să prezinte „întunericul" ca o forță care acționează în raporturile dintre oameni, în psihologia și faptele acestora grandioasă, violentă și tragică, (simplu, uman, profund); cronicarul ar fi dorit o imagine „arzătoare și spăimîntătoare" a puterii întunericului. Firește, Tolstoi poate fi jucat și într-un fel și în celălalt. (Și la drept vorbind, în multe alte feluri). Dar un punct de vedere nu trebuie impus cu... violență și grandoare, ci argumentat, susținut cu oricîtă pasiune dar fără exclusivism.

D. S.

Atenție la date!

Buna intenție a articolului Voluptatea absurdului (vezi Gazeta literară nr. 12/366/16 martie 1961) este eclipsată, din păcate, de cîteva erori de informație de istorie literară, dintre care o menționăm pe cea mai regretabilă:

Se spune acolo că „De la moartea lui Montesquieu au trecut peste 3 veacuri". Or, se știe că pașnicul castelan de la Brede s-a stins din viață în 1755.

C. T.

Spirit acid

Ne-a reținut atenția, de mai multă vreme, activitatea laborioasă a unui tînăr poet talentat și spiritual, puțin cunoscut încă, Marin Șt. Sorescu. Vrem însă să subliniem cu acest prilej eforturi tînărului poet depuse pentru reactivarea unor specii literare atît de savuroase și cu tradiții atît de frumoase în literatura noastră, cum sînt parodia și cronica fantezistă. Mai ales în revistele ieșene studențești au găsit găzduire numeroasele lui parodii și cronici fanteziste care vădesc imaginație creatoare, spirit acid și gust literar.

Relevăm pentru savoarea lor Ursitoarele, Contribuție la valorificarea lunii, Contribuții la descoperirea viitorului etc.

Aceste încercări ale lui Marin Șt. Sorescu aduc un aer proaspăt, tineresc, constituind o replică ironică la adresa unor colegi de generație, care, deși foarte tineri, afectează o margă melalcoli.

I. B.

Interviurile „Gazetei literare"

Trebuie apreciată inițiativa Gazetei literare de a publica o seamă de interviuri cu scriitorii. Asemenea materiale au darul să înviorieze paginile revistei și să atragă totodată atenția asupra celor mai acute probleme de creație ale scriitorilor noștri. Utile pentru cititori au fost, astfel, interviurile acordate Gazetei literare de către Marin Preda, Eugen Barbu, Silvian Iosifescu, Dumitru Micu, Titus Popovici etc.

În interviul lui Teodor Mazilu însă, scriitorul consideră drept critici competenți numai pe acei cronicari literari și autori de articole care au avut o atitudine îngăduitoare față de lipsurile romanului său, Bariera. Acea parte din interviu în care se resping pe un ton inelegant criticile aduse Barierei, cu un an în urmă, de către Al. Oprea de pildă nu se încadrează în spiritul general obiectiv al opiniilor exprimate de ceilalți scriitori solicitați.

G. A.

Poșta redacției în publicațiile noastre

De prisos să stăruim asupra importanței și necesității îndrumării atente, responsabile a debutanților. Un rol de seamă revine în această direcție tuturor publicațiilor noastre literare de la care sute de corespondenți, crainici sau numai cred cu că trăiesc țiorul creației, solicită și așteaptă un sfat competent. Din păcate nu toate publicațiile acordă cuvenita atenție acestei probleme. Viața românească a renunțat de multă vreme să mai acorde spațiu poștei redacției, Tribuna e pe cale, pare-se să procedeze la fel, Steaua nu a dovedit niciodată în mod constant asemenea preocupări, iar Contemporanul, după ce realizase datorită, mai ales, strădaniilor poetului Miron Radu Paraschivescu, lucruri valoroase în acest domeniu, a pornit de curînd pe același drum, motivîndu-și abandonul cu argumente ce nu se susțin de fel. Au mai rămas, sub acest raport, „pe poziții" numai cîteva publicații a căror consecvență am vol.o, curînd, contaminatoare.

Rubrica aceasta aparent minoră înghesuită de obicei la sfîrșitul unei pagini, alteori izgonită cu totul din lipsă de spațiu, trebuie să-și capete, întîi, peste toi drept de cetate și trebuie încredințată, necondiționat, unor persoane competente. Capabile — cum precizează Nina Cassian, mereu programatic, „să detecteze atent și responsabil gradul de fierbere de la care versul devine poezie... să traseze hotarul dintre sonor și retoric, dintre măiestrie și rutină", însemnările entuziaste, răbdătoare, curajoase, ale Ninei Cassian la

Poșta redacției din Gazeta literară, dovedesc înțelegerea adecvată a acestor comandamente. Analiza la obiect mereu pe text, claritatea opiniilor, judecățile de valoare totdeauna argumentate, sfatul matur, căldura discuției tovărășești, au conferit rubricii o notă de cenaclu literar, în care se duc utile și fructuoase dezbateri. Nu același lucru se poate spune despre Poșta redacției în Scrisul Bănățean și Iașul literar. În primul rînd trebuie observat că la revista timișoreană rubrica e înserată foarte rar în sumar (în 1960 numai de patru ori, iar în primele două numere din 1961 de loc). Apoi în afara unor răspunsuri competente și realmente utile pentru creația unor corespondenți, redactia preferă minima rezistență derulînd prin opiniile formulate, în loc să ajute. Se pornește aproape invariabil de la ideea că principalul lucru în creația artistică este alegerea temei, a subiectului, modalitatea realizării depinzînd cu totul de acest factor. Așa de pildă în numărul 6 din 1960 un corespondent anunțat că „ideea pe care vă axați poezia este valabilă", capătă asemenea false și dăunătoare certificate, pornindu-se numai de la criteriul acesta tematic: „Luînd viața drept teren de explorare artistică, dovediți o orientare proprie artiștilor autentici". Aceasta, deși, „din păcate dumneavoastră rămîneți în versurile trimise doar la simpla enunțare abstractă a unor idei poetice". Sau în același număr un alt corespondent e îndemnat să reflecte în producțiile sale realitatea înconjurătoare. Îndemnul e fără îndoială prețios și just. Dar un asemenea îndemn e insuficient pentru cineva care scrie versuri „văduvite de rezonanță lirică, sterpe". Aceeași ingustime estetică o dovedește și înțelegerea utilității lecturii. Evident, lectura e tuturor folositoare și absolut necesară celor ce-și fac ucenicia în ale scrisului. Problema e însă: naște ea talent, har poetic? Redacția așteaptă pentru un răspuns pozitiv. De aceea fiecare răspuns este însoțit de îndemnul la lectură, transformată în izvor parcă unic al posibilităților creatoare. Un corespondent căruia i se mărturisește deschis că materialul trimis dovedește „necunoașterea lemeinică a limbii, enunțînd foarte vag și inarte neartistic o seamă de lucruri arhicunoscute, masate fără har poetic... într-o poezie" este totuși sfătuit, inutil, să citească „și apoi să scrie". De ce? Atîta vreme cît, evident, acest corespondent nu are nimic de comunicat pe plan artistic. Sau un alt corespondent (nr. 11) cărula pe baza unei analize destul de detaliate a poeziilor trimise i se face un examen sever din care reiese limpede că ceea ce îi lipsește este talentul, e totuși sfătuit în final: „Încercați trăiri autentice (?!) fără de care nu-i de conceput o poezie majoră și citiți lirica actuală. Vă va ajuta". Cum? Prin ce mijloace? În ce fel? E aici o problemă de principiu. E oare just să se acorde false certificate și să se îndemne să perseverezze în ale scrisului corespondenți care nu trădează în vreun fel aptitudini?

Tot atît de gratuită e și „îndrumarea" cu ajutorul frazelor vag generale, aplicabile ca o mănușe extensibilă pentru orice material, evitîndu-se analiza atentă la obiect pe baza exemplificării concrete. La Iașul literar acest mod de îndrumare e des utilizat. Într-un răspuns din nr. 4/1960, se spune cumva programatic unui corespondent: „Ceea ce este important, e receptivitatea dumneavoastră la critica noastră. Dacă o veți înțelege, exemplele pot fi de prisos". Începătorii solicită însă lo unde nu e cazul, ca și acolirea argumentului științific prin apel la generalități universal valabile, trebuie în egală măsură reprobate. Fermitatea și deplina responsabilitate, judecata de valoare științifică și delicatețea fost / ne-a întîmpinat, parcă mereu aceeași, / mașina raionului de partid. / Oamenii o cunosc. / Cînd se oprește, în vreun sat, / bărbații se apropie de ea cu încredere / iar omul cu pleoape ostenite / vorbește cu ei despre spice, despre case, / despre neveste chiar / și discută despre inevitabila cădere a guvernului Kișinev. / Copiii, cu degete subțiri, / se iscălesc pe mașina prăfuită, / ori se joacă, veseli, cu ursulețul de pîslă / atîrnat de parbriz / de către logodnica șoferului. / Apoi mașina pornește, mai departe, / mai departe / și e pretutindeni, pe drumuri / printre sălcii, pe bulevarde, ori la porți de uzină".

Tomozei dispunea încă de la debut de variate resurse lirice și prozodice care pot oscila de la poemul într-un vers „Toamna: „Murise vara-n struguri, ca-n chihlimbar, o gîză"... la catrene dense și sugestive precum Cîmpiile și Copilărie, pînă la suite lirice bine articulate cum e Întîia zi de pace, sau la poeme de largă respirație Scafandrul din lacrimă, Imagini din Budapesta, Florile nu răscumpără moartea, Bătălia cu valurile etc.

Volumul Steaua polară e o treaptă calitativ superioară în creația poetului în drumul ascendent al evoluției sale cu atît mai mult cu cît Gheorghe Tomozei a avut dorința salutară de a da cititorilor o culegere în cea mai mare parte inedită. Ca unul dintre poeții înzestrați ai generației sale, Tomozei are datoria să fie necontenit prezent în actualitate cu forme dintre cele mai variate ale scrisului. Poezia lui cu adevărat izbutită e gustată și apreciată de public și va fi din ce în ce mai mult pe măsură ce se va implini mai adînc și mai organic urarea sa din poezia Mașina raionului, a cărei principală caracteristică e simplitatea adîncă a patosului revoluționar:

[illegible]

RELIEF

Pitorescul simplu în proză

LIMBĂ și STIL

Cartea lui Fănuș Neagu, *Somnul de la amiază*, pornește din cunoașterea directă a mediului popular, a satului contemporan, în primul rînd. În legătură cu acest specific, expresia se colorează prin cuvinte și expresii pitorești, luate din tezaurul graiului muntean; de aici tînărul scriitor extrage elementul pictural și forța plastică a imaginii noi: „Hei, domol, zise bătrînul, că n-am supt covastră amîndoi. Ia te uită la el, cum se înfoaie! Ce vrei să-mi spui, adică, că-ți îndoi spinarea de pomană la atita povară? Piei de-aici, că nu ești tu omul ăla să dai în brînci pe degeaba!" (p. 46).

Calitatea stilului său e încă mai pregnantă în pasajele descriptive în care asocierea nouă a cuvintelor tinde către metafore sugestive. „Luna se clătină într-o copcă de nori. Adia vîntul și împrăștia miros de pelin. Înflorită a doua oară, după coasă, cîmpia se desfășura netedă, pînă unde vedeai cu ochii. Dormea și visa și sufletul ei aburea în ierburi. Iar în depărtare, acolo unde negura nopții se adună într-o pînză întunecată, stăruiau la distanțe egale pete de lumină galbene ca polenul" (94).

Observam în cronica precedentă că uniformitatea literară a lexicului sau a construcțiilor stilistice nu poate avantaja arta literară a tinerilor scriitori. Pitorescul popular constituie o rezervă inepuizabilă pentru poeți și prozatori; valorificarea lui ține de natura subiectului și de talentul scriitorului.

În *Somnul de la amiază* stilul e nuanțat prin cuvinte și expresii autentic populare; registrul lor ar putea umple mai multe pagini. Am notat cîteva doar: „uguia o porumbiță" (15); „s-auzeau bătînd faroanele unei căruțe" (16); „s-ar putea să-i bărtăcească nădragii" (21); „să mă scoale în crucea nopții" (22); „a se strica la ceafă" (28); „dumadă să-l facă dumnezeu" (29); „osînza naibii" (31); „ce-i mă, pelegitule" (34); „ți-ai făcut noada mai" (43); „meșteșugul unditului" (75); „țîmplă de icoană" (76) etc.

Predominantă, fraza scurtă, densă alternînd cu asocierile mai ample, descriptive, dă impresia unei stricte conformări la conținutul epic. În trecerile de la analize la scene dinamice, întîlnim adesea dialogul viu.

Iată și unele cusururi în stilul lui Fănuș Neagu. Uneori, fraza complicată, cu subordonări numeroase, în sistemul etajelor, obosește și surprinde la un autor inspirat din viața și graiul oamenilor muncii: „Fumul de tutun, cît și cel ce se revarsă pe gura sobei de tuci, iarna, a înnegrit de tot tavanul boltit la mijloc, a pătruns în mobilă, pînă și în dușumele, așa că tot ce e lemn în această parte a casei răspîndește un miros acru, stătut, ce se întețește și mai mult cînd se cască ușa spre coridorul din dreapta, îngust și întunecos, unde se găsesc două putini, una cu varză, alta cu murături" (p. 62). Să pomenim și de labirintul frazei de la începutul primei bucăți sau ceva mai departe (13) care obligă la efort, la reluarea textului. Exprimarea naturală, concisă, e umbrită ici-colo de articulări unor asocieri sintactice: „Cu mintea bogată în impresii felurite, Tutulan trecu de partea cealaltă a străzii" (p. 53).

De evitat aglomerarea unor timpuri verbale, care nu produce o bună impresie estetică: „Ocolii prin cîmpie, apoi, tîrziu, cotii spre sat, oprii lîngă o piatră de hotar și mîngîiai botul calului umed" (95); „sării jos, luai în palme miezul roșu, pufos și-mi înfipsei dinții în el" (139). Sînt destule timpuri verbale care să evoce acțiunea și chiar pentru ideea de trecut avem posibilitatea de a alterna perfectele (simplu și compus) și de a sugera anumite momente folosind toate timpurile pentru a exprima exact și nuanțat o gîndire.

Dincolo de aceste rezerve, cititorul reține din *Somnul de la amiază* inclinația către pitoresc și naturalețe a stilului, rezerva bogată a graiului popular și spontaneitatea unor asocieri metaforice despre care Aristotel spunea că sînt un indiciu cert al talentului literar, pentru că inovația poetică în sfera exprimării nu poate fi imitată. Această însușire trebuie să și-o cultive tînărul scriitor.

GH. BULGĂR

PRIETENA CU FOCUL ȘI CU APA

Desen de DINU VALENTINA

Traian Coșovei

Se trezi așa dintr-odată, dintr-un somn foarte liniștit și adînc. Deschise ochii repede și se uită la ceas. În pacea nețărmurită a nopții, atita cît putea să fie pace în noaptea aceea de viscol învălmășit și fără gînd de încetare, ceasul părea să fie singura vietate de metal neinfluențată de nimic, bătea ritmic, repede, însuflețind odaia și arăta orele două și un sfert, după miezul nopții. Ceasul își făcea datoria.

— Abia două — își spuse bătrîna Ana — mai bine nu mă uitam la el. Ar trebui să-l dau afară, se supără pe ceas, ca un șef pe funcționarul subaltern care nu-și face sîrguincios datoria și se mișcă alene.

Știa că pînă la ziuă n-are să mai poată dormi, iar pînă la ziuă era o veșnicie pe care el, ceasul, putea s-o măsoare — el era de fier, însă ei îi era foarte greu să stea singură acolo, în odaia cuprinsă de noapte, amorțită, învăluită din toate părțile acelei nopți de viscol și de pustietate, și să măsoare oceanul acela al timpului. Parcă umblau elefanți și mamuți prin ogradă, s-auzeau șuierînd și sforăind înverșunați, bătîndu-se în capete, răcnind și din cînd în cînd unul se scărpina de peretele casei, exact de peretele unde era așezat patul ei și amenința să zvîrle acoperișul cu spinarea lui răpănoasă.

Era obișnuită cu asemenea nopți albe, de nesomn, și se resemnă cu bărbăție. Oamenii așteaptă noaptea pentru odihnă, unii pentru petreceri, alții pentru dragoste (pentru dragoste niciodată nopțile nu ajung, nu țin destul). Dar Ana se oprise la asta: oamenii așteaptă nopțile pentru odihnă, pentru somnul cel bun. De multă vreme însă, ea aștepta nopțile acestea ca pe niște fiare uriașe, diforme și negre, moi și adînci, cu care ea trebuia să se lupte. Există lupte cu tauri, dar există aceste lupte cu nopțile nesfîrșite. Te calcă-n picioare, te tăvălesc, te strivesc; te-aruncă pe spinarea lor și aleargă cu tine peste tot pămîntul și te-aduc leșinat, sleit, înapoi, și iar te trîntesc și te aruncă de colocolo, cu botul lor negru și moale și rece, mustăcios. Încerci să le scapi din labe, să le înșeli, să le birui — pentru că există și asemenea încercări, de cele mai multe ori jalnice. Așa încearcă și Ana: îndată ce se întunecă afară, se ascunde în patul ei, sub plapumă, închide ochii și încearcă să nu se mai gîndească la nimic, face pe mortul, astfel poate o va fura somnul și noaptea va trece pe deasupra ei, fără s-o bage în seamă, se va duce pe pustii. Dar cînd se-ntîmplă asta! O mie de dușmani mărunți, ca niște șicanii, stau în slujba acestui monstru negru și-l ajută să te descopere, să nu-l scapi; un soarece a chițăit, o pisică a sărit după el; un clanț a trosnit, un scaun a troznit; pe după casă a dupuit un porc sau o vită; cineva te-a strigat parcă din ogradă cu glas cunoscut, parcă bărbatul răposat, parcă s-au auzit pași prin ogradă, urcînd. Cîte mii de glasuri și semne și șoapte perfide are la îndemîna ei noaptea cu care să te ademenească, să te facă să răspunzi, să deschizi ochii, să ieși la iveală, să te prindă. De multe ori poate să fie și așa. De cele mai multe ori însă, Ana simte cum în ea, în mintea și în inima ei, sînt un noian întreg de lucruri, gînduri, ființe care abia așteaptă sosirea nopții, pentru ca să iasă de prin ungherele cele mai ascunse și să tabere pe ea. Pînă și odaia casa întreagă este plină cu lucrurile cele mai neașteptate, cu oameni, cu întîmplări, cu gînduri, care altfel, ziua, nu se văd, stau ascunse și de cum se aprinde lampa, cum se pregătește de culcare, încep să răsară din toate părțile și să se stringă în jurul patului ei. Aici s-ar părea că trecutul nostru, cu tot ce-am trăit și-am văzut — trecutul acesta mult, risipit și cu un obraz de hoț, de vinovat și de înșelător față de noi înșine, îndrăznește mai puțin să dea ochi cu noi la lumina zilei, și-atunci alege aceste ceasuri de singurătate și de pîclă amorțită, din puterea nopții, încă să ne fure, încă să ne înșele, și să ne chinuie.

Se spune că nu poți dormi, primele nopți, într-un loc străin și sînt, într-adevăr, oameni care nu pot dormi într-un loc străin, pînă cînd se obișnuiesc. Bătrîna Ana își amintește că ea, de cînd a venit în satu-ăsta, n-a dormit. S-a simțit mereu într-o casă străină, într-un loc străin și n-a putut să doarmă nici primele nopți și nici după aceea nu s-a obișnuit și n-a dormit, aproape toată viața. Judecînd dar și după această lipsă de somn, după aceste nesfîrșite nopți de veghe și de chin, ea, Ana, a trăit aici, o viață, într-un loc străin, într-o casă străină, între oameni cu totul străini. Ciudat și trist, foarte trist și tocmai acuma se gîndește la aceste lucruri, noaptea, cînd de o asemenea descoperire și ziua te cutremuri de frică. A muncit aici, în bătătura asta, a zidit case, a crescut atîția copii și-a muncit și iar a muncit, ca o roabă, dar pentru ea n-a fost nimic, ea s-a simțit între străini, pe un loc străin. Străine și triste i-au fost locurile acestea sălbatice ale Dobrogei abia scăpată din robia turcească, străini oamenii care au înconjurat-o; străin bărbatul ei, străin tot ce făcea el, ce voia el; străin pămîntul lui, averea lui străină ca și mîngîierea lui, ca și mînia lui, asprimea lui. Căzută din cer. Pasăre căzută din cuib. Și totuși l-a ajutat pe bărbatul acela în tot ce voia el, în tot ce făcea el, dar așa, ca o străină, așa, fără să o intereseze, fără să țină la ceva și fără să creadă în ceva din ce făcea el. Ca o umbră care se mișcă, după cum se mișcă stăpînul ei.

Nu, nu ca o umbră — asta ar fi greșit, ar fi nedrept. Pentru că a trăit totuși aici, a muncit peste puteri, a pus suflet, a pus o uriașă credință și statornicie; s-a și revoltat, s-a și mîniat și a încercat să se rupă și să fugă. Ea a avut un suflet tînăr și mare și frumos. Și tot sufletul acela minunat și luminos ce s-a făcut cu el, dacă n-a ars ca un rug veșnic pe vatra acestei case? Da, atunci, demult, cînd a vrut să se rupă și să fugă din acest loc, atunci s-a văzut că era totuși legată de ceva aici, că iubea ceva în acest loc străin. Își iubea copiii și pentru copii a trebuit să-și înfrîngă și să-și înăbușe totul și să rămînă aici, să-și crească copiii. O vreme trăise, prin urmare, ca un copac adus cu sila, pus în pămînt cu sila și care stă acolo, pentru că nu știe că poate umbla; iar cînd a simțit, cînd a descoperit că poate să plece, poate să se zmulgă, atunci a rămas pentru că niște puișori, niște copăcei răsăriseră în jurul ei și aveau nevoie de ocrotirea și de dragostea ei. S-a dăruit acestor copii cu tot ce-a avut și tot ceea ce din inima ei nu-i mai trebuia nicăieri în altă parte, acolo, a dat acestor copii — tot, tot, tot. Și trăi între revoltă și această supunere, dăruire oarbă. Și acea mică parte de bucurie ce i s-ar fi cuvenit ei de la viață, dar n-o putea avea, crescu în ea, uriașă, și o dărui copiilor, o dărui tuturor celor din jurul ei. Avea o mare putere de a crea în jurul ei bucurie, sărbătoare, fericire. Aceasta era generozitatea ei.

Nu dormea nici atunci — sînt locuri în care nu poți dormi niciodată și sînt oameni de care somnul nu se poate apropia niciodată. Atunci, demult în gospodăria aceea, era bine chiar să găsească oameni care să fie mereu treji, mereu la muncă, la munca mereu nedovedită. Și ea. Ana, era acest om. Se trezea, la un ceas după ce punea capul jos. Toți dormeau, duși. Ea se ridica și se apuca de muncă. Covata cu aluat o aștepta: făcea focul la sobă, frămînta pîinea, o băga în cuptor, mătura ograda, punea oalele cu mîncare la foc. Tot satul dormea, dar în somnul lui visa, cu siguranță, truda, zbuciumul din bătătura aceasta de pe deal, truda acestei femei. La lumina zorilor valea se umplea cu abur mirositor de pîine caldă. Așa îi întîmpina pe toți ai casei în revărsatul zorilor: cu pîine caldă, cu lipie neagră și colăcei, înfășurați în frunze de știevie, mirosind a orz și secară. În fiecare dimineață, apărea ca dintr-o legendă, îmbujorată de para cuptorului, cu ochii obosiți și cu un mare, neînțeles zîmbet pe față — un surîs mare, în care pluteau resemnarea și acea dăruire neștiută de nimeni.

Erau în fața casei niște oțetari și doi salcîmi: nici copiii și nici bărbatul acela n-au văzut-o, nu s-au sculat să vie după ea, s-o ajute sau măcar să-i ție de urît. Copacii aceia i-au ținut tovărășie, ei au stat și-au privit-o, un număr de multe mii de nopți, neclintiți acolo, înfiorați parcă și ei de zbuciumul acestei femei. Pe urmă s-au uscat acei copaci și alți oțetari și alți salcîmi au crescut acolo și s-au învățat s-o vadă umblînd prin ogradă, muncind, noaptea, singură, tăcută, semănînd și ea cu un pui de salcîm. Cît se vor fi uimit acei copaci de ființa asta și cît o vor fi iubit-o, cît vor fi simțit-o ca pe o soră a lor, apropape la fel de necuvîntătoare ca și ei! La flacăra unei lămpi aprinsă de ea și așezată în fereastră și la para cuptorului pe care îl încingea în fiecare noapte, valea aceasta a arătat împodobită și frumoasă, ca în basme, un nesfîrșit număr de nopți. Toți dormeau: ea era cu stelele, ea era cu roua, cu cîntarea cocoșilor, cu umbrele nopții, cu vîntul ușor, ea era cu semnele nopții, cu flăcările cuptorului și cu pîinea, cu pașii ei, iuți, neauziți, cu mîinile ei harnice, cu bătăile inimii ei, cu cîinii care umblau somnoroși prin preajma ei, cu puii de găină piuind prin somn, grămăjoară, sub plită. Dar era destul să-i știe pe ei, acolo, în casă, dormind, creșcînd în somn, visînd bine, rîzînd prin somn și bucurîndu-se poate de colăceii pe care îi împletea ea — era destul să-i știe acolo, pentru ca să fie fericită, să se simtă ușoară ca raza lunii și să nu-i mai trebuiască nimic. Nu putea dormi nici atunci, cînd erau toți — renunțarea îi lăsase această stare de trezie, de veghe, somnul nu se mai prindea de ea — dar atunci, cînd deschidea ochii, dădea de ei, dormind în paturile lor, acolo, în preajma ei. Și ea se simțea liniștită. În nopțile lungi, de iarnă, își dădea lampa aproape într-un cui, deasupra pătucului de scînduri, și torcea, împletea ciorapi, flanele, căciulițe; cîrpea, dregea, croia, cosea cu acul. Un pisic se juca, neastîmpărat, cu ghemul de lînă. Totdeauna un pisic îi ținea ghemul, îl deșira, îl fura și i-l aducea înapoi, îi ținea tovărășie. Iar ea era tînără și frumoasă era atît de tînără că ar fi putut să se joace încă cu pisicile, în rînd cu copiii ei. Ce rupeau zece copii, în timpul zilei la joacă sau la măruntele treburi, umblînd cu oile, cu vaca, păzind pepenii, adunînd spicele pe tarla, repara, dregea ea cu andrelele și cu acul, în timpul nopții. Uneori, se ridica ușor din colțul ei, de lîngă lampă și cu pași neauziți se apropia de patul în care dormeau ei, întîi la un pat, pe urmă la altul, se apleca încet deasupra copiilor și dezvelindu-le un picior sau un braț, le măsura ciorapul, mîneca, lungimea, să vadă cît trebuie să mai împletească. Ei se-ntindeau prin somn sau spuncau ceva tot prin somn, iar ea îi învelea la loc și se depărta cu grijă, să nu-i trezească. Și făcea treaba asta aproape în fiecare noapte, încît ai fi spus că în fiecare noapte îi cerceta să vadă cît au mai crescut. Dimineața, cînd ei se trezeau, ea nu mai era în casă, era acolo, la cuptor, iar ei găseau, jos, lîngă pat, ciorapii lor noi, împletiți în noaptea aceea, flanelușele lor, hainele lor lucrate, reparate în noaptea aceea. Iar ei se îmbrăcau repede și alergau la joacă, la treburi — umpleau ograda. Era o minune frumoasă pentru ei că găseau, dimineața, lucrurile lor acolo, lîngă paturile lor, dar puțin și aproape nu se întrebau ei cine înfăptuia mereu, mereu acea minune.

Erau nopți de iarnă, nopți de viscol, ca în noaptea asta, și altele și mai viforoase: dinspre rîpă se lăsa frig în casă și umezeală ușor, ea aprindea focul. Odaia se încălzea repede și toți dormeau mai adînc și mai bine, întinzîndu-se prin somn, ca puii sub aripa mamei lor. Ardea harnic focul în sobă, torcînd mulțumit și-nviorat ca o pisică; pe plită fierbea cu-n cîntec înginat ceainicul cu apă. Și ea se simțea mulțumită și mai puțin singură, în tovărășia focului, în tovărășia acelui ceainic cu apă, care cînta pe sobă — ea, prietenă cu focul, ea, prietenă cu apa. Uneori, se trezea unul dintre ei, Valerica, Adrian, și somnoros întreba: „Mamă, nu dormi?". Și se scula, venea lîngă ea, aproape de lampă și-i ținea tovărășie, citea. Citea cu glas tărișor ca să asculte și ea. Atunci era frumos, atunci ea era fericită, era ca și cum într-o grădină, primăvara, asculta cîntecul firav al vreunei păsărele. Mereu, mai tîrziu, încoace, se scula cineva, Adrian sau Valerica sau Domnița și stăteau cu ea, îi țineau de urît și-n timp ce ea împletea, lucra, copilul citea dintr-o carte. Stăteau așa, în marea taină și pace a nopții, pînă se iveau la fereastră turmele fumurii ale dimineții de iarnă. Și acestea erau cele mai frumoase, mai minunate ceasuri de dulcoșie, de dragoste din viața ei. „Du-te și te culcă" — îl trimetea cu glas șoptit pe copil. — „Culcă-te, că ți-i somn". Iar el nu voia să se culce, el voia să stea cu mama lui, să-i țină de urît, și asta el îi mîngîia sufletul, simțea că-i răsplătește totul, și toate acele lucruri mari la care ea renunțase în viața ei cîntăreau mult mai puțin, aproape se pierdeau pe lîngă acest țînc de copil care se trezea din somn și stătea cu ea să nu fie ea singură.

Nu-i era frică pe atunci de aceste nopți lungi de nesomn; ba avea chiar o bucurie, cînd se trezea; deschidea ochii, și, la lumina coborîtă a lămpii, îi vedea pe toți în jurul ei, dormind. Și era liniștită. Și apucîndu-se de tors sau de împletit, aștepta cu o mare și naivă bucurie ca unul dintre copii să se scoale și amețit încă de somn, cu ochii închiși și împiedicîndu-se de cămășuța lungă, să pornească drept spre colțul ei, să vie repede la ea, învăluind-o cu căldura și mireasma somnului. Acesta care stătea pînă la ziuă cu ea era mîndru după aceea de isprava și de vitejia lui. Da, atunci nu-i era frică de clipa aceea cînd se trezește. Dar acum se teme, acum se trezește și uneori ține ochii închiși, înadins, și mai întîrzie o clipă, să nu vadă singurătatea, odaia goală din jurul ei. O, dacă băieții aceștia ai ei, pe care i-a crescut, ar ști de pe acolo, de pe unde se află ei acuma, cît de greu îi este mamei lor să deschidă ochii după miezul nopții și să vadă odaia asta pustie — dacă ar ști ei cît de greu îi este, ar veni de la cele mai mari depărtări, s-ar face la fel de mici, cum erau atunci, ca să poată ieși din pătucurile lor și să-i stea tovărășie, să-i ție de urît. Dar ei nu știu, sau nu au timp, sau nu pot.

Și uneori se trezește liniștită: deschide ochii, parcă și-a împlinit somnul și e limpede, liniștită. De multe ori se trezește însă zbuciumată, speriată și cu inima bătînd, să-i spargă pieptul. Parcă unul din copii este bolnav greu, se zbate și, suflecîndu-se, iar ea, a adormit cu capul pe patul lui, veghind, a furat-o somnul și-acuma a sărit, ca arsă, îngrozită că a adormit și a lăsat copilul zbătîndu-se cu moartea. Parcă arde undeva o casă și lumea strigă, la ea strigă. Parcă a uitat cuptorul acela de copt pîine îndesat cu paie și a adormit, de o parte, lîngă covata cu aluat, și flăcările s-au înălțat și luminează satul, iar lumea strigă la ea. Parcă a adormit stînd și așteptîndu-l pe Ion, pe bărbatul ei, întîrziat, noaptea în viscol, pe bălțile pustii. Și-a timp ce ea doarme, în ogradă au năvălit oameni mulți strigînd la ea, chemînd-o: „Vino degrabă! Nu vezi că ți l-am adus?". Și i-l aduc, într-adevăr, pe Ion, mort, înghețat tun, ca un copac, cum a căzut sub ghiață și abia l-au pescuit cu năvodul, sau cum a căzut un copac peste el în timp ce tăia lemne în pădure. Pînă la ziua albă nu se poate liniști și casa e plină de umbre și foșnete, parcă tot umblă cineva dintr-o odaie-ntr-alta, și ograda e plină de strigăte, iar ea stă-ascunsă sub plapumă, a ridicat focul la lampă, mai mare, și stă și ascultă și numără clipele acestea lungi, fără sfîrșit.

Acum s-a trezit liniștită însă. Ca și cum cineva i-a pus mîna pe plapumă, ușor și cu grijă, și i-a șoptit „trezește-te". Atîta a fost, iar cînd a deschis ochii, era singură în toată liniștea asta. Ana se gîndește că astea, ceasurile astea la care se trezește ea acuma, așa din senin și fără să fie nevoie de ea, trebuie să fie ceasurile ei mari, însemnate — ceasuri în care s-a trezit altădată, ceasuri în care a vegheat altădată.

Se trezește la ceasuri la care atunci se trezea să dea apă unui copil, să-l învelească pe altul; să ia temperatura unui copil, să-i dea un medicament și să rămînă trează lîngă el, pînă la ziuă. Ceasuri mari de așteptare, de încordare, de grijă sau de nădejde și multe altele. Se repetaseră de atîtea mii de ori în viața ei, încît veneau și acuma, veneau mereu, erau înscrise și socotite cu exactitate în sufletul ei. Cineva în noi, adînc, în sufletul nostru, cronometrează timpul și — trebuie sau nu mai trebuie — răsună toată viața-n noi bătaia unor ceasuri mari, hotărîtoare. Din lunga ei experiență de mamă, Ana observase și ținea minte că, într-un fel neînțeles, copiii mici aveau obiceiul de se trezeau din somn, la ora la care veniseră ei pe lume. Aproape mereu, unul sau altul dintre ei, pînă crescuseră, se treziseră la ora aceea, la care îi adusese pe lume. Dar aceste ceasuri ale lor erau și ale ei: poate se trezea și ea la acele ore — ea nu le mai știe exact acuma. Poate se trezea la acele ceasuri multe, mereu repetate, în care ea trăise, rezolvase acele mari încleștări, mari dezamăgiri și procese ale ei, cu lumea, pînă cînd renunțase la tot, pînă la acea resemnare și înțelegere a destinului ei — pînă se dăruise cu tot ce avea copiilor ei. Drumul pînă acolo fusese lung, fusese aspru și greu. Atîta veghiase, atîta stătuse trează și cu grijă și în alarmă, păzind, trăgînd cu urechea la un glas de alarmă, încît, cu timpul, cea mai mare parte din ființa ei devenise această stare de veghe, această trezie care niciodată n-avea să fie îmblînzită.

Numai că acum se trezea singură, înconjurată de pustietate. Copiii au crescut, au plecat. A citit, a citit fiecare dintr-o cărticică a lui, i-a ținut tovărășie, și pînă la urmă au plecat și fiecare a luat cu el și o parte din inima ei. Acuma ea nu mai stă de fapt în casa asta, de mult. Ea nu trăise fără ei, aici, în casa asta străină, în locu-ăsta străin și este firesc că dacă ei au plecat, s-au dus în lume, de mult și ea să fie dusă după ei. Nu mai e nimic sub această streașină străină. Degeaba se boncăluiesc și se bat în capete elefanții și mamuții ăștia ai viscolului și se giorsăie de zidurile casei și cu limbile lor groase și reci ling ferestrele: Pe cine vor ei să sperie? Nu este nici o Ană aici — ea este acolo, plecată, cu băieții, după ei. Aici, patu-ăsta e mai mult gol, sub plapumă este și nu este ea, e mai mult o umbră, o amintire — inima ei este toată acolo, după ei.

Sînt ceasuri goale acestea la care, aici, se trezește ea; ceasuri în care nu se întîmplă nimic și la care nu are nevoie să fie trezită, decît așa, ca să le numere, să le îndure veșnicia. Dar asta aici, în casa asta pustnică: dar poate se întîmplă ceva, în ceasurile astea, dincolo unde sînt ei, unde este și inima ei, numai un ecou al întîmplărilor de-acolo, numai un strigăt în văzduhul larg al nopții, ajunge pînă la ea, cea de aici, și o trezește. Unul lucrează-n carieră, la ora asta, face găuri adînci în stîncă, le umple cu dinamită și dă foc; altul, activistul, pe dealuri, pe la gospodăriile de stat pe la Maliuc, prin alte bălți, cine știe pe unde umblă și ce face; fetele, și ele, cine știe ce fac. Iar ăla, micul, ăla cu cărticica lui, care cel dintîi venea, noaptea, și-i ținea de urît — cine știe pe unde este și ce face prin orașele, pe șantierele lui, prin trenurile lui. El este cel mai greu de urmărit, aproape la fel de greu ca și activistul — greu să te ții cu gîndul după ei, greu să te ții tu, inimă bătrînă, pe urmele lor. Și fiecăruia, în fiecare ceas i se întîmplă ceva, trece prin ceva. De bine sau de rău. E plină țara cu ei și tu, inimă bătrînă, pe o vreme ca asta, te-ncumeți la zbor de noapte și vrei să cuprinzi toată țara, pe urmele lor; să-i păzești, să-i veghiezi, să-i îndrumezi și să-i aperi; să te așezi tu între ei și primejdie, să fii sigură că nu li se-ntîmplă nimic rău. Să veghiezi și iar să veghezi, să vezi totul cu ochii tăi.

Ce bine era atunci, de mult, cînd îi aveai pe toți aici, dormind în pătucurile lor, iar tu îi păzeai împletind, prietenă cu focul și cu apa. Ai fost atunci prietenă cu apa și cu focul în înfățișarea lor blîndă, la tine în casă, în sobă și în căldările tale. Dar cît te-au terorizat, atunci, aceste forțe uriașe, cîtă grijă ți-au dat, cîte temeri și spaime, tu avînd să-ți aperi copiii de foc și de apă. Aceste două elemente au fost mereu ca două stihii înălțate în fața ta și ai trăit mereu față-n față cu ele. Mereu ai tresărit cînd ți-ai adus aminte de apă; mereu ai tresărit cînd ți-ai adus aminte de foc și-ai dat fuga să vezi unde-s copiii. Dacă ai fi avut tu o putere, ai fi secat toată apa și ai fi nimicit tot focul de pe pămînt, numai ca să-ți ieși de pe inimă o uriașă povară, să fii sigură de copiii tăi, că n-are să-i înghită nici focul, nici apa. Apoi, desigur, te vei fi trudit să aduci din nou pe pămînt și focul și apa, ca să-i încălzești pe copii, ca să le faci piinea și mîncarea și să-i scalzi cu miinile tale, iar focul și apa le-ai fi păstrat sub lacăte uriașe. Lacul ăsta din fața casei a fost mereu pentru tine ca un ochi vrăjmaș, un ochi mare, cenușiu și vrăjmaș, veșnic deschis asupra ta, veșnic nitindu-se după tine, urmărindu-te, uneori tulburat și roșu, amenințîndu-te mereu că are să facă, într-o zi, o glumă rea cu tine și are să ți-l ia pe unul dintre ei, dintre băieți. Pe atunci, însă, îi adunai seara în casă, pe toți, inima îți venea la loc, te linișteai și noaptea-i păzeai tu, erai sigură de ei că sînt acolo și-n liniște îți treceai noaptea, cu focul și cu apa prietenă.

Simțeai de atunci încă, de cînd ei învățau să treacă ulița și să se joace în țărîna din mijlocul drumului că are să-ți fie și mai greu. Simțeai de atunci că inima ta era acolo, cu ei, în mijlocul drumului, sau la gîrlă, sau pe dealuri, pe unde se duceau, la păscut caii, cu alți băieți, sau la smuls iarbă pentru vaci. Inima ta era cu ei, peste tot, alături de fiecare dintre ei, în sînul fiecăruia dintre ei, și știai că o căruță sau o cireadă de vite, sau un cîine turbat sau un șarpe sau un cal, dacă trecea pe acolo, trecea peste inima ta.

Dar acuma? Acuma e mult mai greu — îți spui. Acuma tu ești aici, în odaia asta goală, cu bivoli negri, cu elefanți și mamuți bubuind pe la ferestre, iar inima ta e împărțită în atîtea părți, pribeagă prin viscolul ăsta, prin noaptea asta, pe urmele fiecăruia din copii, prin orașele luminate, pe șantierele aspre, prin cariere și mine adînci, pe ape înghețate, pe drumuri viscolite, în trenuri care aleargă chiuind în noaptea largă. Inima ta e peste tot, după ei, mereu căutîndu-i, găsindu-i pentru o clipă și pierzîndu-i, pornind din nou după ei, mereu în zbucium, mereu căutîndu-i. Stai lîngă ei, acolo, în carieră printre stînci și unelte grele, printre mașini, umbră credincioasă, răbdătoare, neclintită și mută, lipită pe stîncile înghețate ale muntelui; stai lîngă ei, acolo, pe șantierele lor, în mijlocul pădurii de fier și de piatră și de foc; stai acolo, pe ghețurile viscolite ale Deltei, în marginea stufărilor. Stai și veghezi, păzești; umbli la nesfîrșit pe drumuri și le duci grija și-i păzești pe ei, ei fiind acuma cei aprig încleștați cu focul și cu apa. Ar trebui puse indicatoare scrise cu litere mari, roșii, peste tot: încet că aici e o femeie bătrînă, umblați încet să n-o loviți. Șoferi, conducești cu atenție, e aici o bătrînă care-și păzește feciorii; mineri, umblați încet; salahori, zidari, mecanici de motoare, artificieri, vagonetari, muncitori de tot felul, mecanici de locomotive, minuitori ai focului, ai focurilor de tot felul — umblați cu grijă și cu atenție, avem aici, cu noi, o bătrînică, să n-o loviți. E peste tot urma ei, sufletul ei așternut pe toate lucrurile, ca să le îmblînzească, să le învăluie asprimea, să nu lovească, să nu sfărîme, să nu ardă, să le întîmpine ea mai înainte ca acestea toate să se întîlnească cu feciorul ei.

Focul și apa. Și aici și peste tot sînt focul și apa. Nu într-o sobă, nu într-un ceaun, nu într-o baltă. Aici, în mii de forme, aici în mii de mașini, în nesfîrșite înfățișări, toate uriașe, toate necunoscute ție, nevăzute de tine. Nu mai este focul blînd în sobă, torcînd ca un motan, nu mai este apa, cîntînd în ceainic, ca o fetiță. Sînt apa și focul în cantități uriașe, cu forțe uriașe, închise în coloși ai industriei de forme și mărimi fantastice. Sînt forțe năpraznice, iar lacul tău, lacul care te-a chinuit atîta, este un gîscan cenușiu și prostănac pe lîngă toate acestea.

„Umblați atenți! Umblați cu grijă!" — îți vine să strigi în toate patru vînturi. Și îți pare rău că nu ți-a dat dumnezeu o inimă mult mai puternică — o inimă, ca un aparat care să simtă, să afle cu precizie tot ce se întîmplă peste tot, acolo, departe. Inima asta pe care o ai, nu-i bună pentru așa ceva. Îți pare rău că nu ai o inimă puternică și altfel zidită, ca o mașinărie uriașă, modernă — atomică, electronică, de exemplu — și care, nu numai să simtă, nu numai să afle, să știe ce se întîmplă acolo, în zeci de locuri depărtate, dar să aibă în ea puterea să preîntîmpine tot ce-i rău, tot ce-i primejdie. Să preîntîmpine, să oprească tot ce-i rău, tot ce-i primejdie așa ar trebui. Atunci n-ar mai fi nevoie de zece mii de ori pe zi să te duci cu gîndul la fiecare dintre ei, acolo și să îmbrățișezi stîlpii înghețați ai schelelor pe care stau ei, urcați tocmai sus.

În timp ce gîndurile ei pornesc de aici și se răsfiră pe toate drumurile nopții și ajung acolo unde-i știe pe ei sau au fost ieri și se agață, se împletesc pe ei și pe toate lucrurile lor, ca niște fire subțiri pline de viață, ca niște rădăcini ușoare și ca niște ierburi, firele acestea, gîndurile ei pipăie și simt, descoperă alte fire, alte gînduri și griji, altă dragoste, tot așa venite de departe, tot așa venind de la alte mame, de la alți oameni care își au aici pe ai lor. Se întîlnesc toate aceste nesfîrșite fire — Ana simte cum sînt cuprinse și ale ei în altele și altele sînt cuprinse în ale ei și toate se leagă între ele, se urzesc și fac o țesătură trainică, bună, care îmbracă și ocrotește acele uriașe adunări de oameni ai construcțiilor. Poate așa simte Ana solidaritatea ei cu lumea toată, cu lumea aceasta a muncii — în această urzeală și țesătură minunată a atîtor nesfîrșite griji și iubiri și gînduri ocrotitoare, este și ea, trăiește și ea. Și pentru prima dată, nu singură, ci cu mulți laolaltă.

Fii liniștită, bătrînico, încearcă să adormi liniștită și bucuroasă; pe zidurile palatelor și ale uzinelor; pe zidurile albe ale orașelor înalte și pe fruntea tuturor lucrurilor care se vor înălța, se găsesc și vor rămîne învrîstate ca niște fire de mătasă ca niște vinișoare subțiri, albastre și roșii de marmură care nici nu se prea văd cu ochiul, toate gîndurile, toate grijile și toată dragostea ta și toate gîndurile bune și nopțile de veghe ale tuturor mamelor ca tine care ați cutreierat nopțile pe aici și ați avut răbdare și putere să stați aici cu noi și să priviți cum zidim. O țesătură frumoasă din sufletul vostru va străluci, nevăzută, pe fruntea tuturor lucrurilor noastre.

Aa, dar iată s-a făcut ziuă! O zi înghețată și vînătă, dar ziuă. Elefanții și bivolii negri s-au culcat prin ogradă și au căzut grămezi mari de zăpadă peste ei. Dar e alb totul, e frumos chiar. Unde vă sînt sănii-le, copii!? Ciorapii, opincuțele, pieptărașele, căciulile! Uite-l pe Vasilică, încărcat de zăpadă, vine, înaintează încet la deal, se luptă cu nămeții, face cărare. El a fost la mină azi noapte, a muncit acolo, pînă acuma, dar acuma are grijă să vie să o deszăpezească pe bătrîna lui mamă. Și din urma lui, abia să zărești printre trolene, fetițele, nepoatele; Licuța cu un brățișor de lemne, Nina, cu o sticluță de gaz, Fănuța cu sania. Vin să facă focul. Focul și apa — aceste semne veșnice ale vieții și ale zbuciumului trecute acum în mîinile nepoatelor.

Poate are să vină și vreunul din băieții de departe. Pe o iarnă ca asta e greu de crezut. Totuși bătrîna Ana crede, cum ar putea să nu creadă, dacă inima ei îi cheamă. De cînd îi cheamă a ostenit. În fiecare dimineață e străvezie, istovită. Și peste cîteva ceasuri are să vie iar noaptea. Hai, veniți, veniți, este timpul, e cazul ca unul dintre voi, cel puțin, să vie.

Ea are să se îmbrace acum bine, are să-și pună pe umeri și paltonul adus de scriitor și are să iasă pînă la poartă. E un dîmb de pămînt, zidit de ape, acolo, la poartă: acolo îi așteaptă ea pe copiii ei. E parcă un loc ceva mai înalt și poate vedea mai bine, acolo-i așteaptă, de acolo îi petrece, cînd se duc. Puțin aplecată de umeri, puțin nu mai vede bine, îmbrăcată modest, de acolo îi așteaptă, de acolo... Atîta a stat ea acolo pe dîmbul acela, în poartă și i-a petrecut pe toți și i-a așteptat și iar i-a petrecut cu mîna streașină, cu obrazul încreștit de tristețe și de resemnare: atîta a stat ea pe locul acela încît sute de ani, pe dîmbul acela, în marginea drumului în fața porții, va stărui imaginea ei, așteptînd sau petrecînd, urmărind ceva care se depărtează în zare sau se apropie. Și va crește acolo un salcîm sau un vișin, sau o salcie, care va avea înfățișarea ei și va aștepta sau va petrece acest copac în locul ei, pe toți care vor veni sau care vor pleca — va semăna cu ea, numai că nu va putea vorbi...

Ion Butnaru

PARTIDULUI MEU

Ești cîntecul metalului și-al pietrii
Desfășurat pe mii de kilometri
Cînd piatra luminează și tresare
Vital, ca să devină iarăși soare

Ești constelația mea interioară
Iluminîndu-mi lumea din afară
În orice colț de spațiu și de timp
Și pentru toate n-ai cerut în schimb

Decît să simt aproape și s-aud
Bătaia clipei de la nord la sud,
Bătaia conștiințelor și-a orei
În ornicul stelar al Aurorei;

Decît să lupt, mai iute să măsor
Distanța de la noi la viitor
Ce trece pînă dincolo de stele —
După măsura visurilor mele.

Mi se deschid aripile și cresc
Din lutul meu inert și pămîntesc
Dar fără tine aș cădea mereu
Căci tu ești zborul și văzduhul meu.

Violeta Zamfirescu

DE CÎND PARTIDUL...

Adolescența, prea călcată-n picioare
Blestema crucile-ncîrligate,
Ștergînd toate
Urmele lor pe ziduri, pe porți.
Adolescența prea mi-a plins printre morți.
Poate de-aceea
În vatra gîndului meu
Nu s-a aprins și n-a ars
Decît flacăra vie-a lui Marx.
Am rîsul tot tineresc,
Inima graur,
Crengi de aur îmi par
Toate clipele pentru care am ars
De cînd Partidul
Mi-a rotunjit cîntecul după chemarea limpede-a dimineții.
Dragostea, — să n-aleagă om după națiie ori grai,
Doar pentru oameni
Să-mi stîrnesc fluieru-ntr-o noapte de mai,
Să zboare pasărea albă-a vieții,
Pasărea păcii,
Liberă,
Liberă, Liberă!

CONSFĂTUIREA REDACŢIEI REVISTEI „LUCEAFĂRUL“ CU TINERII POEŢI

Cuvîntul unui poet al oţelului: Ştefan TRIPŞA

Sînt foarte fericit că astăzi am avut această posibilitate să iau parte la consfătuirea tinerilor poeţi, din care mi-am putut da seama că aşa cum furnaliştii, oţelarii, laminatorii, la asemenea şedinţe caută să lupte cu toată hotărîrea şi dau anumite sugestii ca întreprinderea respectivă să meargă bine, să fie rentabilă, la fel şi dv., prin munca pe care o duceţi zi de zi, căutaţi să veniţi cu sugestii, cu noi metode pentru ca arta noastră, cultura din ţara noastră să se ridice pe o treaptă mai înaltă. Cred de aceea că atît noi cît şi dumneavoastră o să întîmpinăm cu succese măreaţa zi a aniversării a 40 de ani de la înfiinţarea partidului nostru.

Am avut ocazia să mă întîlnesc cu diferiţi scriitori şi am văzut că ei au căutat să culeagă fapte din munca de zi cu zi a muncitorilor noştri, fapte ce au fost mai departe popularizate şi extinse în toate colţurile ţării. Chiar despre Hunedoara s-a scris foarte mult, şi aceste lucrări au fost discutate chiar în cadrul acestui centru muncitoresc.

Hunedoara, în trecut, era un cătun, iar astăzi, în regimul de democraţie populară, Hunedoara numără peste 70.000 de locuitori. Numărul celor care lucrau în această uzină, în vechea Hunedoară, era de 400 de muncitori, iar la ora actuală numai în combinatul siderurgic sînt multe mii de muncitori care lucrează în „secţii cu foc continuu“, adică fără ca munca să fie întreruptă.

Noi luptăm ca să eliminăm din şarjele de oţel care sînt elaborate oţelul „necalmat“, cum se spune, oţelul moale, adică să mergem pe o altă linie, ca să obţinem un oţel semi-calmat, care costă tot atît de puţin ca şi un oţel necalmat, însă se apropie de calităţile unui oţel calmat, oţel care se întrebuinţează în industria noastră metalurgică pentru fabricarea de maşini, tractoare etc.

Această luptă de multe ori a fost şi este încununată de succes. Alte ori nu am obţinut neapărat un succes. Într-adevăr, este foarte greu ca omul să fie pregătit o dată cu agregatul care se construieşte. Omul se formează pe măsură ce lucrează cu acest agregat şi se luptă cu el ca să reuşească să-l supună.

Foarte mulţi dintre tovarăşii noştri nu erau obişnuiţi la început cu aceste agregate. Vă închipuiţi, să pleci de la un cuptor de 5 tone, după aia să ajungi la unul de 20 tone, să pleci de la unul de 60 tone şi să vii la unul de 200 tone, şi după aceea să pleci la unul de 400 de tone. Într-adevăr, acest lucru ne-a dat foarte mult de furcă.

Hunedoara era atunci în întrecere cu Reşiţa. În prima perioadă a anului 1959, Hunedoara nu conducea în acest „clasament“ şi noi trăiam cu speranţa că toamna se numără bobocii.

A fost o bătălie foarte mare, atît din partea conducerii combinatului, a organelor de partid, cît şi din partea oamenilor care răspundeau de această problemă, fiindcă o „perforare“ înseamnă scoaterea unui cuptor din funcţiune pe timp de o lună de zile şi se pot pierde circa 13—15.000 tone de oţel. Pentru reparare se întrebuinţează materiale refractare de milioane de lei, plus manopera respectivă. Vă închipuiţi deci ce însemna acest lucru: oprirea unui cuptor, în clipa cînd ţara noastră are atîta nevoie de oţel.

Aceste cuptoare au fost reparate „la cald“, nu într-o lună de zile, ci în maximum 57 de ore, în 40 şi în 32 de ore, lucru pe care anumiţi oameni îl considerau altădată imposibil.

Acesta a fost rezultatul faptului că noi am căutat, ne-am străduit în munca noastră să aplicăm diferite metode. Vă spun o simplă cifră: în 1959 procentul de reparaţii la cald era de 7%, ceea ce însemna pe lună 150 ore de staţionare a cuptorului. La ora actuală oţelăria are lunar o staţionare de maximum 20 de ore şi obţine sub 1% reparaţii la cald.

Noi însă vom căuta să nu ne mulţumim pe mai departe nici cu această cifră pe care o obţinem. Ne vom strădui să obţinem mai mult în viitor, pentru ca oţelăria noastră să se situeze printre oţelăriile fruntaşe, nu numai din ţara noastră.

Consfătuirea — un fapt obişnuit

O consfătuire a unei redacţii cu colaboratorii săi pe probleme, hai să le zicem „de producţie“ nu e, fără îndoială, un fapt neobişnuit într-un moment cînd zeci şi sute de mii de muncitori au dezbătut sarcinile stabilite de Directivele Partidului cu privire la obiectivele principale ale întrecerii socialiste în cinstea aniversării a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia.

Semnificaţia totuşi nouă a acestei consfătuiri constă în aceea că ea deschide seria unor modalităţi mai eficiente de înfiripare reciprocă între redacţii şi colaboratorii lor în vederea îmbunătăţirii muncii literare.

Consfătuirea a căpătat de la început un caracter de lucru. Redacţia a cerut colaboratorilor săi, să-şi spună părerea despre poezia care se publică în „Luceafărul“ despre îndrumarea dată de revistă creaţiei literare.

Întîlnirea a mai avut ca subiect definitivarea planurilor redacţiei în vederea alcătuirii numerelor închinate celei de a 40-a aniversări a Partidului nostru.

„Această consfătuire — mărturisea în cuvîntul său tînărul poet Horia Gane — cu „stelele fără nume“, aşa zise „fără nume“, este foarte bine venită, mai ales că s-a pus problema foarte interesantă de la început: care sînt preocupările de creaţie ale acestor poeţi?

Discuţiile purtate pe această temă au scos în primul rînd în evidenţă faptul că redacţia trebuie să-şi sporească eforturile pentru a cuprinde mai bine sfera largă de preocupări a unui număr însemnat de poeţi, dintre care majoritatea au debutat în paginile „Luceafărului“.

Secţia de poezie în munca cu tinerii poeţi lansaţi a avut unele deficienţe, neocupîndu-se suficient de unele foste „stele fără nume“ care, după debut, timp îndelungat nu au mai apărut în paginile „Luceafărului“. Printre aceştia se numără şi tovarăşul Ion Butnaru care în cuvîntul său a cerut ca „atenţia redacţiei să fie distribuită asupra tuturor, pentru că, în ultimă instanţă toţi sînt copiii „Luceafărului“ şi deci „Luceafărul“ trebuie să fie părinte bun pentru toţi.

Nu-i mai puţin adevărat că o evoluţie uniformă nu este posibilă. Aceasta depinde nu numai de munca redacţiei, ci şi de particularităţile fiecărui debutant: talent, cultură, cunoştinţe de viaţă.

Fiecare se dezvoltă în felul lui...

„Vreau să spun aici — şi-a început cuvîntul Ion Cringuleanu — că în momentul actual mă aflu la un stadiu, în ceea ce priveşte poezia, de luptă cu mine. De un an de zile vin la „Luceafărul“ cu poezii care nu au fost capabile decît rareori să capete o expresie de „maturizare“, aşa cum cere pe bună dreptate revista.

Ce se întîmplă? Această maturizare cred că nu se poate realiza cu atîta rapiditate din cauză că găsesc o oarecare discordanţă între felul meu de a scrie şi ceea ce mi se cere acum“.

Discordanţa la care se referă tovarăşul Cringuleanu constă în aceea că redacţia şi-a sporit exigenţele în ultimul timp, în sensul că cere colaboratorilor săi să oglindească mai profund realitatea contemporană, să-şi lărgească tematica, să depăşească stadiul unor constatări vagi, de cele mai multe ori cu caracter livresc. Cerinţele acestea le impune însăşi viaţa noastră care s-a ridicat pe o treaptă superioară datorită succeselor obţinute de poporul nostru în construirea socialismului.

Dacă la început, în etapa debutului, redacţia a trecut cu vederea unele deficienţe de genul celor arătate mai sus, după o perioadă mai îndelungată de colaborare, ea are nu numai dreptul, dar chiar datoria să adreseze colaboratorilor săi cerinţe mai mari, în scopul dezvoltării lor.

Concluzia aceasta e valabilă, după cum reiese din munca redacţiei de poezie şi pentru alţi poeţi cum ar fi Adrian Munţiu, Constantin Abăluţă, I. Butnaru, I. Ţirlea, A. I. Zăinescu etc. Poziţia aceasta nu scuteşte însă pe redactor de obligaţia de a lucra mai atent cu colaboratorii, de a ţine seama de ceea ce tot Ion Cringuleanu spunea: „Tocmai acest fel al meu de a scrie, — dacă ar fi bine prins în mînă şi cultivat pentru „maturizare“, — cred că tocmai aici aş avea rezultatele cele mai bune“.

Ideea aceasta a fost şi mai viguros exprimată de către Ion Butnaru care a afirmat că îndeosebi în ultima vreme preţuieşte grija „Luceafărului“ pentru fiecare debutant în parte, şi a cerut ca totodată să se urmărească pe cît este posibil evoluţia fiecăruia.

Ion Butnaru a lăsat impresia la început că ar exista la redacţia noastră tendinţa unei uniformizări a stilului. Spre satisfacţia unanimă, atît din cele spuse pînă la urmă de Ion Butnaru cît şi de către alţii, s-a precizat că o asemenea tendinţă nu există la „Luceafărul“, dar că redacţia de poezie trebuie să preîntîmpine acest pericol.

„Dovada că acest pericol nu există — a spus chiar Ion Butnaru, — e că apar poezii semnate de Constanţa Buzea care scrie într-un fel cu totul specific şi deosebit de Victoria Tăuşan, de pildă, sau Ana Blandiana“.

„În legătură cu modalitatea de poezie despre care s-a pomenit că s-ar susţine la „Luceafărul“, — a adăugat şi Horia Gane — părerea mea personală este că se susţine într-adevăr o modalitate: modalitatea poeziei bune. În „Luceafărul“ sînt publicate nume mai mult sau mai puţin cunoscute, cu condiţia ca poezia să fie bună“.

O lipsă serioasă în îndrumarea poeziei tinerilor, în stimularea evoluţiei lor fireşti, aparţine criticii literare, îndeosebi criticii din „Luceafărul“. Mai mulţi vorbitori s-au întrebat cu mirare de ce asupra unor tineri poeţi care publică de mai multă vreme poezii valoroase nu se scrie nici un articol.

Este de aşteptat aşadar ca de aceste probleme să se ocupe mai atent critica de la „Luceafărul“, să-şi aducă mai simţitor contribuţia la dezvoltarea unor personalităţi poetice viguroase, să lupte ca şi întreaga redacţie pentru realizarea dezideratului lui Maiakovski:

S-avem poeţi
şi mulţi
şi buni,
şi diferiţi!

Probleme majore, cunoaşterea vieţii — iată ce se cere!

Dar pentru realizarea dezideratului lui Maiakovski, este necesar înainte de toate ca fiecare talent nou afirmat să-şi îndrepte de la început eforturile creatoare, întreaga energie spre o poezie care să abordeze din plin, cu pasiune şi sensibilitate, temele cele mai importante ale construcţiei socialiste din ţara noastră.

Tinerii poeţi care colaborează la „Luceafărul“ fac eforturi vizibile de a fi în pas cu viaţa. Rezultatele însă pot fi mult mai bune, şi este necesar să fie mai bune. Maturizarea unui poet este în primul rînd o problemă de conţinut, de lărgire a problematicii, de adîncime a gîndirii, de acuitatea cu care se dezvăluie artistic această problematică.

Criticînd pe unii tineri poeţi pentru excesul de poezii despre copilărie, Ana Blandiana spunea în acest sens: „Se pun probleme cu mult mai arzătoare şi care se cer dezbătute. Ceea ce ne trebuie este un anumit patetism. Fără îndoială între noi există întotdeauna diferenţe de talent, diferenţe temperamentale, diferenţe de vîrstă chiar, dar în nici un caz nu trebuie să existe diferenţe de temperatură. Este ceea ce ni se cere în primul rînd“.

Lipsa unei problematici majore, rămînerea la o poezie constatativă, neinaripată, inexistenţa unor idei poetice robuste, capabile să declanşeze o bogăţie de imagini, se explică, desigur, printr-o insuficientă cunoaştere a vieţii care constituie izvorul principal de inspiraţie. Este nevoie deci cum s-a subliniat în Raportul la cel de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, de „cunoaşterea aprofundată a realităţilor, de studierea lor îndelungată, de contactul viu, permanent al artistului cu oamenii muncii, viitori eroi ai operelor sale“.

Problema aceasta se pune cu deosebită stringenţă la tineri, întrucît experienţa lor de viaţă e încă redusă şi pe deasupra tinereţea, prin specificul ei, e perioada hotărîtoare de „acumulare“.

„Eu cred că atîta timp cît un tovarăş — a spus I. Butnaru — nu execută o muncă concretă, necesară, adică să fie, de pildă, profesor, metodist la o casă de cultură sau în altă parte, nu poate să urmărească, nu poate să acumuleze experienţă de viaţă şi nu poate să transfigureze nici experienţa de viaţă deja acumulată“.

Victoria Ana Tăuşan a arătat de asemeni că este necesar ca tinerii poeţi „să trăiască acolo unde pot să observe mai rapid şi cu mai multă eficacitate noul“.

Legat de aceasta s-a apreciat călduros iniţiativa revistei de a trimite în mod sistematic tineri poeţi pe marile şantiere ale ţării, în centrele industriale dezvoltate, acolo unde sînt posturile cele mai înaintate ale construcţiei socialiste. Rezultatele acestei acţiuni au putut fi de altfel observate chiar în paginile „Luceafărului“ prin apariţia unor poezii bune dedicate acestor teme semnate de Constanţa Buzea, D. Rachici, I. Cringuleanu, Iosif Naghiu etc.

Calitatea — problema numărul 1

Problema ridicării calităţii poeziei promovate de revistă a constituit în mod firesc subiectul multor luări la cuvînt.

Oamenii muncii aşteaptă de la poeţii tineri, ca de la toţi scriitorii noştri, opere care să satisfacă înaltele lor exigenţe artistice şi ideologice. De aceea, atît selecţia pe care o întreprinde fiecare autor şi mai ales selecţia făcută de redacţie capătă o însemnătate din ce în ce mai mare.

Modul în care au dezbătut această problemă o seamă de poeţi între care Horia Gane, Cringuleanu, Victoria Ana Tăuşan, Petre Dragu a fost just. Pe drept cuvînt au criticat unii dintre ei redacţia pentru exigenţă slabă dovedită uneori şi mai ales pentru lipsa de promptitudine a acestei selecţii în unele cazuri.

Dimitrie Rachici şi I. Butnaru cereau ca redacţia să facă această selecţie mai operativ pentru a stimula creaţia poeţilor, pentru a nu-i lăsa, cum s-a exprimat Ana Şoit „să ardă prea mult fără flacără între serierea poeziei şi publicarea ei“.

În discuţie s-a afirmat însă şi un punct de vedere greşit. Darie Novăceanu a cerut ca revista să publice „fără a selecta“ atunci cînd poeziile au unele calităţi. Toţi participanţii la întîlnire au împărtit cu căldură replica dată de tovarăşul Mihai Beniuc acestui aşazis punct de vedere: „Eu zic să nu căutăm noi aceste lacune cu orice preţ şi să le înfăţişăm cititorilor. Noi să ne străduim numai pentru invers, pentru a scoate aurul din nisipul cernut“.

Întîmpinarea aniversării Partidului cu poezii cît mai bune — ţelul unanim al tinerilor poeţi

Convocată în preajma împlinirii a 40 de ani de la crearea Partidului Comunist din Romînia, consfătuirea a avut în centrul atenţiei dezbaterea sarcinilor ce revin tinerilor poeţi în sărbătorirea acestui eveniment de seamă.

Fiecare vorbitor a simţit nevoia să relateze amănunţit felul în care înţelege să cinstească această zi, luîndu-şi angajamente concrete de a scrie acele poezii care să mărturisească viu şi emoţionant ataşamentul nestrămurit şi dragostea fierbinte a tinerei generaţii faţă de cauza Partidului Muncitoresc Romîn.

„În preajma lui 1 martie — a declarat de pildă D. Rachici — am început un ciclu închinat aniversării a 40 de ani de la înfiinţarea Partidului. Mă voi strădui ca acest ciclu să fie de calitate pe măsura tematicii care o implică“.

Petre Dragu şi-a exprimat părerea că în această perioadă „Luceafărul“ este bine să se orienteze către poezia agitatorică, adică folosind perioada aceasta de muncă pentru sărbătorirea cît mai frumoasă a aniversării partidului, să lupte pentru a arăta care este adevărata şi cea mai bună poezie agitatorică capabilă să mobilizeze oamenii muncii în bătălia care se desfăşoară în ţara noastră sub conducerea partidului pentru desăvîrşirea construcţiei socialiste“.

Anton A. Iliescu

Cuvîntul tovarăşului Mihai BENIUC

Întîlnirea noastră de astăzi eu o consider extrem de importantă prin faptul că ea are loc înainte de aniversarea celor 40 de ani de la înfiinţarea partidului şi prin aceasta reuşeşte oarecum să ne facă să analizăm mai bine forţele, în special în ceea ce vă priveşte pe voi, pe tineri, pentru a reuşi să dăm, cum spune Tripşa, oţel „semicalmat“ şi să scăpăm tot mai mult de oţelul necalmat, de oţelul moale.

Noi ştim că avem de dat cît mai multe lucrări literare bune pe care să le primească cu inima deschisă şi cu dragoste oamenii muncii şi mă refer într-un mod foarte general la aceasta. Dacă nu te citesc oamenii muncii, dacă cititorii nu vor să ştie de tine, nu-ţi mai face iluzia că peste trei mii de ani ai să fii citit.

Avem un drum al nostru în dezvoltarea poeziei pe care ne orientează întîi şi întîi „steaua polară“ a socialismului. Să nu pierdem din vedere acest lucru esenţial.

Nu vreau să spun nici un cuvînt împotriva acelora care scriu versuri libere, pentru că eu sînt dintre poeţii acestei ţări, — în măsura în care am dreptul să port acest titlu, — care au scris de la început versuri libere. Nu este o invenţie.

Dacă noi vom merge pe drumul de a nu mai scrie decît nişte versuri care echivalează perfect proza, o să riscăm să nu mai fim învăţaţi pe dinafară.

De aceea vă spun, nu vă lăsaţi ispitiţi de o reţetă sau de o formulă care sună definitivă: nu scriu versuri cu rimă pentru că am oroare de rimă. Limba romînească nu se găseşte în acel stadiu în care să i se facă lehamite cuiva de rimă şi de vers. Mai avem o experienţă colosală de făcut; şi Eminescu a ştiut să pătrundă pentru că a respectat ca nimeni altul arta poetică a poporului său, — deci tehnica de acolo a luat-o în primul rînd, — care nu este epuizată nici prin Eminescu şi noi trebuie să ducem mai departe şi ceea ce a făcut Eminescu şi ceea ce a făcut şi poporul şi nu-i recomand nici unuia dintre tineri să găsească o reţetă. Reţeta este moartea oricărei creaţii artistice. Fiecare creaţie artistică îşi are reţeta sa unică, o dată pentru totdeauna. Folosind-o a doua oară, nu mai merge, iese de acum un avorton literar artistic. De fiecare dată trebuie să încerci să aduci ceva nou.

Dvs. aţi realizat astăzi, chiar aici, prin tov. Tripşa, un proces de cunoaştere. Procesul acesta de cunoaştere trebuie repetat în fiecare zi. Trebuie întreţinut acest contact permanent. Aceasta nu se poate face decît printr-un contact nemijlocit, continuu cu realitatea, cu viaţa şi această posibilitate există. Azi se petrec lucruri extraordinare în ţara noastră. Nimeni nu ar putea spune că nu are de unde să-şi scoată în permanenţă noi rezerve afective pentru poezie, să scoată noi formule de expresie verbală. Oamenii vorbesc foarte des aşa de frumos încît rămîi uimit şi ei nu se supără şi nu cer drept de autor dacă ai prins de la unul o imagine, un cuvînt şi l-ai combinat şi l-ai pus în retorta ta şi ai scos un cristal pe care nu-l mai recunoaşte nimeni. Este ceva nou. Aceasta este meseria noastră, de a da astfel de cristale.

Fără îndoială însă că este nevoie pentru aceasta de ceea ce spunea cineva în discuţie, — rămînînd diferenţele de temperament şi de talent, — adică să fie acea temperatură ridicată care întreţine în permanenţă viu focul cu flacără, nu arderea fără flacără, — că şi eu sînt nitel împotriva ei, — focul cu flacără, care să facă să strălucească în permanenţă poezia noastră, să existe acel patetism pe care îl întîlnim astăzi absolut în întreaga ţară şi pe scară de masă.

Patetismul nu aparţine în Romînia numai comuniştilor, aparţine astăzi întregului popor muncitor. Întregul nostru popor este patetic.

Cred că este datoria poeţilor să se pătrundă de acest patetism. Să se simtă în poezia noastră acest patetism.

Convingerea mea este că, din cît vă cunosc eu, şi chiar din luările la cuvînt de aici, dvs. sînteţi capabili să daţi acea poezie de care avem noi astăzi nevoie în cinstea celei de a 40-a aniversări, pentru a însufleţi tot mai mult pe oameni şi pentru a-i face pe toţi aceia care muncesc să-şi vadă propria lor muncă cristalizată în aceste forme artistice. Acestea dau muncii o mai mare strălucire chiar dacă nu-i dau o mai mare valoare, ca să zic aşa băneaşcă, materială, dar îi dau o strălucire care o face şi mai atrăgătoare şi mai scumpă nouă, tuturor şi avînd în vedere că voi pînă acum aţi dat această dovadă de a putea veni cu contribuţii valoroase în ce priveşte noua noastră poezie, avînd în vedere că noi înşine sîntem convinşi că sarcina de a împărtăşi problemele realităţilor noi revine în primul rînd tinerilor scriitori şi tinerilor poeţi, eu însumi vă chem la această întrecere în vederea celei de a 40-a aniversări la care mă înscriu şi eu, fireşte cu forţele mele mai bătrîneşti.

Sînt convins că aveţi să mă întreceţi. Cu toate acestea n-am să mă las şi voi încerca şi eu să mă ţin măcar în rîndul al doilea dacă nu în rîndul întîi. Însă că doresc tuturor să fie în rîndul întîi, în publicaţiile noastre şi în primul rînd în „Luceafărul“, să aibă mai frumoase poezii la cinstea celei de a 40-a aniversări a partidului, cel care a făcut din Romînia o ţară care astăzi merge hotărît nu numai pe un drum nou, ci pe un drum care va asigura fericirea poporului nostru întreg.

Cuvîntul tovarăşului Dan DEŞLIU

Discuţia noastră de astăzi, cu toate laturile ei criticabile, a fost bine venită. Ea nu constituie un spectacol festiv. Aş vrea să se înţeleagă foarte bine acest lucru. Îl subliniez încă o dată. Noi trebuie să ne obişnuim cu un stil de muncă de acest gen, cu întîlniri care să devină familiare. După cum se vede, treaba n-a mers chiar aşa de rău.

S-au făcut observaţii judicioase cu privire la activitatea revistei, propuneri foarte interesante de care noi vom ţine seama. S-au adus critici întemeiate unor defecţiuni în munca noastră. Trebuie să ne preocupăm mai susţinut de tinerii care debutează în paginile „Luceafărului“. Să fie ajutaţi mai eficient de critica literară, de criticii de la „Luceafărul“. Dezvoltarea tineretului nostru literar necesită o mai mare grijă în ce priveşte îndrumarea concretă şi sprijinirea iniţiativelor care vin din partea tinerilor poeţi în problemele documentării“.

În legătură cu cele discutate, vorbitorul a făcut mai apoi unele precizări. În primul rînd, într-o chestiune importantă: în legătură cu politica de promovare. „Noi, la „Luceafărul“, facem într-adevăr o politică preferenţială, şi iată în ce constă criteriul: noi considerăm, fără să ne credem originali în această privinţă, că aportul noii promoţii, celei mai tinere generaţii în poezia noastră, constă mai ales în adîncirea unor probleme de conştiinţă, în urmărirea procesului construcţiei socialiste, în reflectarea lui în conştiinţa oamenilor, în sensul că problema construcţiei socialiste devine o problemă de viaţă şi de moarte a fiecărui om al muncii în ţara noastră, în fiecare domeniu al vieţii sufleteşti.

Începe să ne placă din ce în ce mai puţin poezia constatativă, poezia care se mărgineşte să înregistreze nişte lucruri de fapt mult înregistrate în viaţa societăţii noastre. Cred că reflectăm în acest mod nu o poziţie particulară, nu gesturile unuia sau altuia, ci atitudinea estetică a publicului nostru larg.

De asemenea cred că în acest aport al tinerei poezii, în această mişcare care merită a fi îmbrăţişată în ansamblu, apar şi unele aspecte criticabile, altele chiar regretabile. Ele se reflectă în poezia din „Luceafărul“.

Noi nu pretindem simple procese sufleteşti, nu pretindem nişte „aşezări“ sau „răscoliri“ înăuntrul individualităţii — care nu ţin de un timp anumit, de un loc anumit, — ci dimpotrivă, nişte procese vii care ţin de acest loc, de acest moment istoric şi care să fie legate de un proces istoric mult mai larg.

De aceea, aşa cum spunea Lenin, trebuie să fim întotdeauna atenţi şi să verificăm în ce măsură „nou“ este comunist, în ce măsură această „noutate“ care apare în versurile tinerilor poeţi are un caracter realmente nou. Aceasta nu înseamnă că noi am fi cumva pentru limitarea preocupărilor tematice. Sînt unii poeţi care se mai ocupă încă exclusiv de elemente de „peisaj“. Foarte bine. Cine vrea să cînte noul peisaj al ţării, să-l cînte! Dar dacă noul peisaj al ţării e cîntat sub forma a şaptezeci de mii de coşuri ruginiţi şi se pune la coadă, undeva, un steag roşu pe o schelă, daţi-ne voie să facem o operaţie selectivă.

Ne trebuie poezii care, pe măsura pregătirii fiecăruia, pe măsura acumulărilor care există în fiecare dintre noi, să reflecte ceea ce a dat partidul întregului nostru popor şi îndeosebi tineretului şi fiecăruia dintre noi. Să arate ce înseamnă sincer, profund, intim pentru fiecare dintre noi această viaţă care se construieşte, această forţă călăuzitoare a vieţii noastre. Să arate ce înseamnă pentru noi să dăm, cu prilejul aniversării a 40 de ani de la înfiinţarea partidului, o şarjă sărbătorească de oţel de calitate, acel oţel de calitate de care vorbea tovarăşul Tripşa. Să dăm consecvent poezii cît mai bune, opere cît mai înaintate, să batem cu calitatea, să arătăm că tinerii noştri poeţi, urmînd drumul ascendent al culturii noastre, reuşesc să reflecte stadiul la care construcţia socialistă a adus conştiinţa întregului nostru popor.

VITRINA CU CĂRŢI

Lucia Demetrius: Nunta Ilonei

Mărturisind preocupări pentru aspectele etice ale conflictelor umane, Lucia Demetrius dovedeşte o remarcabilă intuiţie în descifrarea dinamicii sufleteşti. Un ochi atent, dotat cu mare putere de observaţie, pătrunde cu delicateţă în tainiţele conştiinţei pentru a dezvălui dramele surprinse acolo. Ancorat în zone exclusiv morale, condeiul fixează, cu aceeaşi aplicaţie, fie momente cruciale în evoluţia unui caracter, fie întregul proces al devenirii. Întotdeauna, mobilul care determină dezvoltarea transformatoare, e realitatea socialistă, ale cărei idealuri comuniste însufleţesc oamenii, modificîndu-le optica. De aceea, în nuvelele Luciei Demetrius comuniştii, modele de ţinută etică şi comportament, cuceresc simpatia şi înţelegerea semenilor, cărora le grăbesc apropierea spre modalitatea comunistă de viaţă.

Doctorul Pavel Ştefănescu din *Moartea fericitului* — ftizic şi bolnav de inimă — şi-a petrecut mai toată viaţa în sanatorii, dedicîndu-se muncii de laborator. Suferinţa, ajunsă acută — îi interzice orice deplasare dincolo de laborator şi camera de odihnă. Dar viaţa nu i se pare searbădă şi mohorîtă pentru că întîlnirea cu partidul, idealul îmbrăţişat cu ardoare a dat sens existenţei, luminînd-o pînă la incandescenţă.

Letiţia Poplicean din *Cînd au crescut apele* a dus un trai însingurat, zăvorît în individualism, drămuindu-şi banii puţini şi neinteresîndu-se de zbaterea celor din jur. Actul ei din final — salvarea de la înec, cu preţul vieţii, a tuturor copiilor din staţionar, semnifică emoţionant contopirea cu colectivitatea, înălţarea eroinei pe treptele eticii contemporane. Pe acelaşi plan tematic, la dimensiuni asemănătoare se desfăşoară conflictul şi în *O zi împlinită*.

Cînd înfierează tare morale, azi condamnate ca lesturi ale lumii vechi, tabloul capătă nuanţe corosive, pasta e îngroşată, se apelează la sarcasm, scriitoarea zugrăvind cu umor neîndurător moravuri în desuetudine. Goana neostenită a celor două bătrîne domnişoare bigote după suflete „rătăcite“ de căile Domnului e fixată în linii sigure, luminînd absurditatea şi în fond neomenia străduinei lor. *(Femei active)*. Izbutit în acest sens e şi portretul moral al moşierului Caligari, un fel de cocotă masculină. *(Un om fermecător)*. Umor, de astă dată condescendent, învesteşte scriitoarea şi în relatarea avatarurilor tînărului Gyuri, din *Nunta Ilonei*.

Dincolo de unele alunecări spre reportaj şi sentimentalism, noul volum al Luciei Demetrius adună cîteva nuvele excelent realizate, cu totul reprezentative pentru arta prozatoarei.

L. O.

Rusalin Mureşanu: Amiezile veacului

La o vîrstă cînd mulţi din colegii săi de generaţie se află încă la placheta de debut, iar alţii nici nu şi-au văzut numele pe coperta primului volum, Rusalin Mureşanu apare cu a cincea carte de versuri. Vedem în asta fecunditate, hărnicie şi prezenţă în actualitate a tînărului poet, dar — şi o oarecare grabă care l-a dus uneori la poezii superficiale şi nesemnificative. Noul volum e un indiciu cert că în bătălia dintre cele două atitudini a învins cea bună. Poetul a făcut dovada unei lăudabile exigenţe în alcătuirea unei cărţi. Cele cinci cicluri cuprind o arie tematică variată: eforturile eroice ale oamenilor muncii de la noi în lupta lor de înfăptuire a socialismului, frumuseţile patrici, universul moral al contemporanilor, dragostea acestora pentru pace, pentru patrie, pentru partid, pentru ideea înălţătoare a internaţionalismului proletar. Se remarcă şi un efort, încununat de succes, de îmbogăţire a universului de imagini. Totuşi ne mai întîmpină uneori locuri comune, anacronisme, care nu contribuie la evoluţia poetului. Certele calităţi prozodice şi mai ales o remarcabilă muzicalitate îl determină cîteodată să publice cu uşurinţă versuri care ar trebui încă încărcate cu gînduri şi sentimente contemporane.

Poezia bună a lui Rusalin Mureşanu are o expresie sinceră, entuziastă.

Volumul este o treaptă sensibil superioară în creaţia lui Rusalin Mureşanu.

I. B.

George Nestor: Cineva scutură cuibul

Cineva scutură cuibul reprezintă drama familiei unui învăţător sărac din părţile Bîrladului în anii criminalului război antisovietic, dramă văzută prin perspectiva unui copil.

Nu întîlnim în paginile cărţii o viziune idilică, trandafirie asupra anilor de şcoală. Eroul deschide de timpuriu ochii asupra împrejurărilor sociale, gîndeşte destul de adînc. Chiar şi jocurile „nevinovate“ ale copilăriei sînt un prilej de a ajuta pe un cunoscut al său, deţinut în închisoarea oraşului pentru vina de „instigare“.

Am vrea să subliniem faptul că locurile în care se desfăşoară viaţa copilului la Bîrlad (mahalaua Cotu-Negru, dealul Ţuguita) au mai fost descrise în literatura romînă (în special de Al. Vlahuţă). Dar George Nestor nu pastişează. Atmosfera specifică a Bîrladului sărăcit, înfometat, militarizat, terorizat de obrăznicia şi impertinenţa comandanţilor armatei antonesciene, este realizată cu talent.

Bine reliefate sînt şi contradicţiile lumii satului din acei ani. Autorul nu a rezolvat însă o problemă dificilă care va trebui clarificată abia în volumul al doilea al cărţii. Ne referim la modul în care este prezentată lupta patriotică a comuniştilor în acei ani. Uneori prozatorul reduce totul la perspectiva copilului; alteori depăşeşte orizontul eroului său, fără să explice mai atent faptele. De aceea, în unele pagini ale cărţii, acţiunile patrioţilor nu sînt văzute în legătura lor directă cu masele populare.

George Nestor scrie într-o limbă îngrijită. Prima sa lucrare mai amplă este un autentic document al copilăriei ultragiate de război şi de o nedreaptă aşezare socială.

V. R.

Vlaicu Bîrna: Romanul Caterinei Varga

Cunoscut numai ca poet, Vlaicu Bîrna a ţinut să-şi încecre forţele şi în proză cu acest *Roman al Caterinei Varga*. Cartea, se vede, totuşi — atît în ceea ce priveşte calităţile, cît şi unele slăbiciuni pe care le are — că e scrisă de un poet. Există în *Romanul Caterinei Varga* numeroase pagini emoţionante. Autorul a surprins bine îndeosebi acea atmosferă ce stăruia peste Imperiul Austro-Ungar în ajunul revoluţiei de la 1848. Figura legendarei luptătoare împotriva despotismului este, în general, izbutit conturată. Pe alocuri se simte, însă, un condei „gazetăresc“. Cele mai frumoase pagini rămîn acele legate de prinderea, judecarea şi sederea la închisoare a Caterinei Varga. Emoţionante sînt, de asemenea, episoadele legate de şederea Caterinei Varga în Munţii Apuseni şi fraternizarea ei cu ţăranii moţi împotriva grofilor. Ceea ce supără în roman este lipsa unui fir epic central. *Romanul Caterinei Varga* pare mai degrabă un fel de monografie, scrisă cu reale calităţi literare, decît o naraţiune bine închegată, un „roman“, aşa cum se lasă a se înţelege în titlu. Volumul oferă însă cititorilor o lectură interesantă şi instructivă.

A. G.

În haine curate

de Radu Cosașu

La sfîrșitul lunii septembrie, în 1944, Pavel Crăciun ieși din spitalul Brîncovenesc ; zăcuse o lună ; în noaptea de 24 spre 25 august, din ordinul lui Pricop, scosese din garajul marii brutării camionul pe care îl conducea de doi ani și se prezentase la sediul Apărării Patriotice de pe calea Șerban-Vodă ; două zile, în focul insurecției antihitleriste, zburase la volan, de la un capăt la altul al capitalei distruse și fumegînde, transportînd puști, mitraliere, pîine, manifeste, steaguri, grupuri de șoc muncitorești înarmate ; tăcănitul, deasupra capului, al închizătoarelor de la puștile puse pe tăblia cabinei — îl înnebunise două zile și trei nopți. În a treia dimineață, lîngă Otopeni, camionul fusese distrus de explozia unei bombe nemțești, în timp ce el, în imediata apropiere, coborîse într-un șanț ; schijele l-au atins la umăr și în picior. Cu alți, nu știu cîți soldați și civili, căzuți tot acolo, prin pădure, pe lîngă aeroport, — a fost cules din șanț și încărcat într-o ambulanță hodorogită. S-a trezit noaptea în curtea unui spital militar din Cotroceni, însîngerat, pe pămîntul gol, cu dureri îngrozitoare în pulpă și în umăr. În jur, alții, mulți, gemeau și înjurau.

— Noaptea asta dormiți în curte, stimabililor... pe pămînt... din țărînă sîntem făcuți, în țărînă ne întoarcem.

Cineva trecea printre ei, prin întuneric, călcîndu-i parcă pe oase, pe răni, vorbindu-le cu glas mulțumit ; chicotea, din cînd în cînd, și nu dădea atenție înjurăturilor ridicate dintre cei întinși pe pavajul curții spitalului :

— De ce mă înjuri, camarade ? Știi că te pot împușca pentru insultă ? Te-am pus eu să te bați cu nemții ? Ce ți-a trebuit ? Nu știai că nemții mai au artilerie ? Mai au... mai au... Popescule, îi știi pînă mîine, în curte... Dimineață, trierea...

— Am înțeles, domnule colonel.

Dimineața, rebegit, fusese aruncat în altă ambulanță, după un triaj sumar și cîteva răspunsuri date în șoaptă, cu fălcile încleștate de frig și durere, cu ochii închiși.

— N-ai nimic. La Brîncovenesc... spuse același care-și bătuse joc de ei, noaptea.

Pavel încercă să deschidă ochii, dar nu întrevăzu decît un obraz uscat, stafidit, al unui om de 50—60 de ani, partea dreaptă căzută, cu pielea atîrnînd, pleoapa de jos lăbărțată ; își spuse că aiurează.

La Brîncovenesc îl operă un medic tînăr, simpatic, Nicolau, îi puseră piciorul drept în ghips și după prima săptămînă se simți mai bine, deși îl încerca mereu gîndul că n-o să mai poată conduce. Mîncau și prost, — și mîncarea proastă te face să gîndești mereu la rău. Era o concluzie a lui, la capătul atîtor ani de foame și de sărăcie ; mîncarea proastă e mai rea decît foamea. Mîncau de două ori pe zi ciorbă de fasole ; altceva — nimic. Doctorul Nicolau le spusese că situația lor fusese raportată la serviciul sanitar al Apărării Patriotice — poate chiar de el, dar păstra tăcere în direcția asta ; nu se vedeau îmbunătățiri. Le era frig sub păturile cu țesătura rărită, și erau singuri, 10—15, cîți erau în salon, tăcuți, mohoriți, fără chef de a se cunoaște. La dreapta, Crăciun avea un soldat, Tilvan, care toată ziua, ridicat în șezut, împletea din ață groasă o plasă de prins pește, un hălău, cum îi spunea el, printre cuvintele rostite cu oarecare greutate ; o explozie — tot la Otopeni — îi sfărîmase nasul și gura din care nu mai rămăseseră decît două găuri mari, cît un nasture ; uneori, încerca să vorbească ; reușea și te treceau fiorii, mai ales că omul povestea frumos, cum trăise la stînă, lîngă Drăgănești, cum îl iubeau cîinii, ce mari și puternici erau și cum niciodată nu-i lătrau iubitele care veneau pînă la el, din sat ; doar literele „p", „m", „b" pe care trebuia să le rostească cu buzele se transformau în „h", și asta făcea ca prin poveștile lui să treacă un fior, nu știu cum. La stînga, era un popă căruia îi lipsea mîna dreaptă, căzută undeva tot prin iurul Bucureștiului ; în noaptea de 23 August, fără să-i spună nimeni, a început să tragă clopotele, chemînd poporul la luptă, după cum sublinia cînd mînca, ținînd pe picioare farfuria de tablă cu ciorbă infectă, mînuind limgura, dumnezeu știe cum, încă neobișnuit fără o mînă ; fără știrea preotesei, nici a parohiei s-a prezentat la sediul Apărării Patriotice pe Plevnei și a cerut o pușcă să-i alunge pe tîlhoșii care au pîngărit țara : oamenii au rîs blînd de el, i-au dat o pușcă și l-au ridicat de subsuori, cît era de greu, suindu-l într-un camion, cu muncitorii de la chefere... ; în general însă, părintele se ruga de dimineața pînă seara și povestea eroismelor lui, aceeași și aceeași, nu se auzea decît la ciorba de fasole, în hlepăitul mîncării și în plictiseala tuturor. Doar lui Pavel îi venea să rîdă, dar nu își îngăduia.

Nu primeau ziare, nu discutau între ei, nu aflau nimic din cele ce se petreceau afară. Dar cu două zile înainte de plecare, în preajma prînzului, Pavel auzi din piața Națiunii, cu totul deosebit de zgomotele cu care se obișnuise, încît nici nu le mai deslușea separat, un strigăt nou, al unor voci tinere, puternice : Scînteia ! A apărut Scînteia ! I se păru că visează ; se întinse mai bine în pat, închise ochii, strînse pătura sub bărbie și instinctiv sîsîi lung. Părintele se ruga alături.

— Ce ți-e ? mormăi în barba neagră, din care răsăreau doi ochi albaștri, nemaipomeniț de bulbucați. „Ce ți-e ?" Și se întoarse la ale lui.

— Scînteia ! Scînteia ! se auzea clar de afară, chiar de lîngă gardul lung al spitalului. Pavel se rugă în gînd ca nimeni să nu deschidă gura acum în salonul lor.

— Care vii la ciorbă ? Usa se trînti de perete, apăru în prag artelnicul care bătu încăodată cu linguroiul în oala triumfătoare pe cărucior : „Care vii la ciorbă ?".

În sfîrșit i se scoase ghipsul ; piciorul apăru, alb și proaspăt ca o fecioară ; Pavel se temea să-l privească — Nicolau rîdea, încurajîndu-l cu aceeași prietenie tămătoare ca în dimineata operației :

— Hai, domnule, uită-te, e piciorul dumitale, în fond...

— În fond, da... Pavel rîdea, ca să-și acopere teama.

— Nu ți-o fi frică de dumneata ? Nu rîde, nu sînt deplasat... se apără Nicolau.

— Nu ești, zău nu ești... Lui Pavel îi plăceau grozav cuvintele rare, dar nu prea îndrăznea să le repete, bănuindu-le pe toate că vin din franceză, limba cea mai respectabilă de pe glob, după cum își închipuia din liceul profesional.

— Sînt oameni care susțin că trebuie să ne fie frică de noi... continuă Nicolau, stîngaci, îmberb, potrivindu-și ochelarii cu brațe subțiri, delicate.

— Care ? întrebă surîzînd Pavel, privindu-l drept în ochi, pentru a cîștiga timp, și în fond ca să se mai joace cu doctorul. Într-adevăr. Nicolau crezu că Pavel e curios să știe care-s oamenii care susțin prostia aceea ; începu școlărește, înveselindu-l mai mult pe Pavel :

— Sînt o specie de filozofi... filozofi germani...

— Fii serios, domnule doctor, nu mă interesează, eu sînt șofer... și se ridică brusc în picioare. Dumneata nu știi ? Oamenii se împart... îi veni ameteală și căzu pe patul din camera de gardă a doctorului.

În dimineața plecării, nu-l găsi pe Nicolau, să-și ia rămas bun de la el ; primi hainele, cu singe închegat pe pantaloni și cămașă ; fuseseră legate bine, mototolite perfect, după cum apreciă răspicat, bine dispus totuși că a avut loc și minunea asta, a păstrării lor ; își închipuise că fuseseră arse.

— Cum o să le ardem ? se miră femeia de la magazie.

— Dar picioare și mîini — cum tăiați ? răspunse Pavel întinzînd cămașa însîngerată și potrivind-o sub bărbie, să vadă dacă e a lui.

— Ce legătură au operațiile cu hainele ?

— Au ! În mintea lui spitalul era un sistem de distrugere totală, dar n-avea rost să-i explice femeii ce gîndește. Unde au prins mirosul ăsta ? — și-i întinse, sub nas, pantalonii. Femeia se feri.

— Nu-ți place, ă ? Da' eu cum să le port ? Parcă le-ai adus de la morgă ; le-oți fi dus înainte ; ce-ați zis ? După aia vine și el...

Femeia rise : — O fi mirosul dumitale !

— Eu nu miros a mort. Nu era nimic de rîs. Mirosul hainelor — nu chiar de mort, dar a mucegai tot era, — singele închegat la umăr pe cămașă, zgîriindu-l tot timpul, îi stricară bunătate de dimineață ; nu se mai duse acasă, la gara de Est ; porni direct la brutărie, doi pași Cuza-Vodă de spitalul Brîncovenesc. Era o dimineață de toamnă cețoasă, cu casele învelite în vată — femei bătînd așternuturile în balcoane, căruțași strigînd după clienți pe Bibescu-Vodă, tramvaiele de pe linia 12 deșelate, sunînd îngrozitor cu fierăria lor veche ; soarele se ghicea prin ceață, printre stri-

Desen de V. SAVONEA

gate, în dinții unui cal care bea apă, într-un lighean spart rămas între dărîmăturile lîngă brutărie ale băcăniei lui Costică, distrusă în bombardamentul din 4 aprilie.

Ciudat, dimineața, brutăria părea pustie. Prăvălioara de desfacere dinspre stradă avea canaturile închise ; un afiș decolorat, mic, scris de mînă : „nu avem pîine" și o dată mai veche, 15 septembrie. Un copil adăugase dedesubt : mîine. Poarta de lemn, înaltă, roșie, spălată de ploi, putrezită de soare, era întredeschisă. Pavel intră în curtea întinsă, cu bolovani de ani de zile, de cînd călcase prima oară, aici : de-a lungul calcanului casei din dreapta erau înșirate patru căruțe de pîine, cu hulubele lăsate : în fund, pe colț, grajdul, pe urmă garajul, unul în altul, gata să se sufoce : din fabrica de la stînga nu venea nici un zgomot ; doar vechiul miros de pîine, impregnat peste tot, juca în ceața dimineții, în căutarea soarelui : fabrica era închisă, desigur. În corpul de clădire al direcțiunii, cu un etaj, cu ferestrele spre stradă, cu prăvălioara de desfacere, jos, dar a cărei intrare era pe aci, prin curte, — iar nu părea a trăi cineva ; încercă clanța, suna a spart ; pe geamul ușii, un afiș : „Înecă necazurile în uitare ; nu în răzbunare"... Bătu de al dracului, cu pumnii, în porțile garajului ; sunară a gol. Aci, alt afiș deajuns de proaspăt : „E mult mai bine să nu comentăm faptele politice și militare, că nu e treaba noastră" ; alături, tot pe lemnul porții, la cîteva degete, mai rămăseseră fîșii dintr-un vechi afiș, rupt. Pavel recunoscu desenul unei urechi mari — „Zidurile au urechi, dușmanul ascultă". „Poate ai rămas fără mașini" — se gîndi Pavel și zmulse afișul privitor la faptele politice și militare. În grajd mirosea a baligă stătută, a paie vechi. Ieși în stradă ; fără brutărie, toată Cuza-Vodă asta lungă, din Șerban-Vodă pînă în Lînăriei, cunoscută ca în palmă, hodorogită, nepavată, gălăgioasă, cu zeci de copii, bombardată amarnic din primăvară, de la primul bombardament, părea cu totul tristă, încremenită, seacă. Ce să mai întrebe în dreapta, în stînga ?...

Din piață, luă tramvaiul șapte, spre Bulevardul Ferdinand, în sus, la Gara de Est ; nu avea un chior în buzunar ; se hîrjoni cu taxatorul și scăpă netaxat, chiar pe distanța asta lungă, din piață pînă acasă :

— Nu te apropia, șefule... miros a mort... Zi mersi că mă ai în tramvai, călător. Dacă mă lua dracul ce ai fi spus ? N-am murit, pentru că noi nu murim... las' c-o să ai nevoie de mine, pe o șosea, pe undeva... ridici mîna, te văd, spui că ești taxatorul 4320... te țin minte...

Făcea haz de necaz : nu vroia să fie serios, adică să-i spună că e fără lucru, n-are un ban și nici n-o să aibă ; nu vroia nici să se laude, că dacă nu erau ei, nu mai purta dumnealui numărul 4320 ; n-avea rost nici să pălăvrăgească despre spital, n-avea chef de mutre în jurul lui ; și, la urma urmei, așa devenea mai vesel, mai optimist. E mare lucru !

Din casă nu mai găsi nimic ; nici măcar nu izbuti să-i găsească locul, s-o bănuie printre mormanele de dărîmături și moloz din jurul gării de Est ; i se păru că a nimerit în altă parte a orașului, și doar un fluierat lung de locomotivă — care-i aminti cum tremurau toate în cămărița lui, îl trezi : plecă repede, tăcut în gînduri ; așa primea totdeauna durerile. Mult mai tîrziu, cine știe cînd, se deschideau în el : își spuse că ar fi bine să se ducă la nea Moga, pe Zece Mese, lîngă Foișorul de Foc.

Moga îl primi fără mirări și mîngîieri, în cămărița lui de burlac, de la subsolul unui bloculeț în trei etaje ; omul se bărbierea, partea dreaptă era rasă, așa că, la fel de înalt ca Pavel — îl trase spre el și-i lipi capul de obrazul tare, ars bine în 25 de ani de brutărie :

— Ce n-ai venit să mă vezi, nea Moga ? șopti Pavel, simțind cum din cămașa lui nea Moga se înalță un extraordinar miros de pîine, tot ce era mai bun în dimineața asta păcătoasă. Moga îl îndepărtă și se întoarse la oglinjoara de deasupra chiuvetii.

— Nu ne-au lăsat...

— Cine nu v-a lăsat ?

— Ministerul, Statul Major, dracu să-i știe... da' știam că n-ai nimic.

Pavel se întinse pe un pat prost : — De unde știai ? — și-și potrivi perna sub cap ; simți cum duhnesc hainele lui și se ridică repede, văzu cum Moga îl urmărește în oglindă :

— Am eu aș șaptelea simț și jumătate. Bine c-ai venit, asta-i principalul. E un loc pentru tine, la noi, la Păsculescu. Ce te învîrtești ? culcă-te pe pat !...

— Nu pot, nea Moga, nu știu unde au stat hainele mele, la magazie.

— Stai că aranjăm noi și asta...

— Da' ce, lucrezi la Păsculescu ?

— Păi Geller s-a închis.

— Am văzut, am fost pînă acolo. De ce au închis ?

— Sabotăm.

Moga se spăla pe față cu capul lui viguros în chiuveta mititică ; i se vedea ceafa solidă, mușchii spatelui ca dracii, om care cără în spate sacii ca pe niște jucării : privindu-l cum se spală, cu zgomot, împroșcînd stropii pe podea, Pavel își aminti că Moga vorbește totdeauna despre capitaliști la persoana întîia plural, ca să-și bată joc de ei ; și numai de asta ; ștergîndu-se începu să-i explice lui Pavel care-i situația :

— Sabotăm, înțelegi ? Nu mai producem 12 ore, Producem 8... muncitorii nu au vrut 8 ore de lucru ? Îi aducem pe hitleriști din lagăre, că n-avem specialiști și ce facem fără specialiști... ? — Moga spălă briciul, pămătuful, — Specialiștii constată cai verzi pe pereți și închidem fabrica, brutăria, moara. Am închis mori, știi asta ? Armata vrea pîine, trebuie să-i dăm pîine — nu-i dăm pîine, n-avem pîine. Populația să stea la coadă, să aștepte. Cine i-a pus să se dea cu rușii... Uite ce bine e cu rușii. Sănătescu vede și zîmbește... înțelegi ? A, încă ceva... Cîți ani ai ?

— 24...

— Ai să primești ordin de plecare pe front și ai să pleci!

— Am să plec.

— N-aveai mobilizare pe loc ?

— Ba da.

— Pe front... continuă poruncitor Moga, prelungind prefăcătoria pe care o juca perfect. Pe front... de comun acord cu Marele Stat Major, toate întreprinderile fac liste de mobilizabili, toți oamenii noștri rămîn pe loc, comuniștii, rebelii, nesupușii, cine a cerut salariu la nivelul scumpetei, care a rupt vreun afiș din astea noi...

— Eu am rupt... zîmbi Pavel.

— Cu ..înecă-ți necazul în uitare" ?...

— Nu, altul...

— Ce haine să-ți dau eu ție? și rămase încurcat în fața dulapului deschis.

— Dă-mi orice, că în astea nu mai pot... mă trag la cimitir...

— Îți dau niște haine de lucru, altele nu am, decît astea de pe mine... sînt cam vechi, miros a brutărie, ce să-i faci ? Cînd o fi, închiriem haine de gineri în piață... Moga îi aruncă o haină roasă, de altfel deajuns de bumă, o pereche de pantaloni la fel de mototoliți ca ai lui și o cămașă curată, peticită trainic. Îți vin ?

— Merge, nea Moga... Pavel se schimbă pe marginea patului ; se simțea mult mai bine ; poate pantalonii erau prea largi și haina cam lungă în mineci, dar ce conta ? Mirosea plăcut a pîine, a brutărie ; era ceva nou pentru el, obișnuit cu benzina, cu aerul mașinii. Moga tăie cîteva felii de salam pe o bucată de hîrtie, o întinse pe masă și începură să mănînce.

— Totdeauna te-ai priceput la tactică, nea Moga...

— Nu-i nici o filozofie, e cu ochi și cu sprincene. La 15, Geller a închis : știi că rămăsesem singur ? Toți băieții plecaseră, în patru zile, gata... i-a trimis ; au revocat ordinele de scutire. Vizavi, la „Talpa", uteciștii spărseseră carcerele... Mai ia, mă, salam, altceva n-am !...

— Și-au plecat toți băieții ?

— Toți, dacă-ți spun, Și de la cuptoare și de la garaj.

— Cristea ?

— Cristea, Cîrnu, Mihai, Dulă, toți.

— Cu tovarășul Pricop, ce-i?

— E în spital la Cotroceni ; a căzut la Otopeni.

— L-ai văzut ?

— Nu ne-a lăsat nici acolo; e un zbir, Cămărășescu ; colonelul care conduce spitalul ; a pus soldați la poartă, cu puștile întinse. „Care vrei să intri în spital, să faci agitație — că trag".

— Și nu s-a aflat ce e cu tovarășul Pricop ?

— L-au operat.

— Nea Moga, nu mă necăji... ce-i cu tovarășul Pricop ?

— Stai, mă, acolo. I-au tăiat un picior.

Pavel tăcu și-și frecă barba, în răspăr, cu degetul arătător îndoit, numai vestea asta lipsea azi dimineață ! Barba era aspră. Moga mototoli hîrtia și îi spuse că n-ar fi rău să se bărbierească și el.

— Hai, stai aci și te rad extra. După o bucată de salam, un ras bun face minuni. Pe urmă mergem la adunare, la Aida. Hai, că ai o barbă...

— Ce adunare ?

— La trei, la Aida, adunarea muncitorilor din industria alimentară.

Pavel închise ochii, dădu puțin capul pe spate și se lăsă săpunit de Moga ; simțea din mișcarea degetelor lui noduroase, care frămîntaseră milioane de pîini, că-i face plăcere să se lupte cu barba lui afurisită, parcă și săpunul de ras mirosea a pîine.

— Te-ai jigărit, Pavele, numai oase...

— Mîncam prost...

— Lasă-te, ai strîns din fălci, că te gîndeai în altă parte, nu mă duce.

Moga ascuți din nou briciul și dădu „contra".

— Tu crezi că nu mă doare chestia cu Pricop ? Cine m-a adus în partid ? Pavel asculta cu ochii închiși, bănuind că acolo e ceva pe care Moga nu trebuie să-l vadă. Da — cît timp un comunist trăiește n-ai voie să-l plîngi ; o să trăiască cu un picior de lemn. Și ? O să trăiască...

Nici Moga nu știa ce să spună ; sub ploape, Pavel îl văzu pe Pricop : — Parcă asta-i totul...

— Ce ?

— Nu-i totul să trăiești... Și Pavel se spălă pe fața trasă, simțind în palme îndărătnicia oaselor ieșite în afară.

Nu plecă cu Moga la adunare ; îi promise că vine mai tîrziu, dar nu-i spuse unde se duce ; îi ceru cîțiva lei împrumut, îi dădu, spunîndu-i că s-au scumpit chibriturile : „7 lei cutia... să fumezi și să bei mai puțin". luă tramvaiul și coborî la capăt, în Cotroceni ; pierdu mai mult de un ceas la poarta spitalului, încercînd să intre la Pricop ; stărui zadarnic ; de la poarta de fier forjat se vedea, pustie sub un cer scund de toamnă, — soarele pierise, — curtea spitalului, împărțită în careuri mari de piatră albă ; parlamentînd cu santinela, cu sergentul de serviciu, cu ofițerul de serviciu, toți încăpățînați și rău voitori, căuta din ochi, peste umerii lor, locul unde zăcuse o noapte întreagă, însingerat ; și i se păru că fiecare din acești oameni care nu-l lăsau să ajungă la tovarășul Pricop e o întruchipare a glasului aceluia batjocoritor, călcînd peste rănile lor, în noaptea de chin ; căpătă siguranță, dintr-odată, că același om cu fața stafidită și pleoapa lăbărțată, de un roșu anemic, care-l amenințase că-l împușcă, — același îi tăiase și piciorul lui Pricop.

Din Cotroceni — ajunseră să-l alunge din fața porții lovindu-l cu patul puștii — porni spre calea Rahovei, pe jos, de-a lungul Dîmboviței murdare ; cunoștea și calea asta a Rahovei, întesată de ateliere pentru reparația automobilelor și birturi ieftine ; lăsă mașina în reparație la Mișu, intra peste drum la Pandele — cele mai bune chiftele din București, după aceea mergea mai sus, la cinema la „Aida" sau la „Rahovei" — două filme întotdeauna, dintre care unul cu cowboy sau cu gansteri, urmate de trupa de revistă. La trupa de revistă nu mai rămînea, se făcea și prea tîrziu și nici nu-i plăcea ; dar filmele cu cowboy îl încîntau, și Stan și Bran ; îi plăcea să rîdă. Cît fuseseră interzise de nemți văzuse cîteva filme italienești — Fanfulla da Lodi, Coroana de fier, Ospățul nebunilor, — dar nici unul nu se compara cu „Diavolii roșii", „Vulturul negru" sau „Diligența însîngerată", cu Dick Foran, cowboyul cu vocea de aur. Pe urmă, devenind serios, cum îi plăcea să zică, adică după ce citi Manifestul, „Sarcinile tineretului", cîteva numere din „Scînteia" și pricepu ce vrea Pricop, cinematografele cu propaganda lor fascistă nu-l mai interesară ; la începutul lui '44, împărțise manifeste sub formă de programe de cinema ; aveau titlul A.R.P.A. și — își aduse aminte cum ani de zile înnebunise după Dick Foran la A.R.P.A. În primăvară intră la „Aida", îndură un film tîmpit german cu o fată săracă sedusă de stăpînul ei, care murea eroic la Stalingrad, cu gîndul totuși la ea ; o comedie cu Macario bunică, „Macario-bunică", și lăsă prin sală treizeci de manifeste, care chemau la alungarea nemților și pace cu U.R.S.S. Acum la „Aida" juca un film, un singur film — „Visul unei prințese" cu Shirley Temple. Pavel intră în sala ticsită, afumată, respirînd imediat aerul înțepător, ceva de drojdie ; de sus, de la balconul care pîrîia ,căzeau cojI de semințe dar cei de jos nici nu ridicau măcar privirile ; la parter, oamenii stăteau cîte doi pe scaun, scaunele scîrțîind gata să se rupă, atenți la cuvîntarea unuia de la balcon, pe care Pavel nu putea să-l vadă :

— Domnul Moga nu a propus în moțiunea care ne-a prezentat-o dreptul la grevă ! De ce ? Nu a singerat proletariatul romîn pentru dreptul la grevă ? Nu am făcut noi greve care i-au înspăimîntat pe patroni, pe capitaliști ? Atunci, de ce să nu ne apărăm interesele, avînd la îndemînă și arma temută a grevei ? De ce, domnule Moga ?

Pavel îl văzu pe Moga, în față, pe scenă, între doi oameni pe care îi întrecea cu un cap ; se ridică deodată în picioare, cu mîna dreaptă în sus : cei doi parcă dispăruseră de lîngă el :

— O să-ți răspund... Pavel îl auzi prea slab și printre oamenii de pe margine, rezemați de pereții igrasioși ai sălii, își făcu loc spre scenă : mai toți sîsîiau în urechile lui ; alunecînd pe lîngă ei, frecîndu-se de hainele lor, simți același miros ca al lui Moga, ca al hainei lui. Ajunse la balustrada care despărțea locul orchestrei de sală. Moga era tot în picioare, cu mîna întinsă, dar omul de la balcon nu-i dădea voie să vorbească, vociferînd și aruncînd mereu începuturi de frază care rămîneau în aer, printre șisîiturile asistenței. Pavel privi jos, peste balustradă, pupitrele orchestrei, scheletice, și pe unul dintre ele, sub ochii lui — o pagină cu cîteva portative muzicale scrise și un titlu : „dacă nu te superi, dă-mi un pol !" Se întoarse într-o clipă spre balcon, întinzînd gîtul ; nu izbuti să desprindă nimic, balconul era învăluit în fum. Cineva aprinse de undeva lumina unui reflector care-i căzu pe față, pe neașteptate ; închise ochii și auzi o voce groasă : „Să înceapă revista !" împreună cu necunoscutul de sus: „degeaba ! degeaba !" Oamenii rîseră scurt, dar glasul celuilalt urcă atît de repede, acoperindu-i, încît hohotul se curmă, brusc, ca tăiat din rădăcină :

— Degeaba... cerem salarii la nivelul scumpetei, degeaba, patronii n-o să ni le dea. N-avem ce discuta cu ei, înainte de grevă. Dar fără grevă, ne legăm de mîini și de picioare. Ce, ne e teamă că o săptămînă, două, n-o să mănînce populația pîine ? Ei și ? De cînd am devenit așa slabi ? După o grevă bună, o să avem și pîine și bani și o să le intre mințile în cap că sîntem tari. Ni se spune că trebuie să susținem frontul, nemții au pierdut războiul. În cîteva luni aliații o să ajungă la Berlin și cu și fără noi... Ce-i mai important ?

Oamenii începură să bată din picioare, cu o furie grozavă, și „Aida" trozni cu scaune cu tot ; cîțiva, sus, la balcon, aplaudară și li se răspunse cu huiduieli.

— Afară ! Jos ! Huo ! Afară ! Afară ! — și fluierături.

O înjurătură ușoară străbătu sala, peste capetele tuturor, a aceluiași care strigase să înceapă revista. Parterul începu să rîdă de îndignarea sinceră a mucalitului și Pavel simți cum mînia slăbește ; privi grabnic la Moga și văzu că acesta înțelege tot așa.

— Jos fasciștii ! strigă din toate puterile și auzi cum mulțimea de capete se întoarse spre el. Strigă încă odată ca să le pironească atenția : „Jos fas-cis-tii !".

— Da, jos fasciștii ! îl susținu Moga, de pe scenă, cu o furie răgușită. Sala începu să scandeze imediat după Moga : jos fasciștii ! Și Pavel îi se alătură, simțind cum din el, în deschiderea brațelor pentru a aplauda, urcă mirosul de pîine binecunoscut. Moga rămase împietrit, cu pumnul ridicat, aplecîndu-se mult peste masă ; privirile urcau pe el, de jos, de la parter, mărunte ca niște gîndaci. După un minut, Moga bătu cu pumnul în masă ; cine știe de ce, sala tăcu dintr-odată, crezînd că Moga, pe care-l recunoscuse din senin conducător, vrea să mai spună ceva. Într-adevăr :

— Frontul... asta-i cel mai important pentru noi... Ați făcut foarte bine că l-ați huiduit, că l-ați înjurat. Chiar de mamă... Oamenii începură să aplaude înveseliți și, ceva mai în fund, la parter, un om foarte înalt, un boxer parcă de categoria grea, mucalitul cu vocea groasă, se ridică în picioare ; mai departe, ca un boxer veritabil, aduse mîinile deasupra capului, le împreună și se înclină în semn de salut, cum fac învingătorii. Oamenii rîseră, căutîndu-l însă din ochi pe Moga. Pe față îi curgeau boabe de sudoare, încete, unsuroase și buzele la colțuri îi tremurau, cît era el de masiv și puternic. Toți tăcură, fără ca el să le mai facă vreun semn. „Tot ce le-ar conveni mai bine ar fi să nu producem, să nu muncim ; ce-i doare mai rău e că noi, muncitorii, susținem războiul antihitlerist cu burțile goale, săraci, și-l punem înaintea a orice. Noi înțelegem să facem toate sacrificiile pentru a învinge ; nu-i ultimul nostru sacrificiu, dar toată lumea știe că niciodată nu ne-am sacrificat zadarnic. Acum ne trebuie mai mult decît orice victoria. Ăsta e cel mai important război pe care l-a dus Romînia și trebuie să iesim curați, cu fruntea sus. Cei care-l sabotează — ăia sînt trădători, nu noi. Noi nu închidem morile. Noi nu declarăm igrasioase și nehigienice brutăriile care trebuie să aprovizioneze frontul. Noi nu vindem moșiile, ca să nu le însămînțăm și de frică să nu ni le ia țăranii. Noi nu facem sabotajul pîinii și nu vom fi părtași la sabotaj, oricît ne fac cu ochiul și ne mituiesc, ba că au redus ziua de muncă la 8 ore, ba că li se rupe inima pentru dreptul nostru la grevă. N-am fost părtași cu capitaliștii la nimic, nici la profituri, nici la război, n-o să fim acum la sabotaj și dezorganizare... De-aia, la primul punct am propus totul pentru front, totul pentru victorie. Sînteți de acord ?

Votară moțiunea în urale, cîțiva începură „Internaționala". Moga, cu mîinile lui mari, ieșite din haină pînă la cot, îi conducea. Nimeni însă nu plecă. Erau înmărmuriți cu toții de mișcările serioase și pline de stîngăcie ale lui Moga, de cîntecul acesta, mai mult rostit, fără melodie, dar pentru prima oară răspicat de la un capăt la altul fără teamă. Pavel simțea că totul e nou în jurul lui ; se lăsă condus de Moga care desigur în viața lui nu bătuse tactul pentru un cor ; știa Internaționala dar n-o cîntase niciodată într-o sală mare, cu atîția oameni în jur, liber, mai ales liber : cuvintele parcă sticleau și cădeau altfel.

Fragment din romanul „Un extraordinar miros de pîine".

POEȚII *comunismului*

Nikolai Aseev

DIN VISUL DE AUR

Noi viața lui Lenin
o știm fiecare,
dar nimeni n-o poate
închide-ntr-un vers,
căci el
e-nsumarea de gînduri
ce-au pus în mișcare
prin veacuri
istoria-n largul ei mers.
Ce mie, mai scump,
din întregu-i tezaur,
îmi este ce-a viață ne-a dat prima oară :
puterea de-a face
din visul de aur,
prin faptele noastre, reală comoară.
Nu visul
să ai tu o ciorbă
și-o haină,
ci visul acela sublim,
care vindecă rana
și care zăcuse
închis,
ca-ntr-o taină :
visul ca oamenii toți să-și ciștige
căldura
și hrana.
Scumpe ni-s toate, la Lenin, oricît de mărunte :
și pomeții,
și gura cu linii de vis și dirzenii,
și-acele minuni ale brazdelor
scrise pe frunte,
și-adînca-i privire
cernută prin sitele genii.
Dar eu mă gîndesc,
din întreaga-i făptură,
la mintea
ce vieții i-a dat trăinicie,
mă gîndesc la voința-nflorită
pe fiece gură,
la inima
care cu inima lumii bătea pe vecie.
Vigoarea
de veacuri, din vreme bătrînă,
rămasă nepoților
de la bunicii culcați sub un grui,
ea îl purta,
cu puternica-i mînă,
ea prefăcuse în bolte
arcadele ochilor lui.
De chipu-i
și eu
îmi aduc totdeauna aminte,
de brazdele care, în orice uzină și-n satele toate,
prindeau să se-așeze pe fruntea,
de visuri fierbinte,
a clasei
eliberate.

Cu gîndul la buzele lui, la pomeții
încinși de obidă,
de forța voinței
și-a vieții,
eu văd pe cei din Caluga,
mordvinii,
tătarii,
o mare de buze eu văd,
cum alungă povara tristeții.

Iar omul
cînd văd cum se-nalță în țara
care-ngropat-a trecutul ei trist,
cînd văd cum în mintea-i,
ca primăvara,
se-nvolbură visul
sădit de mărețul
partid leninist,

atunci eu și astăzi îl văd printre noi,
și nu mi se pare
c-ar fi murit,
ci iată-l alături,
cu mersul lui ferm și vioi,
dovadă-a mișcării materiei —
fără sfîrșit...

în romînește de **BEN CORLACIU**

CE E NOU în PATRIA NOASTRĂ

Șoseaua milionarilor

P. Tolvadia

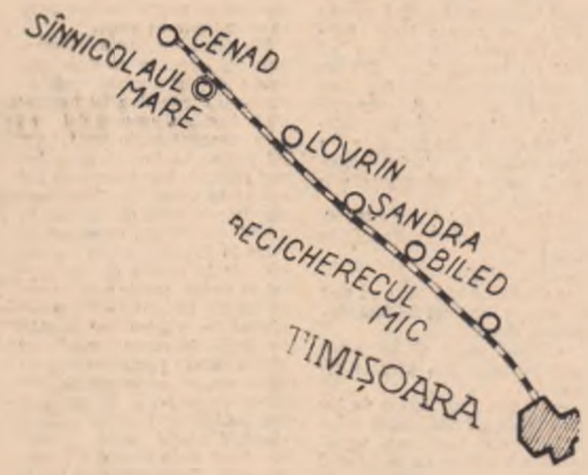

În urmă cu vreo opt ani plănuisem să scriu un reportaj intitulat *Șoseaua socialismului*. Era vorba de șoseaua care pornind din Călărași ajunge ținînd marginea Borcei și a Bărăganului, la Fetești. Nu era sat de la Călărași la Fetești, în care să nu fi existat una din formele de viață socialistă: gospodărie de stat, stațiune de mașini și tractoare, gospodărie colectivă ori întovărășire. Pe atunci, acest fapt încă mai putea să solicite ca un lucru nou atenția reporterilor. Azi, un reportaj pe aceeași temă n-ar mai avea nici pe departe caracterul inedit pe care l-ar fi avut atunci, în primii doi-trei ani ai mișcării revoluționare pentru transformarea socialistă a agriculturii, pentru că toate șoselele ce străbat întinsul patriei de la o margine la alta sînt drumuri ale socialismului învingător.

Nu cu multe săptămini în urmă, aflîndu-mă la Timișoara, mi-a căzut în mînă un număr din ziarul local „*Drapelul roșu*". O pagină plină de fotografii, chenare și texte scurte cu titlul „*Pe șoseaua milionarilor*", mi-a atras repede atenția. Era vorba de șoseaua Timișoara-Cenad, în lungul căreia toate gospodăriile colective sînt multimilionare. Curios deodată să repet itinerariul redactorilor de la „*Drapelul Roșu*", cu toate că descoperirea temei nu-mi aparținea, m-am pregătit de drum și fără zăbavă am pornit spre Cenad. Urmează-mă, cititorule, în această călătorie revelatoare în gradul cel mai înalt:

KILOMETRUL 14: BECICHERECUL MIC

Istoria literară pomenește deseori de Becicherecul Mic: aici s-a născut Dimitrie Țichindeal. Satul are străzi drepte și de o lărgime neobișnuită. Despre ele, ca despre ulițele tuturor celorlalte sate de pe această șosea a milionarilor, pot spune ca și Dinicu Golescu, slăvitul nostru înaintaș în ale reportajului, care a trecut prin aceste locuri aproape cu un secol și jumătate în urmă: „*...toate linii drepte și încrucișate, unde ori la care încrucișare va ședea omul, vede isprăvitul uliții și a liniei caselor...*". Dar, ceea ce nu era pe vremea lui Dinicu Golescu, îi este dat să vadă reporterului contemporan cu inginerul agronom Mircea Neagu. E președintele gospodăriei colective „Drum nou" din Becicherecul Mic. *O convorbire cu el:*

— Gospodăria noastră a dobîndit anul trecut un venit total de aproape 5 milioane lei, iar fondul de bază s-a ridicat la 3.650.000 lei. Valoarea zilei-muncă a ajuns la 41 lei din care bani-gheață am dat cîte 19 lei.

O vizită acasă la un colectivist: — Aș vrea să văd casa unui colectivist.

— Să vă duc la Milivoi...

— Nu, aș vrea să nu alegem, ci să intrăm la întîmplare.

— De acord.

Am ieșit în stradă. Am luat-o spre marginea satului. Mă opresc în dreptul unei case mai puțin arătoase decît celelalte. Intrăm. Gazdele sînt acasă. Au scos toată mobila dintr-o odaie și fac o treabă de magazionieri la un' siloz de cereale. Cu lopețile în mîini, lopătează o movilă care de departe pare să fie orez.

— Ce faceți?

— Ne-au intrat gărgărițele-n zahăr și-l lopătăm ca pe grîu.

— Dar cum de-aveți atîta zahăr?

— Am primit în toamnă, pentru 1.111 zile-muncă, în afară de un vagon de grîu și porumb și în afară de 21.000 lei, o căruță cu 211 kg. de zahăr.

Un interviu cu președintele cooperativei (la care m-am dus întîns, după ce-am ieșit din casa colectivistului):

— Care e volumul anual de vînzări al cooperativei?

— Anul trecut am vîndut mărfuri de peste 4 milioane lei.

— Ce mărfuri au mai mare căutare?

— Articolele tehnice.

— Vă rog cîteva exemple

— Am vîndut pînă acum cîteva sute de biciclete (în sat sînt peste 600 biciclete), am vîndut 60 mașini de spălat rufe (dar în sat sînt peste o sută. Mai cumpără lumea și de la Timișoara), zeci de aparate de radio, aragazuri, fiare electrice de călcat etc.

O vizită la sectorul zootehnic. După interviul luat la tejgheaua magazinului universal, am pornit cu o șaretă la sectorul zootehnic al gospodăriei. E un adevărat cartier nou, afară din sat, în stepă, dincolo de taluzul liniei ferate. Numai în ultimii doi ani aici s-au construit: 2 grajduri pentru 20 vaci, o magazie de cereale cu o capacitate de 800 tone, o maternitate de porci, o îngrășătorie pentru 250 porci, două saivane pentru o mie de oi, un pătul pentru 400 tone porumb o moară de ciocane și două turnuri-siloz.

O ultimă convorbire cu președintele colectivei (pe peronul gării, așteptînd să sosească trenul și să plec mai departe, la Biled):

— Proaspăt absolvent al Agronomiei am fost repartizat aici. Colectiviștii m-au ales apoi președinte. Gospodăria avea pe atunci un buget anual de 960.000 lei. Niciodată n-am minuit, n-am gospodărit și n-am răspuns pentru valori așa de mari. Acum ne-am învățat cu milioanele, și sutele de mii nu ne mai impresionează.

KILOMETRUL 26: BILED

Un aviz: Cum cobor din tren în gara Biled, dau cu ochii peste acest aviz memorabil, lipit la intrarea pe peron: „Intrarea cu bicicletele și motocicletele pe peron se pedepsește cu amendă de la 25 la 50 lei. Șeful stației". Am citat avizul fiindcă mi se pare paradoxal: el e lipit în incinta unei gări sătești, nu la peroanele gării de nord și nici la peroanele gării Timișoara. Biled e un sat! Dar alături de avizul cu pricina, iată un afiș colorat, făcînd reclama unui film: „La cinematograful „23 August" din Biled rulează filmul „Sînge alb".

Cu căruța: în urma mea vine de la gară o căruță încărcată cu pachete de ziare, reviste și cărți. Mă uit consternat la acel transport masiv de slovă tipărită. Factorul poștal care stă cu hățurile în mînă ca un vizitiu, mă lămurește:

— Nu-i nici o mirare. Avem în comună 1.500 de abonamente la ziare și reviste. Nu le-așa putea aduce nici cu sacul în spate, nici cu bicicleta. Le aduc cu căruța.

Așadar zilnic, peste o mie de ziare vin la Biled, într-un sat în care (am aflat pe urmă de la directorul școlii) în 1945 erau peste 800 de analfabeți.

„1958 — NIC. ȘI IOAN SUPORAN": acesta e textul care e săpat cu litere în relief pe fațada uneia din casele noi ale colectiviștilor din Biled. E data cînd a fost construită și numele proprietarilor: capul familiei și fiul său. E inscripția heraldică a unuia dintre milionarii din Biled. Nicolae Suporan are 60 de ani și din aceștia 45 de ani a fost muncitor la o fabrică de cinepă și servitor la chiaburi:

— Patruzeci și cinci de ani — îmi spune Suporan — am visat o casă: acum o am. Iat-o! Patruzeci și cinci de ani n-am intrat într-o prăvălie să-mi cumpăr o pereche de bocanci măcar. Nu cred că în toți anii aceia am rupt zece perechi de opinci. Am umblat mai mult desculț...

— Cît ai cîștigat anul trecut la gospodărie?

— 450 kgr. grîu, 1.000 kgr. porumb, 54 kgr. zahăr și 3.500 lei. Anul ăsta am cumpărat acordeon unui copil, iar celuilalt copil al meu i-am cumpărat bicicletă. Vreau să mă răzbun pe trecut. Un acordeon și-o bicicletă le-am cumpărat copiilor!

Interviu cu Bec Sabin: și Bec Sabin a fost servitor la chiaburi, dar azi e președintele gospodăriei colective din Biled. L-am întrebat:

Cît venit a realizat gospodăria dumneavoastră anul trecut?

— 9.300.000 lei. Numai din cultura plantelor tehnice (sfeclă de zahăr, tutun și cînepă) am realizat peste 6 milioane lei.

— Ce avere avea gospodăria la înființare, în 1950?

— Zece porci și cîteva vaci. Oi n-aveam nici una. Eram tare săraci.

— Ce sector zootehnic aveți acuma?

— 627 taurine (din care 330 vaci cu lapte), 1.050 oi și 1.500 porci.

— Cum v-ați îmbogățit așa? Ați găsit o comoară în pămînt?

— Așa ziceau vecinii noștri. E adevărat că am găsit o comoară în pămînt: îl muncim bine.

KILOMETRUL 32: ȘANDRA

Gospodăria colectivă din Șandra poartă numele lui „*A. S. Puşkin*" și aflînd acest amănunt onomastic mi-am adus aminte de poezia „*Satul*" pe care a scris-o cu peste o sută de ani în urmă marele poet rus:

„...Și mai departe, dealuri
ogoarele tărcate
Și mai departe-acolo, căsuțe
răsfirate.
Pe mal cirezile cu pasul rar,
Uscătorii ce-afumă și mori
inaripate.
Și munca, mulțumirea,
de peste tot răsar...

Parcă e vorba de Șandra, așa cum apar casele ei dincolo de liziera de salcîmi, în mijlocul grădinilor cu pomi înfloriți și plini de miresme

Milioane, milioane! Știți ce venituri a avut gospodăria din Șandra în 1960? 3.453.000 lei! E o gospodărie mai mică decît vecinele ei, dar asta n-o împiedică să fie milionară. În 1952 avea un fond de bază de 350.000 lei. În 1960 fondul de bază a crescut la 2.284.250 lei, iar averea obștească la 3.611.900 lei!

Calul lui Cîra. Vom înțelege mai bine belșugul de azi dacă vom povesti cîteva întîmplări petrecute la Șandra. De pildă, să amintim de colectivistul Cîra Constantin și calul său: la intrarea în gospodărie, Cîra avea un cal, un fel de Rozinantă bleagă și costelivă, ținută numai cu paie și apă. Un cal care nu văzuse grăunțe niciodată pînă atunci. Pus pentru prima oară la ieslea grajdului colectiv, calul lui Cîra nici n-a știut să mănînce porumbul și ovăzul cu care a fost tratat ca un oaspete de seamă. Era așa de slab, încît Cîra, pe cînd era încă țăran individual, trebuia să-l pășuneze pînă la ora 10 și abia pe urmă să-l înhame la plug. Vorba ceea, era cunoscut ca un cal breaz. Cînd îl vedea, lumea zicea cu mirare că n-a crăpat peste noapte: uite calul lui Cîra! Mai trăiește!...

Poveste cu opinci: Stăteam de vorbă cu un grup de colectiviști și tocmai îmi spuneau că „la noi, la Șandra, nu mai poartă nimeni opinci", cînd pe neașteptate a apărut pe ulița principală, venind spre noi, un om încălțat cu niște opinci de toată frumusețea.

Uite unul cu opinci! am dat cu glas, nițel ironic, dar ei l-au lăsat pe om să se apropie și l-au întrebat:

— N-ai, bre, bani să-ți cumperi bocanci?

— Ba și pentru cizme ofiterești am bani dar eu îs pedestru. Am căzut dintr-un pom cînd eram mic și nu sufăr bocancii, nu-i pot încălța.

Coasele au ruginit în pod: de opt ani coasele la Șandra au ruginit, stînd nefolosite în poduri și șoproane. Dar anul trecut, combinele repartizate gospodăriei colective au trebuit să fie mutate de urgență la Gostat, să recolteze grîul de mare productivitate semănat acolo. Colectiviștii au fost nevoiți să-și dea jos din poduri coasele ruginite. Au spus ei înșiși mirați:

— Ia te uită, bre, am uitat cum se mai lucrează cu coasele! Ne-am boierit!

KILOMETRUL 42: LOVRIN

Scurt baedecker. Iată ce poate vedea un călător care se duce acum pentru întîia oară la Lovrin (și nu uitați că e vorba de o comună rurală): un cinematograf cu ecran lat (așadar un cinemascop), un stadion sportiv, un parc, un spital, cîteva zeci de magazine și unități comerciale: tutungerii, bufete, agenție pronosport, chioșcuri alimentare, cofetărie, librărie, magazine specializate de textile, încălțăminte, mobilă și articole electro-tehnice, brutărie, C.E.C., farmacie, măcelărie, ateliere de croitorie, frizerie, cizmărie etc. etc. Ca la oraș, cinematograful are nume (23 August) la fel parcul (1 Mai) și stadionul sportiv (Victoria). În fața fiecărui magazin și instituție se află suporturi speciale metalice, pentru parcarea bicicletelor.

Gospodăria colectivă a realizat anul trecut un venit total de 6.182.420 lei (față de 5.521.850 lei cît fusese planificat), iar fondul de bază a trecut de 4.000.000 lei.

Recorduri: Colectiviștii aveau planificat să recolteze 27.000 kg. sfeclă de zahăr la hectar și au cules 31.000 kg., iar în total au vîndut fabricii de zahăr din Freidorf 573 vagoane cu sfeclă de zahăr. De pe un hectar de grădină irigată au recoltat 71.944 kg. ardei graș. Au mai recoltat 3.080.649 kg. cereale (grîu și porumb) și, ca un reflex direct, în acest an magazinul de produse electro-tehnice a vîndut colectiviștilor 80 mașini de spălat rufe și cîteva sute de aparate de radio, biciclete, aragazuri și motociclete.

KILOMETRUL 58: SÎNNICOLAUL MARE

De la sat la oraș: cînd am călătorit pentru prima oară la Sînnicolaul Mare, în copilărie, localitatea aceasta era o comună rurală obișnuită. În 1946 cînd am călătorit aci pentru a doua oară tot sat era, un sat mare și plin de noroaie grase, revărsate parcă din stepa de cernoziom din jurul său. Acum, în martie 1961 am avut o surpriză, o adevărată revelație: Sînnicolaul Mare a devenit un oraș, dar nu numai de fapt, ci și de drept, așa fiind înscris pe harta patriei noastre, ca oraș. Și, pare paradoxal, de necrezut dar trecerea Sînnicolaului Mare de la sat la oraș se datorește în primul rînd dezvoltării rapide și substanțiale pe care a luat-o gospodăria agricolă colectivă înființată aci în 1950. În ziua de 25 iunie 1950 socotitorul gospodăriei consemna, în cel dintîi registru-contabil, prima cifră din istoria gospodăriei: 21.000 lei. Atîta era fondul de bază! Cît salariul pe două luni al unui funcționar obișnuit de atunci. Azi, fondul de bază a atins suma de 4.150.000 lei și numai într-un singur an (1960) a fost realizat un venit net de peste 8.000.000 lei.

La înființare, gospodăria nu avea nici un porc, nici o vacă, nici o pasăre. Azi are peste 400 bovine, 800 porci și 2.000 oi. Azi are 10 camioane și 4 rutiere.

Fostul socotitor. Roca Mihai, fostul socotitor al gospodăriei ales în funcție de prima adunare generală, inaugurală, tușea analfabet și ultimele examene de absolvire ale cursului de alfabetizare le-a dat chiar în sediul gospodăriei. Dacă s-ar scrie o povestire pe această temă, poate că recenzenții literari ar obiecta că potrivirile amintesc de tehnica „Deus ex machina". Dar stați, că potrivirile aranjate așa de viață și de nimeni altcineva merg și mai departe:

Roca Mihai a fost servitor în tinerețe la chiaburul Richi și chiaburul acesta stăpînea casa în care acum e sediul gospodăriei. Acolo unde e acum biroul contabilității, deci biroul unde lucrează fostul analfabet și fostul servitor Roca Mihai, era dormitorul lui Richi. E o fereastră în peretele dinspre ogradă al încăperii. O fereastră așezată cam absurd și fără sens. Dar chiaburul o făcuse acolo, ca să poată urmări în voie munca slugilor, să-i poată vedea și controla oricînd. De acolo, ani de-a rîndul, Roca Mihai a fost strigat în toiul nopții, la ora unu:

— Gata, sculatea! Ai dormit destul! Treci la lucru!

Fereastra, cu toate că e inutilă acum și absurdă, n-a fost zidită. Îmi place să cred că la zidirea ei s-a împotrivit în primul rînd Roca Mihai și astfel fereastra aceea cîștigă semnificația unei neașteptate piese de muzeu și istorie.

Despre oraș. Vreau să vă prezint măcar în cîteva șiruri orașul acesta tînăr și frumos, ca o carte poștală ilustrată. Am pătruns seara în el, într-un autobuz care face cursa de la gară la centru, și m-au întîmpinat niște străzi asfaltate, plantate pe margini cu peluze de flori și pomi ornamentali, cu numeroase și noi și elegante magazine luminate cu neon. Eram într-un oraș de-o acuratețe surprinzătoare și nimic din imaginile vechi, știute din anii copilăriei, nu mai aflam acum, că și cum veneam aci pentru prima oară. Tînărul oraș are un hotel, un restaurant elegant, un stadion cu tribune de beton (6.000 de locuri), o baie comunală, o școală medie, o școală agricolă, o casă de cultură, un cinemascop, cîteva parcuri, dintre care unul în curs de amenajare, uriaș cît o pădure, are două camioane pentru transportul gunoaielor menajere, o autovidanjeuză și cîteva zeci de magazine, un bufet expres, un magazin cu autodeservire etc. etc. A doua zi după ce-am sosit la Sînnicolau, cu noaptea-n cap, am ieșit pe străzi ca să vizitez orașul și am văzut un măturător în haine de protecție, în salopetă, măturînd asfaltul, ca în orice oraș din lume. Și nu-mi mai ieșea din cap ideea că în urmă cu cîțiva ani aci era încă un sat plin de hîrtoape și noroaie.

KILOMETRUL 64: CENAD

La acest kilometru, la punctul cel mai nordic al șoselei milionarilor, se află gospodăria agricolă care poartă numele lui Ștefan Plavăț. Aceasta e una din cele mai vechi gospodării din țară și a luat ființă în 27 august 1949. Aci au venit în ultimii unsprezece ani nu zeci și sute, ci mii de țărani din întreaga regiune să vadă cu ochii lor cum trăiesc colectiviștii. Aci au venit în vizite repetate, plini de curiozitate, poate că neîncrezători și bănuitori la început, țărani din Biled și Lovrin, din Iecea Mare și Uihei, țărani care pe urmă, ei înșiși, intrînd în familia unită a colectivei au ajuns multimilionarii de azi, maeștri ai recoltelor bogate, crescători de vite cu o mare experiență, transformatori ai naturii, oameni cu o viață plină, frumoasă și îmbelșugată. Dar gospodăria aceasta veche, gospodăria aceasta care a aprins cea dintîi stea de rubin pe întinsul regiunii Banat, arătînd tuturor celorlalte, ca o stea polară, drumul pe care ele aveau să vină cu pînzele umflate de vînt, nu încetează să fie și azi un strălucit exemplu, o școală vie a agriculturii socialiste. Iată, de pildă, anul trecut a realizat un venit total de 12.111.600 lei, cu peste un milion de lei peste planul inițial. Acum fondul de bază depășește suma de 7.000.000 lei, iar averea obștească trece de 14.000.000 lei!

Cutezătorii: orice adaus și comentariu reportericesc pălește în fața acestor cifre, în fața planurilor de viitor pe care le au colectiviștii din Cenad. Ei au amenajat (săpînd și urnind din loc mii de metri cubi de pămînt, prin muncă voluntară, votînd în adunarea generală ca munca aceea să nu le fie pontată) 45 hectare de grădină irigată, 60 hectare de porumb irigat, o orezărie de 110 hectare și o tarla de sfeclă irigată de 58 hectare. Și-au propus să mărească suprafața irigată la cultura mare pînă la 700 hectare. Ei vor așadar să nu mai fie la cheremul buletinelor meteorologice, schimbîndu-l pe clasicul sfînt Ilie cu niște simpli mecanici la stația de pompe. Numai în 1960, colectiviștii din Cenad au excavat prin muncă voluntară 23.180 metri cubi de pămînt, în cadrul unor gigantice lucrări de hidroameliorații scoțînd de sub primejdia revărsărilor de ape 2.000 hectare de pămînt arabil. Ei schimbă așadar natura, ei înnobilează pămîntul și pare a fi de-a dreptul un strălucit destin istoric faptul că pe aci a trecut cu sute de ani în urmă oastea de iobagi romini și maghiari condusi de Gheorghe Doja, în dramaticul lor drum spre cetatea Timișoarei. Acolo unde pămîntul cîmpiei bănățene a fost sfințit cu sute de ani în urmă de sîngele iobagilor conduși la luptă de Gheorghe Doja, azi înfloresțe, ca o definitivă și strălucitoare victorie a lor, viața liberă a celor ce făuresc o nouă și dreaptă orînduire, fără mo-

De-a lungul șoselei, colectiviștii își construiesc noi case.

Eroica

Constantin Abăluță

I

O celulă. Piatră și fier.
Din cînd în cînd, lama subțire
a unei raze de soare
tăind în două singurătatea.

Uită-te bine
și vei vedea alunecînd pe ea
izvoare și grădini înflorite,
peisagii cunoscute, zîmbetul și strîngerea de mînă
a tovarășilor, încrederea lor neclintită
în tine. La rîndul tău,
trimite tovarășilor încrederea ta.
Grăbește-te, această rază
va pleca în curînd.

O celulă. Piatră și fier.
Un singur om, o rază de soare.
Singurătatea prăbușindu-se înjunghiată.

II

Știi de ce te-au adus aici. Ar fi vrut
să te vadă-n genunchi — arbor frînt.
Cu vînturi, cu ploi, cu omături te-au biciuit,
colcăiau împrejuru-ți ca niște viermi de pămînt.

Ți-a fost greu. Ți pironeai ochii pe muchia zidului
și căutai un punct negru, măcar unul
sau o pată subțire, sau o urmă de cui —
privirea ta cristaliza pe zid ca alaunul.

Dinții-ncleștați, piatră pe piatră, stăvilar
oprind durerea, dînd-o înapoi.
Așa. Scrîșneai. Nu descleștai dinții
decît atunci cînd nu mai erau ai tăi.

Voiau să știe pe unde vine-n țară primăvara.
Cine a instigat toți mugurii să încolțească.
Cîte izvoare au să-și umfle pieptul sub vînturi
Cum putem crede în seve și-n fructe și nu-n cenușă și iască —

Ai tăcut. Glasul tău se revărsase-năuntru,
pieptul urla de ecouri, vuia în furtună
dar afară nimic nu se-auzea, doar biciul
sfîșiind fibrele aerului pînă departe în lună.

Ai tăcut. Printre buze sîngele era singurul cuvînt
șoptit încet, zvîcnit din cînd în cînd,
roșu închis scăpărînd pe buze — să înțeleagă
că-i singurul răspuns, și dincolo de el,
o lume întreagă.

III

Îți cărau trupul
prin ganguri întunecoase, cotite,
pe scări cu trepte înalte de piatră,
prin tăcerea aceasta plină de igrasie
ca o apă pe care plutesc neguroase
pete mari de ulei;
îți cărau trupul
prin hrube stătute, prin ganguri
întunecoase, cotite.

Și trupul tău înroșit, trupul tău nemișcat,
cu toate strunele rupte ca o vioară stricată,
era singura particulă de viață, globulă roșie
— roșie, roșie, roșie orice s-ar întîmpla —
prin vinele acestea goale ale morții
alături de mecanismele bine unse ale gardienilor
ce-ți cărau trupul: un-doi, un-doi.

IV

„Nu știu ce-i cu mine,
stele sărate mi se zbat în privire.
Umerii vlăguiți sînt coborîșuri line,
sub tîmple sîngele cîntă-n neștire
ca o ploaie monotonă de toamnă, subțire.
Mîine unde voi fi, unde?
Vîntul se-nvolbură și-n mine pătrunde
ca-ntr-o peșteră. Pe pereți scrijelată
e viața mea toată.
Pămîntul parcă s-a întors, s-a cutremurat.
Peștera se scufundă adînc, tot mai adînc,
firele de iarbă țîșnesc la suprafață;
în urma unui înecat
bule de aer pe fața apei se string.

Așa va fi? Nu! Trebuie să trăiesc,
să-nalț steagul roșu în mîi de priviri —

coborîți către mine, gesturi uitate,
umpleți-mi pieptul, speranțe-amintiri".

V

„Gesturi uitate undeva în cutele aerului
ca niște flori de cîmp presate
între scoarțele albastre ale unui caiet,
gesturi simple și liniștite,
obișnuite — asemeni fluxului și refluxului,
asemeni zilei înginîndu-se mereu cu noaptea —
și totuși mereu altele și altele,
gesturi ale lumii întregi
arătînd unitatea solară a lumii —

vîsliți pînă la mine, gesturi uitate
și vă înfigeți, ramuri noi și proaspete
în trunchiul meu scorburos
ars de tăceri și poleit de vînturi,
legat cu umbre grele dar nu îngenunchiat.
Veniți către mine, gesturi uitate,
nu vă sfiiți, v-am cunoscut și eu o dată
o dată lîngă rîul alb al zilei
sau prin verdele curat
al brazilor înveliți în ecouri,
o dată, lîngă rîsul tău ca o lumină
nostalgică, jucînd în dreapta mea.

Veniți către mine, speranțe, păsări de zare adîncă,
zburați încoace, veniți, umpleți-mi crengile
împrăștiați cu-aripile voastre aerul ce le-nfășoară.
goniți cu-a voastră respirație moartea ce mă pîndește,
ajutați-mă să pot trece în viitor
cu-adînci rădăcini scobind piatra și-n pămînt înfigîndu-se,
luminînd cu-aprinsele-mi roade cenușiul celulei".

VI

Ai deschis ochii. Ai învins.
Trăiești.
Duhuri subțiri nu-ți mai joacă în privire.
Amărăciunea s-a topit undeva
sub cupola imensă a acestui început de lume.
Îți întinzi mîinile. Te miri
de mișcările lor noi, necunoscute
largi și cuprinzătoare, cum n-au fost niciodată
asemeni mișcării planetelor
pe orbita soarelui.
Tragi aer în piept,
ți se pare înnebunitor de tare și ozonat
și pieptul tău sună limpede
sub palele lui. Trăiești.
Îți încerci glasul.
Începi „Internaționala"
și sunetele se trezesc
unul după altul și ies în lume
încolonate, sub mari steaguri roșu
Cînți mereu — prin cîntec respiră
lumea întreagă,
aici,
în celulă la tine.

VII

(Ultima scrisoare, mamei)

„Azi dimineață
mi-au spus că mă vor impușca,
m-au lăsat să-mi revin înadins
ca să-mi fie moartea mai grea.

Tu, mamă, să nu plîngi, să nu tremuri
privirile să nu ți le apleci în pămînt,
va veni un vînt și-o să-ți spună
că nu mai sînt.
Să-ți treci mîna ușor prin el
și să-l mîngîi cu palma desfăcută, mare
și poate că învîrtejindu-se nițel
va-nchipui pe ea o sărutare,

și să-l trimiți, măicuță, mai departe
tovarășilor să le fie-mbărbătare".

VIII

(Glasul unui tovarăș)

„Dau la o parte frunzișul putred al durerii,
cioturile în care seva s-a uscat
și n-a mai rămas decît o pulbere fină, cenușie

cu brațele mele tinere înlătur din cale
orizonturile galbene ale deznădejdii
pîlpîind astmatic la capătul pădurii

și m-aplec și curăț țărîna de urmele morții
praful de pușcă îl suflu în vînturi și sîngele,
sîngele lui îl adun din pămînturi
cu sîngele ce-mi gîlgîie-n vine: magnet.
Sîngele lui n-au putut să-l omoare odată cu trupul,
sîngele lui e-un izvor subteran ce răspunde
la chemările sîngelui nostru — și-aleargă,
aleargă mereu sub pămînturi.

Luați seama, călăi, sub orașele voastre
e sîngele lui, un izvor care sapă,
lavă ce clocotește gata să se reverse —
luați seama, sîngele lui
a întîlnit sîngele atîtor eroi
și toate temeliile voastre
sînt șubrede".

OAMENII ȘESENALULUI

ȘTAMPILA DE CALITATE

Ca orice oțelar, Dumitru Barbu are pasiunea Hunedoarei. Aș fi spus: „nostalgia", dar Barbu nu și-a văzut niciodată cu ochii obiectul dragostei sale. A privit Hunedoara numai în poze, a dedus-o din povestirile „norocoșilor" care i-au călcat pragul de oțel și de foc. Aflînd că mă număr și eu printre aceștia, m-a rugat fierbinte să-mi destăinui impresiile: ochii-i de obicei duri, neclintiți, — niște ochi care par desenați. — îi scînteiau acum de plăcere:

— Povestește-mi! Povestește-mi pe larg ce-ai văzut!

M-am executat... Nu fără un suris profesional-autocritic: iată-mă eu însumi intervievat, înainte de a izbuti să aflu ceva despre omul acesta mărunțel, negricios. Să-i povestesc, așadar, „pe larg" tot ce-am văzut, asta va obliga la reciprocitate! Se va mărturisi și el, la rîndul lui, mai „pe larg"... I-am povestit. M-a ascultat în tăcere; într-o tăcere mohorîtă, care s-a prelungit alarmant, vreme de cîteva clipe grele. Ce se întîmplase?

— N-ai văzut nimic! a oftat el. Ai fost la Hunedoara și n-ai văzut-o. Păi, tovarășe dragă, Hunedoara...

Hunedoara!... Mi-a zugrăvit-o cu niște cuvinte care erau și poezie, și cîntec; m-a luat de mînă și m-a purtat, hotărîndu-mi nu numai pașii ci și reacțiile gîndului, prin locuri pe care eu le ignorasem sau peste care (și mai rău, poate!) aruncasem doar privirea albă a unui trecător oarecare. N-a rămas turn al marii cetăți pe care să nu-l cucerim. N-a rămas subteranâ în care să nu coborîm, luminînd-o. Am trecut, cu pasul recules, prin fața cuptoarelor în care arde zi și noapte focul, și, cînd la o parte învelișul de lumini și culori al oțelului, prietenul meu m-a făcut să văd sufletul veșnic viu al materiei; ne-am amestecat în petrecerea nebună, orbitoare de chiote, a șarjelor care curg în marile cupe de ametist aburit: la urmă de tot (oare de cînd ne plimbam?!) ne-am odihnit pe ultima terasă a Furnalului 7, admirînd de acolo norii încendiați ai amurgului și reflexul lor inmiit în ferestrele noului oraș de pe dealul Chizidului. Acolo, sus, am tăinuit îndelung cu niște bătrîni oțelari, pe urmă cu niște tineri abia angajați, cărora noi — noi, ca unii ce străbătuserăm taina cetății — n-am putut rezista ispitei de a le da cîteva sfaturi... Într-un tîrziu ne-am întors pe pămînt. Prietenul meu a oftat:

— Hunedoara!

M-am străduit să mă smulg mirajului:

— Mi-ai povestit foarte frumos! i-am spus. Dar despre dumneata, ce-mi povestești?

O clipă mai tîrziu am regretat. Fusesem, — hotărît lucru, — inabil. Bruschețea, tonul oarecum oficial al întrebării, spulberaseră apropierea ce se stabilise între noi în clipele Hunedoarei de vis. Ochii scînteietori ai omului s-au făcut iarăși duri, neclintiți:

— Ce să-ți povestesc? La noi, după cum vezi, nu-i ca acolo...

N-am găsit replica imediat. Se părea că Dumitru Barbu are dreptate. Între Hunedoara și atelierul de oțelărie al uzinei „Electroputere"-Craiova, deosebirea de proporții punea totul, prin reflex, în alte perspective... Oțelul nu mai era același, nu mai putea fi același; și-n hala incomparabil mai mică, cu ferestrele săltate doar la doi-trei pași de pămînt, atmosfera nu mai putea fi nici ea ca acolo... Poate exageram, firește că exageram, dar ce vreți, abia mai adineaori atinsesem cu mîna fruntea de nori a Furnalului 7! L-am privit încă o dată pe Barbu. Sta în fața mea, cu mîinile înfundate în buzunarele salopetei, cu aerul unuia pe care-l stringe cravata. Aștepta, plictisit, să termin odată și să-l las să plece la ale lui. Peste cîteva clipe avea să intre în schimb... Și totuși... Și totuși, mi-am zis, omul acesta, omul acesta care-mi descoperise miezul de frumusețe al cetății oțelului, descriindu-mi-o cu atîta fervoare, zidind-o parcă din nou în fața ochilor mei fermecați, omul acesta trebuie să aibă ce povestì despre el. O astfel de bogăție a sufletului s-a vărsat desigur, și nu o dată, în fapte. Dar care sînt oare acestea?

N-am izbutit să mai scot nimic de la Barbu. După cîteva clipe a intrat în schimb. A sfătuit ceva, repede, scurt, cu băieții din brigada pe care-o conduce, pe urmă a prins în mînă ranga cea lungă de fier și a început să meșterească la ușa cuptorului. Nu mi-a mai dat nici o atenție. De cîteva ori, mai apoi, întîlnindu-mă din întîmplare în calea privirilor sale, a trecut cu ochii prin mine. A făcut-o însă cu atîta — cum să zic? — naturalețe, încît nu i-am luat-o în nume de rău. Nu, nu mă evita... Pur și simplu, încetasem să mai exist pentru el.

Despre Barbu mi-au vorbit însă alții. Mi-au vorbit nenumărați oțelari, tehnicieni, ingineri. Nu mă înșelasem în bănuieli. Bogăția sufletească pe care eu i-o intuisem numai, Barbu o dezvăluise, concretizîndu-o faptic, în nenumărate și felurite prilejuri.

Nu, nu fapte deosebite, nici un fel de fapte „deosebite"! Nu s-a întîmplat niciodată vreo nenorocire, vreun accident, la cuptorul pe care-l veghează; niciodată Barbu n-a trebuit să oprească, erou mitologic, cu pieptul lui, cu efortul ingrozitor al mușchilor biciuiți de foc, torentul oțelului năpustit din albie; n-a trudit niciodată, orb și asfixiat, prin pădurea de fum care umpluse hala, izbutind în ultimul minut să abată nenorocirea... În cei 10 ani de cînd e oțelar, Barbu Dumitru a avut prozaica prudență ca totul, dar absolut totul din meseria sa, să funcționeze întocmai după ceasornic perfect, fără nici o abatere și fără nici o surpriză. Acesta este eroismul lui: s-a îngrijit ca să n-ajungă niciodată „erou"... Și, după opinia specialiștilor într-ale oțelului, pentru aceasta merită într-adevăr să fie felicitat.

Fapte dintre cele mai banale, fapte peste care atenția noastră îndeobște alunecă.. De cînd a chemat — în cinstea aniversării partidului — toate brigăzile din atelier la întrecere, sub lozinca „Nici o piesă returnată de la bancul de probă", Barbu vine în fiecare zi la lucru cu un ceas mai devreme. Timp pe care îl hărăzește pregătirii severe și minuțioase a lucrului. După terminarea schimbului mai rămîne în hală vreun ceas, ca să dirijeze „prima bătaie" a lucrului la schimbul următor al brigăzii. Banal? Să socotim puțin. Povestea aceasta se repetă zilnic începînd de la 25 februarie (Barbu a lansat lozinca pomenită chiar în ziua apariției Directivelor Comitetului Central cu privire la criteriile principale ale organizării întrecerii socialiste în cinstea aniversării Partidului). De atunci și pînă la ora cînd citiți aceste rînduri, Barbu a dăruit uzinei nu mai puțin de 100 de ore!

De la 25 februarie și pînă azi, niciuna din piesele turnate de brigada lui nu s-a întors de la bancul de probă. Toate, absolut toate, au dobîndit certificatul calității perfecte. Avînd în vedere virtuțile de bun meșteșugar ale lui Barbu, lucrul ar putea fi circumscris „excepționalului firesc", numai că...

Acest „numai că" a intervenit în însăși dimineața de 25 februarie. După ce-a împăturit „Scînteia" cu Directivele, — după ce a zvîrlit mănușa celorlalți oțelari din uzină — Barbu s-a adresat astfel băieților din brigada sa:

— ...Numai că, frații lor, de azi încolo vom încerca alte metode de turnare. Vom face chiar acum o experiență cu „placa de bază" pentru camioane...

Sub privirea intrigată a grupului, Barbu a explicat cum trebuie încercată, după socotelile lui, înlăturarea „maselotei" piesei respective; cum, pentru asta, „piciorul pîlniei de turnare" trebuie prevăzut cu o secțiune mai mare; cum, în felul acesta, se va obține o piesă de o calitate mai bună, fără zgrunțuri inestetici și nepractici ai pieselor vechi, și cum, totodată, se vor economisi mii de lei prin renunțarea la tăierea cu oxiacetilenă a „maselotei"... Demonstrația s-a făcut, cum am spus, sub privirea colectiv-intrigată a grupului care n-a întîrziat s-o comenteze aprins:

— Bine nea Bărbule! — au sărit vreo doi — păi acum te găsișì? Acum, cînd pornim întrecerea, cînd interesul e să dăm cît mai multe piese de calitatea pe care o cer normativele! Plăcile nu se cer cu mascote, nu? Păi să le facem mai departe așa, că doar le știm limpede rostul! Și cum o să le dăm pac! — și ștampila de calitate pe fiecare! Simplu și sigur. Este? Or, matale vii acum cu experiențe... Asta se poate lăsa cu rebuturi. Mai vă, de, pînă dibuim bine metoda... O s-o dăm de ripă tocmai acum!...

— Nu, a suris Barbu. O să dăm piese peste plan și de calitate maximă!

Și le-a explicat... El, comunistul Barbu Dumitru, înțelesese astfel întrecerea închinată Partidului: nu ca pe o goană după succese ușoare, nu ca pe o colecție de „ștampile de calitate", aplicate pe cumințenia unei munci neschimbate, ci ca pe o întrecere dîrză, febrilă, pentru nou, pentru curaj în promovarea lui, pentru inventivitate și pentru creație, pentru autodepășire continuă.

Argumentele, însoțite de exemplul faptelor lui, au rodit. De la acel 25 februarie, nici una din piesele brigăzii — inclusiv „plăcile de bază" — nu s-a întors de la standul de probe, iar planul de producție a fost depășit cu 10 la sută.

Vom mai marca această perioadă prin două întîmplări, revelatoare, cred, pentru personalitatea eroului nostru. Într-una din zilele de debut ale întrecerii, Ștefan Oacă, unul din cei 20 de băiețandri care compun brigada lui Barbu, a rebutat niște piese. Așezase formele strîmb și piesele ieșiseră, după cum se zice printre oțelari, „forfecate", trădînd, adică, în sinuozități lipsa de rigoare a schemelor. Ce-i rămînea într-o astfel de împrejurare lui Barbu, era să-l facă vinovatului o mustrare severă. Dar Barbu nu i-a făcut-o. Observase în atitudinea lui Ștefan ceva care-i dădea de gîndit. Cu frăcăul ăsta se petreceau lucruri ciudate. Îl rodea o neliniște, un necaz poate, o tulburare, o grijă, era poate primăvara de vină (Ștefan e mezinul de vîrstă al grupului lor) sau altceva, trebuia aflat ce, și, după caz, operat: cu bisturiul, cu mîngîierea, cu sfatul... Barbu s-a pus pe lucru. N-aș putea spune exact cum a „lucrat" în cazul lui Ștefan, îmi lipsesc datele, nu mi le-am putut procura; a te apropia de oameni e un talent care, ca orice talent, cînd vrei să-l pipăi ți se risipește vaporos, surîzînd, printre degete... Știu însă că s-a ocupat zile-n șir de mezinul brigăzii, cu stăruință, dar în același timp cu mult tact, cu gingășie și cu discreție; nimic nu-l supără mai mult pe om — a socotit Barbu — nimic nu-l obligă să se zidească mai aprig în sine, decît încercarea de a-i deschide cu sila porțile inimii. Mai știu și rezultatul acestei „munci": Ștefan și-a destăinuit el singur pînă la urmă, necazul, și Barbu l-a sfătuit amical ce să facă...

— Trebuie să mai știi — a urmat maistrul-șef al atelierului — că Barbu îi iubește pe băieții din brigadă ca pe frații lui. Nu s-ar despărți de ei nici să-l pici cu ceară fierbinte. Au crescut toți împreună, odată cu uzina, s-au legat între ei, s-au legat de uzină... În cîteva rînduri, Barbu s-a întors din concediu cu două trei zile mai iute, „așa, — zicea el — să văd ce mai faceți..."

Am tresărit... Eram răzbunat! L-am părăsit pe meșter și-am dat fuga la Barbu. Ațița cu ranga de fier vîlvătăile din gura cuptorului.

— Ascultă, tovarășe Barbu, nu ți-ar place să fii transferat la Hunedoara?

Mă crezusem răzbunat, dar Barbu a suris:

— N-ai înțeles că e numai un vis? E un vis, tovarășe dragă, pe care-l vom trece în faptă aici, în atelierul acesta. Vom face chiar aici o Hunedoară ultramodernă, o să vezi dumneata cum o să se dezvolte atelierul acesta...

Da — am convenit — o să se dezvolte.

Există deocamdată victoriile muncii, cu nimic mai prejos decît cele hunedorene. Și există oameni ca Barbu și ca băieții lui.

Ilie Purcaru

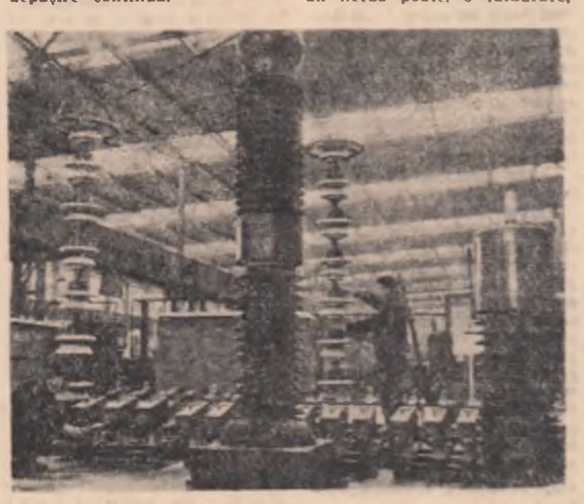

Controlul aparatajului electric de înaltă tensiune

ÎNSEMNĂRI

Uneori mă gîndesc la oamenii pe care i-am cunoscut în drumețiile mele. Tovarășii mei, risipiți în toate hotarele...

Cred că am cunoscut mulți oameni adevărați — eroi în felul lor și al vremii. Ei îmi dau certitudinea că, acolo unde am poposit odată, s-au împlinit lucrurile începute și-mi dau acea stare de neliniște a noilor începuturi, a noilor drumuri pe care trebuie să le fac, pentru că, uite, acolo se schimbă ceva, ceva e nou și eu nu știu, dincolo trebuie să mă întorc, acolo ar trebui să mă opresc mai mult, să cunosc mai mult.

Oamenii nu știu neapărat cînd sînt eroi și-ar ride dacă le-ai spune — „Dumneata ești un erou!"

Ne-am obișnuit cu eroii, cu șantierele vii, cu lupta pe zeci de fronturi împotriva inerției, ne-am obișnuit cu extraordinarul...

Medicul raionului...

Așa l-am cunoscut. Un om tînăr încă, un palton maron, fără identitate precisă, un fular albastru, fluturînd în voie, un basc de tractorist, îndesat pe frunte, și mănușile pe care le poartă tot timpul — singurul lux pentru a-i proteja mîinile de medic. — o gură mare, voluntară, mișcările vii... Un om tînăr, așa e. Dar sînt brazde prelungi care-i însemnează obrazul. Privindu-i profilul, fruntea repezită înainte, obrazul tras, ostenit — te gîndești că nu i-au trecut anii lesne pînă acum, te gîndești că nu i-a fost ușor, că oamenii nu mai caută ușorul, nu-i mai mulțumește ușorul: ca sînt generații care trăiesc la temperaturi înalte această epocă febrilă și că s-au integrat ritmului ei, răspunzînd intim timpului, cu același ritm interior...

Sînt cîteva brazde care-i însemnează obrajii și fruntea și brazdele acestea nu-i desmint nici rîsul, nici tinerețea, ci le argumentează matur.

Pentru a-l caracteriza succint — doctorului Mircea Alexandrescu i se potrivește atributul „viu" — la superlativ.

Așa l-am cunoscut — ca medic șef al raionului Urziceni, în niște zile ninse, cu ger aspru și soare sănătos — și-am străbătut alături zeci de kilometri într-un GAZ — una din acele mașini modeste, lipsite de cochetărie, care au trecut prin botezul tuturor noroaielor și hîrtoapelor și zăpezilor Bărăganului.

Poate în zilele acelea, cînd l-am cunoscut pe doctorul Alexandrescu, poate atunci m-am gîndit la eroism — la eroismul cotidian...

Armășești, Rădulești, Petrechioaia, Măineasca, Creața, Leșile.., Drumuri, kilometri, zile — și farurile mașinii străbătînd peste cîmpie, prin amintiri. Se arăta în lumină obrazul robust al cîmpiei, al satelor, al oamenilor, profilul încordat al doctorului.

Mi se părea că farurile mașinii alungă prin cîmp niște năluciri negre, galopînd îngrozite sub lună. Așa îmi păreau că vin din amintire bolile vechi ale Bărăganului, spaimele vechi, sărăcia, mizeria, moartea. Și doctorul vorbește. Și tace. Îl ascult. Ascult drumurile.

„Cînd am venit prima oară aici..."

Cîți ani sînt în urmă? Anii se socotesc de parcă n-ar fi doar ai tăi — sînt ai satelor, sînt anii Bărăganului, sînt anii tăi undeva, în toate acestea.

„Însemnările doctorului Ulieru". Și alte însemnări. Acestea. Noua generație de medici. Satele-problemă. Satele Bărăganului, în care au fost înrădăcinate: pelagra, malaria, tuberculoza, tifosul.

Mămăliga stricată, satele fără grădini, fără pomi fructiferi, fiertura de fasole și casele insalubre, neîncăpătoare, în care copiii se nășteau greu și mureau ușor.

(O statistică păstrată în arhivele vechiului județ Ialomița dezvăluie starea sănătății și asistenței medicale, pentru anul 1934: mortalitatea infantilă: 19,25% — cifră record pentru întreaga Europă; pelagra — sate întregi, în Bărăganul supranumit „grînarul țării"; malarie: 2.659 de cazuri la 10.000 de locuitori; tifos exantematic, tuberculoză, epidemii cutreierînd satele... Medici de țară în tot județul: 14! Există un limbaj al cifrelor — laconic, lucid. Un limbaj care nu mai cere comentarii...).

„Înțelegi ce moștenire ne lăsase regimul trecut? Trebuia luptat nu numai cu microbul bolii, ci și cu nestiința, cu superstițiile, cu leacurile babești: trebuia ajutat nu numai cu arma medicamentelor, ci și cu pîine mai multă, cu o alimentație rațională, cu săpun și cursuri de cultură generală. Înțelegi?"...

Kilometri. Amintiri. Uneori — mult — tăcem. E un peisaj pur, le o frumusețe tonică. O frumusețe ca o certitudine. Coborîm din sat în sat la dispensare, la staționare. Ne învăluie albul blînd, liniștit, al caselor de naștere; drumul nostru se încrucișează cu drumul doctorilor de circumscripție care merg din sat în sat să dea consultații, să îndrume. Spitalul Armășești — modernizat, bine utilat, cu o întreagă armată de medici și personal sanitar...

Și-n drum spre Armășești — un sat:

— Acolo a fost unul din acele sate-problemă. — cum le spusesem noi: Rădulești. Cazurile recidiviste de pelagră scoteau capul. Puteau deveni focare. S-a dat alarma...

Ascult. Mi se pare că trăiesc, alături de medici, zilele acelea. Zi de zi, săptămînă de săptămînă.

„S-a dat alarma"...

Echipele de Cruce Roșie, Sănepidul, medicii, caravana cinematografică și filmele documentare, și expozițiile, și conferințele.

Zi de zi s au trimis piine și vitamine.

„Am învins".

Se depărtează nălucile călări, prin cîmpul larg, fără hotare. Trec stîlpii de înaltă tensiune peste cîmp, bine înfipți în pămînt.

— N-am văzut de multă vreme o piesă de teatru. Dar mai am timp, nu-i așa?

Sigur, doctore Alexandrescu. Mai e timp. Dumneata ești din generația care a avut de făcut „radicarea". Radicarea parazitismului și la propriu, și la figurat, radicarea analfabetismului, radicarea pelagrei și a nepăsării comode, călduțe, liniștite...

(În vocabularul medical există acest cuvînt tăios, categoric: radicare. Radicarea pelagrei, a malariei, a parazitismului...).

„La început, unii colegi de breaslă au fost împotriva mea. Aveau vechime în meserie. Unii puteau fi numiți — nu cu vechime, ci învechiți. Le era bine așa. Unii — blazați. Își plîngeau nu știu ce idealuri de a parveni. Alții dădeau consultații acasă. Primeau plocoane și erau mulțumiți. Trebuiau urniți din nepăsare, din indolență"...

Generația radicării...

Doctorul sau cetățeanul? Merg împreună prin anii aceștia. Kilometri de drum, probleme, nopți nedormite și anii. Cîți ani ai, tovarășe Alexandrescu?

„În 1959 am fost ales deputat la Cecora. Am făcut parte din echipele care lămureau cetățenii din casă în casă. În felul acesta am putut observa anumite debilități ale copiilor. Rahitismul... Grădinița colectivei, care a fost înființată apoi, a dat o atenție deosebită acestor copii...".

Rădulești. Fostul sat-problemă. Doctorul Mircea Alexandrescu a fost ales deputat acolo, anul acesta.

„Întîi, trebuie înființată o brutărie a satului. Apoi, să-i învățăm pe oameni să-și facă grădini de legume, livezi. Pentru ca niciodată să nu mai învie pelagra acolo"...

Cîți kilometri a parcurs acest GAZ — mașină modestă, care a cunoscut toate drumurile Bărăganului, toate hîrtoapele? Pare să fi împrumutat ceva din rezistența și voința stăpînului care o conduce.

Cînd se împotmolește prea rău, „șoferul" se dă jos, o mai ridică de o roată, de alta, și prin nu știu ce minune mașina reușește să iasă din încercătură, scuturîndu-se din toate încheieturile. Atunci doctorul fluieră a veselie. (Obișnuiește să spună că are două pasiuni: medicina și automobilismul...).

Așa l-am cunoscut pe medicul raionului Urziceni și mi se pare că nu-l pot vedea altfel decît din profil — profilul acela conturat ferm, cu obraji brăzdați, un pic osteniți, și rîsul — de parcă și rîsul ar căpăta o dimensiune anume — concretă, robustă.

Îmi amintesc o comună — de fapt, un șir de vreo trei sate, cu drumuri gloduroase, în care se împotmolea mașina, fîntîni cu cumpene în răscruci și apc, venind cine știe de unde și mergînd cine știe unde... Și această comună cu nume de cumătră bătrînă: Creața Leșile; și-o pană de mașină în drum, undeva.

Și-mi amintesc bine dispensarul — într-o fostă casă boierească — zăpezile, luna și sania aceea, venită dintr-un sat apropiat, noaptea, cu un copil bolnav, și consultația, la lumina lămpii, și părinții — atît de tineri, privind pierduți spre doctorul care ascultă respirația copilului lor...

Am ieșit în urma celor care plecau de la dispensar. Era noaptea aceea, noapte frumoasă și aspră, de Bărăgan.

Se loveau pustietățile cu zăpezi și lună de pragul dispensarului și rămîneau în prag.

Și-am stat în urma saniei care pleca, gîndind la anii apropiați cînd va fi un dispensar în fiecare sat, la lumina electrică adusă să lumineze aceste săli de consultație, la doctorii care trec din sat în sat să vindece, să-i îndrume pe oameni cum să-și crească copiii, cum să răsădească grădini... Pentru că, undeva, munca medicului se întîlnește cu munca activistului de partid.

M-am gîndit la aceste drumuri pe care le face medicul raionului, săptămînă de săptămînă, la vîrste, la obrajii brăzdați și la poezie, la eroismul cotidian, care intră firesc, modest, în anonimat.

Dacă ceea ce găsești azi în comune ca Armășești, Dridu, Balaciu sau Gîrbovu îți dă un sentiment optimist, dacă asemenea drumuri peste zăpezi cu lună, prin sate, te fac să scrii poezie — nu trebuie uitați oamenii care construiesc acest fapt numit prezentul, sau punerea în concordanță a realității cu poezia...

Florența Albu

IX

(Elegie întîrziată)

A înflorit în mai numele tău neștiut,
liliac, furtună de albe scîntei,
s-a scris cu lumini proaspete ca ochii de porumbei
pe cerul tot din zare-n zare desfăcut.

Liniștea flutură ca un drapel în vînt
peste mormîntul tău. Din zări de lut
inima ta s-a ridicat și azi
în soare a bătut.

X

(Închinare)

Cînt pașii voștri care-au uitat moliciunea proaspătă a ierbii,
pămîntul reavăn aburind sub tălpi,
mirajul drumurilor nesfîrșite;
pașii voștri mutilați în celula îngustă, siliți
să se strecoare doar pe lîngă ziduri,
să se strivească mereu unul pe altul
arzînd cu-avîntul din ei
lespezile de piatră.

Cînt pașii voștri care au adunat în celula îngustă
ca-ntr-un nucleu, toate drumurile comunismului,
(o alți pași au sîngerat pentru-aceasta)
drumurile acestea larg izbucnind
pe care am ieșit în lumină
sub pasul arcuit al rachetelor
străfulgerînd tăria,
purtînd în noi însine pasul imens al conștiinței
și parcă simțind cum zi de zi
fruntea noastră pătrunde în viitor.

Văzduhul e-un strigăt albastru
din pieptul comunismului săgetat, —
un strigăt de izbîndă sub bolțile lumii
rotindu-se, rotindu-se neîncetat.

IULIAN OLARIU: Fragment din ciclul „Doftana"

Vera Lungu

Zborul pămîntului

Oamenilor sovietici, constructori ai rachetelor cosmice

Pămîntul...
pămîntul poartă primăverile,
verile, toamnele, amiezile,
serile, pe toate le poartă pămîntul.
Pămîntul își poartă cîntecele
pornind din el,
izvorînd le ascultă
apoi le trimite în zări.
Din rădăcinile pomilor
își crește roadele
și le dăruie oamenilor.
Înfrunzește dimineții,
petrece toamnele,
culege porumbul
cu mîinile oamenilor
și seamănă flori și grîu
impodobindu-se
ca fetele așteptate cînd înserează.

Pămîntul știe
tainele ierbii și ale arborelui,
tainele fructului și izvoarelor,
ale zborului păsărilor
și ale focului.

Și pașii tot pămîntul ni i-a învățat
să calce-apăsat,
să se sprijine-n el.
Ne-a-nvățat să visăm,
să cîntăm, să iubim,
Ne-a-nvățat să luptăm.

N-a zburat pînă astăzi pămîntul,
dar păsării-n zbor i-a dat vîntul
să zboare.
Pămîntul n-a zburat, pînă cînd
tradescantia
— o aripă verde-a grădinii —
pătrunse-ntre astrele serii.
Pămîntu-a trimis vestitoare
a zborului nostru în Cosmos
o floare-a grădinilor sale.

28 martie

Florin Mugur

Soare de primăvară

Alerg către tine și gheața-mi troznește sub pași,
alerg — și izvoare țîșnesc de sub gheață subțire,
cu albe și-albastre scîntei, alungîndu-se...
Alerg ascultînd fișîitul zăpezilor vechi:
din arborii negri alunecă lente zăpezile,
devin străvezii și dispar fără glas în pămînt.
Sînt ultimele zile ale iernii,
și alerg spre capătul lor,
către tine,
fragil și puternic soare de martie.

Soare de martie,
zeu al piraielor sprintene,
împreunîndu-le pletele moi într-o singură coamă
și fluturînd-o
pînă sus, foarte sus, unde suplu în seri se desface
scînteietorul păr al Berenicei...

Soare puternic, rotind prin univers
scăpărătoarele oglinzi ale izvoarelor,
în care oamenii să-și vadă chipul
pe care nu-și mai pun
zăpezile, reflexul pal și rece.
Te-mparți lipsit de-orgoliu, bucuros
de-a fi stăpîn pe arta dăruirii,
pe sensul și rigorile ei simple.

Nimic mai trist decît să nu poți dărui!
Vezi: omul singuratec trece — el nu știe să dea;
nimic dintr-însul nu rămîne-n ceilalți.
Îl vezi cum pleacă? Merge spre apus.
Nici umbra-i nu mai stăruie în urmă,
să amintească-o clipă c-a trecut.
Un arbore care nu pierde-o frunză
și toate ramurile i se frîng pe rînd
de-atîta greutate inutilă...
Dar tu ești însăși dăruirea — și te-mparți
privirii, hainelor, înfloreșcențelor,
soare de martie, vrăjmaș al solitudinii!
Dungi late de aur așterni pe țărînă,
dungi tari, fără tremur, de aur roșcat —
și uite, pămîntul, vibrînd încleștat și febril,
superb se-arcuiește în blana-i dungată, de tigru,
pentru marele salt către noul solstițiu...
Te celebrăm: ești însăși dăruirea,
nu foc intens ce-așteaptă să se stingă,
în singurătate —
ci soarele:
pentru că nu ești singur — singurătatea nu are nume
pentru că ni te dărui
și noi îți dăm în schimb un nume,
numele cel mai frumos: soare de martie,
vrăjmaș solitudinii, zeu al piraielor, timp luminînd.

Soare de primăvară, timp luminînd.
Ce nume frumos ți-am găsit!
Mă legăn o clipă voios
în plasa de sunete
a numelui tău.

DINTRE SUTE DE CĂTARGE...

Nadina Cordun

În recunoaștere

Comunistului Iuri Gagarin

Am deschis poarta zării albastre
și-am zdrobit hăul beznelor grele...
Am trecut, ca un cîntec de foc, printre stele
și-am trimis omenirii primul salut dintre astre.

Iată,
am dat chip și trup marelui vis.
Oameni ai lumii,
drumul este deschis!

●

Paula Dan

Din primăvara noastră

Hei, munților, scuturați-vă pleata pădurilor,
Voi, norilor, puneți valurilor flamuri de spumă,
Voi, vijelii, răscoliți cu aripile voastre pămîntul,
Melodiosul tunet să vă-ncunune cîntul!

Că primăvara noastră zămislită-n iubire,
Născută din muguri de zîmbet striviți sub sărut,
Dansează cu cerul un dans nemaivăzut,
Rotindu-se-n vaste ecouri prin nemărginire.

Din primăvara noastră de lupte și visuri
S-a ridicat spre soare noul Icar:
Cu aripi neîntrînte plutind peste abisuri,
Un drum fără de moarte el ne-a adus în dar.

Dă-mi pletele, pădure, dă-mi valurile, mare,
Furtună, dă-mi aripa de fulger scînteind!
Nătrama primăverii vreau s-o desprind din zare,
Celui întors din stele c-un zîmbet să i-o-ntind.

●

Gabriela Melinescu

Geografie

Vîntul încearcă ușile închise.
Ușile simple de brad.
Peste nesfîrșitele zări zăpezile cad
Ca niște foi de caiete nescrise.
Pe masă, împrăștiate din mape
hărțile par fulgerate de soare,
parcă o inimă tresaltă în orice culoare
și își leagănă oceanul albastrele ape.
Mă aplec peste masă, peste atîtea pămînturi.
De pretutindeni simt cum răsar
popoarele lumii din hotar în hotar.
cum cresc către mine atîtea flamuri și cînturi.
atîtea mîini parcă așternd semnătura de pace
pe zăpezile albe ce cad
ca niște foi de caiete nescrise
afară, în curte, lîngă ușile simple de brad.

●

Dumitran Frunză

Dimensiuni viitoare

Drumul căptușit cu dreptunghiuri de bitum
a șerpuit pe sub noi, ca o enormă bandă rulantă,
lăsînd la dreapta și la stînga cătunele, satele,
Galațiul renăscut din cenușa roșcată-a războiului,
și sfîrși, ca în fața unei oglinzi
pe platforma viitoarei cetăți a oțelului,
unde-am întrezărit, printre pleoapele jumătate,
imaginea schelelor pînă la cer înălțate.

Deocamdată au sosit constructorii...
Unii dintre ei au fixat goniometrele cu priviri
cristaline,
alții au întins sforile ca niște strune de-argint.
și-odată cu primele cupe de beton răsturnate,
s-a înălțat în aer o simfonie reală,
simfonia marilor arcuri de triumf ale halelor.
sub care se naște cu fiece gînd modelat
o nouă geografie a țării pe-aceste meleaguri.

Fiecare cuptor sau furnal va fi un izvor purpuriu,
de unde vor țîșni riuri de foc
către toate punctele cardinale ale patriei,
avînd poate fiecare cîte-o denumire simbolică:
Riul tractoarelor, care brăzdează cîmpiile,
Riul sondelor vecine cu norii.
Riul rulmenților sau laminoarelor,
unite toate într-o confluență masivă.

Reuniunea

În liniștea serii mașina alerga de-a lungul lanurilor pustii, ruginite de toamnă. La volan, inginerul Matei Posteucă urrea ținta drumul.

Pînă la Deva, șoseaua o ținea tot ca-n palmă. Cu mașina, calea se destrăma sigur într-un ceas. Or, Posteucă își planificase timpul, rămînîndu-i mai bine de o jumătate, mai exact 45 de minute, răgaz în care trebuia să gareze automobilul la filiala uzinei, să-și cumpere gazetele și revistele trebuincioase și, în sfîrșit, să scoată de la gară biletele reținute telefonic pentru expresul de 21,15 spre București. Lîngă dînsul stătea Irina, soția sa, o femeie cu o față rotundă, cu părul castaniu, tuns scurt. Bărbatul ținuse cu orice preț să vină și ea la reuniune. De altfel așa și fusese înțelegerea: să se vină cu „jumătățile". Nu, Irina nu trebuia să lipsească de la un asemenea eveniment. Ar fi însemnat să piardă — cine știe — poate ultimul prilej de a-i cunoaște „faimoșii colegi" și încă pe toți grămadă. Posteucă îi și vedea: inginerul Apaiaghiei din Bacău, scund, blond și cu nasul în vînt, Boicsi Sandor din Ungaria, cel cu proiectul de transformare al lacului Balaton; Neacșu, un munte de om de pe malurile Oltului, care jurase să devină campion de box; cugetătorul Bagdasar din Constanța, cu sufletul lui larg și generos.

Zece ani! Ce repede au trecut! Oare cu ce noutăți vor veni foștii lui colegi? Cît despre el, se prezenta la reuniunea foștilor studenți cu începutul unei victorii; lucra la rezolvarea unei probleme spinoase: menținerea temperaturii constante în cuptoare, prin folosirea stabilizatoarelor electronice cu reacție.

— Mai încet, Matei! Nu vezi semnalul: „Atenție, școală?"

Vorbele Irinei îl zmulseră din gînduri. Încetini viteza. Curînd ieșiră din sat. În depărtare, pe banda șoselei, apăru un punct. După cîțiva kilometri punctul se dovedi a fi un autocamion. Prelata mare ce-i acoperea lada caroseriei parcă-l pregătise pentru o odihnă neprielnică. Pe de lături, carcasa motorului sta deschisă ca aripile unui cărăbuș care zadarnic încearcă să-și ia zborul. Posteucă încetini viteza. Nu de alta, dar șoferul se postase drept în mijlocul drumului. Posteucă se văzu nevoit să frîneze.

Șoferul se apropie, vru să spună ceva, dar, cînd îl văzu pe Posteucă îmbrăcat ca de sărbătoare, ridică din umeri a nemulțumire și zise, în silă:

— Credeam că ești unul de-al meu.

Posteucă deschise portiera și coborî din mașină:

— Poate că totuși...

— Nu, nu, se apără șoferul. De amatori sînt sătul pînă-n gît!

Posteucă îl privi cu un surîs. Sub șapca trasă pe ceafă descoperi o față mînjită de ulei.

— Mă pricep, grăi Posteucă.

Își încrucișară privirile. O clipă lui Posteucă i se păru că mai întîlnise undeva acești ochi negri. Dar unde, nu-și aminti.

— Dacă nu vrei... Mă rog! E mașina dumitale. Totuși, spune-mi la ce întreprindere lucrezi. Să dau un telefon de la Deva.

— Hei!... Pînă la Brașov, calea-i lungă, tovarășe! răspunse șoferul încercînd să-și șteargă mîinile cu o cîrpă, și ea plină de uleiuri.

Se priviră din nou. Și Posteucă se întrebă iar: unde și cînd mai văzuse ochii aceștia?

— Și ce transporți, omule?

— Un transport greu, dom'le... niște compuși chimici. La primire mi-au atras atenția că viața ăstora e socotită pe ore.

Posteucă se uită la ceas.

— Ce faci, Matei! Nu vii? se auzi glasul Irinei din mașină.

— Un minut numai, te rog. Apoi, către șofer: Și ce crezi că ar putea totuși să aibă?

Țuguindu-și buzele, celălalt ezită o clipă, apoi zise într-o doară:

— Și-a băgat dracu' coada, asta-i!

Lui Posteucă începu să-i fie cunoscut și glasul șoferului. Acest timbru aspru de supărare îl mai auzise cîndva. Ba, mai mult, acum și întîmplarea i se părea că a mai trăit-o undeva. Dar cînd? Cum?...

— Spune-mi, se interesă Posteucă, mașina dumitale pornește ușor?

— Deobicei, da. Azi însă n-a prea vrut. Dimineața a fost rece.

— Și?... Și?...

— Și... am turnat benzină prin epurator. I-am dat un șpriț, cum se zice.

— Dar benzina, benzina, te-ntreb, nu cumva a fost impură?

— Nu, nu cred...

Posteucă auzi din nou glasul subțire, nerăbdător al Irinei:

— Matei, pierdem trenul, dragă. Ce tot faci acolo?

Posteucă se uita cînd la ceas, cînd la fața mînjită a șoferului. Apoi aruncă o căutătură undeva în direcția Bucureștiului. O clipă își văzu colegii, așteptîndu-l. Apoi muzica, dansul... Posteucă scutură din cap. Își frecă tîmplele. După asta, cu mișcări hotărîte, își scoase haina, o duse la mașină și o întinse Irinei.

— Nu pot lăsa omul în drum, explică el. Ce vrei? Asta-i legea șoferilor... Ș-apoi...

Irina luă cu grijă haina:

— Numai să nu întîrziem!

Posteucă se întoarse tăcut la autocamion, își suflecă mînecile cămășii și se apucă să desfacă chiulasa motorului.

— Nu-nțeleg... Ce cauți la chiulasă? îl întrebă șoferul, îngrijorat. Să n-o stricl, tovarășe, și mai rău!

Posteucă nu-l luă în seamă. Începu să lucreze repede, dar sigur pe mișcările sale.

În liniștea serii se auzi deodată huruitul expresului. Posteucă însă nu-l auzi; n-avea vreme să-l audă. Apucă hotărît capacul chiulasei. Mai mult îl zmulse.

— Da! Mi-am închipuit eu. Iată de unde vine și bătaia suspectă... Noroc că ai oprit la vreme!...

Între degete, ca pe un trofeu, Posteucă ținea o fărîmă de metal.

— Da!... Ai... ai dreptate! îl aprobă șoferul.

Se așternu un moment de tăcere.

— Să te speli, zise după un timp șoferul. Uite un pic de benzină.

Posteucă făcu palmele căuș și șoferul îi turnă benzină.

— Știi, tovarășe, uite, stau și mă întreb: ce te-a făcut pe dumneata să pierzi cine știe ce treabă importantă pentru mine? Ce meserie ai?

— Inginer!

Mirat, celălalt făcu ochii mari. Clipi des.

— Dumneata? Inginer!... Hm! Vezi-ți de treabă, omule. Apoi după o vreme urmă: Și pentru că tot veni vorba de ingineri, să-ți povestesc ce mi s-a-ntîmplat odată cu unul: l-am luat din gară. Din gară de la Deva. Se rugase de mine. Venise cu expresul și pierduse autobuzul. Era tînăr, ferchezuit, filfizon, ce mai! Se tot lăuda că-i inginer. Uite, și tot pe drumul ăsta mergeam și — lucru care mi se întîmplă destul de rar — s-a defectat motorul. Am căutat eu să dreg, dar pana era grea. Mă treceau toate sudorile. Aveam nevoie de un ajutor. Crăpam, nu altceva. Dar dumnealui, inginerul, n-a pus mîna, n-a vrut să m-ajute. Deși după

Desen de LIANA PETRUȚIU

cum aducea vorba, vedeam că se pricepe. Însă în loc să mă ajute, dumnealui trăgea din pipă — pif-paf. În cele din urmă, ce crezi?

Posteucă tresări. „Da, da... acum știu unde am mai întîlnit ochii omului ăsta!" Nu-l lăsă pe șofer să termine.

— Nu-i așa că te-a lăsat baltă în mijlocul drumului și a urcat în altă mașină?

— Exact! Da' dumneata de unde știi?

— Cum să-ți spun... Vezi... știu, pentru că eu am fost acela...

Șoferul izbucni în rîs.

— Glumești, tovarășe?

— Nu glumesc, omule! răspunse Posteucă hotărît.

Șoferul nu mai știa ce să creadă. Zise:

— Oricum, e bună!

— Uită-te mai bine, tovarășe, la mine. Nu-i așa că asta s-a întîmplat acum zece ani?

Șoferul prinse a-l măsura din cap pînă-n picioare.

— Nu mă mai măsura atîta, spuse Posteucă. E așa cum îți spun eu. Pe vremea aceea, îmi era teamă să nu mă murdăresc. De! Hainele mele miroseau încă a facultate...

Rămaseră o vreme cu mîinile strînse. Apoi se despărțiră. Cînd se văzu în mașină Posteucă își zvîrli haina pe umeri și apucă volanul.

— Ei, acum să te ții bine. Cu toată viteza, la gară!

Mîna mică, albă, a Irinei se așeză moale ca o mîngîiere pe brațul lui vînjos. Zise încet:

— Nu mai e cazul. Trenul l-am pierdut...

— L-am pierdut, zici? se miră Posteucă, în vreme ce privirile i se fixară pe cadranul mare al ceasului de la bord. Phii, s-a dus reuniunea!

Emil Simionescu

Critică și cultură

(Urmare din pag. 1)

cenzăm, ci mai ales pentru progresul culturii și pentru cultura publicului.

Că trebuie să gîndească perpetuu la mijloacele prin care critica impune respect și devine eficace.

Ea a devenit „respectabilă" în secolul al XIX-lea, scria cu voioșia lui familiară Ibrăileanu, într-o polemică din 1928 — ea s-a pus „în rînd cu lumea" numai atunci cînd a consimțit să se angajeze mai adînc în cuvîntul larg al culturii. A [illegible] devenind explicativă, [illegible] apel la o [illegible] istoricul, la [illegible] sociologiei și al psihologiei, a încetat de a mai fi doar filologică ori simplu tehnică, meșteșugărească. Atunci cînd, în sfîrșit, a căpătat rolul de „nebănuită pîrgă a culturii". Încrederea [illegible] critică crește acolo unde [illegible] și [illegible] pe [illegible] cultural. Iată pînă [illegible] ar [illegible] [illegible] despre un [illegible] de „artă-literatură - filozofie-sociologie", [illegible] sub îndrumarea [illegible] în 1935, care și-a [illegible] Critica și a debutat printr-o [illegible] și criticii ca armă de [illegible]. Sau de gîndul complex care a prezidat la alcătuirea unei alte reviste conduse de [illegible], Era nouă, unde critica literară era văzută ca o parte inseparabilă din[illegible] conținea bogat de probleme [illegible] filozofice. Fiindcă înțelege adecvat: circulul și determinarea valorilor, marxismul este, dintre toate filozofiile, singura apt să deschidă drumul unei critici literare de vastă rezonanță culturală. Dar pentru aceasta, trebuie să învățăm a depăna mai bine ghemul inepuizabil al relațiilor dintre literatură și celelalte valori. Să gîndim în termeni mai stricți problemele filozofice, să urmărim literatura în jocul dialectic de răsfrîngeri și influențe care o apropie de restul artelor. Și chiar în domeniul literar socotesc că ne restrîngem uneori, pentru claritatea discuției, la prea puține puncte de referințe, că ne reducem excesiv cîmpul incursiunilor. Sînt cronicari inteligenți, precum Paul Georgescu, în scrisul căruia regreți uneori raportarea doar la cîteva opere fundamentale ale literaturii noastre, la cîteva romane precum Răscoala ori Ciocoii vechi și noi, luate mereu ca reper în diverse demonstrații estetice. Știu, o cronică e altceva decît istorie literară, dar presupune o preparație mai atentă de istorie literară.

A marca punctele de recunoaștere într-o zonă cît mai vastă de probleme culturale, înseamnă a-l ajuta pe cititor să generalizeze mai ușor și mai fructuos, să gîndească mai viu asupra realității. Fiindcă numai astfel criticul poate sluji efectiv maselor populare, poate să fie un adevărat profesor de cultură și de viață al cititorului. Să apreciem cum se cuvine acest public, pe care ni-l creează socialismul, infinit mai numeros decît în trecut, plin de o curiozitate infinit mai robustă. Să ne amintim de situația de acum cîteva decenii cînd, consternați de criza lecturii, intelectuali precum G. Călinescu imaginau sisteme administrative care să-i oblige a citi măcar pe profesori. „Pînă acuma, scria criticul în 1932 — n-am cunoscut un profesor de limba română (cu excepția acelora care sînt ei înșiși literați) care să fi citit o revistă literară contemporană". „La bacalaureat — spunea Anton Holban, un scriitor care era și el dascăl — serii întregi de elevi nu au citit o carte în afara manualului". Să punem astfel de mărturii alături cu realitățile de azi, cu publicul nostru, adesea încă neexperimentat, dar așa de dornic de lectură. Pentru acest public merită să faci orice efort de exigență. În fața lui greșim dacă abordăm — cum fac unii, L. Raicu, de pildă, — ostentația unui stil „de lucru". Cred că în critică „hainele de lucru" sînt mai degrabă o neglijență regretabilă. Dacă e bună, critica dăruiește cititorului o revelație de sensuri, o cunoaștere mai profundă, care nu trebuie lăsată să se tîrască în amodalul expresiei. Critica trebuie să provoace în mintea cititorului o luminare de orizonturi care trebuie sărbătorită și prin muzica cuvîntului. Deși uneori lucrul le poate apărea paradoxal, nu poți fi cu adevărat accesibil în critică — și accesibilitatea e o obligație pe care o recunoaștem cu toții — atîta timp cît nu ții la frumusețea scrisului. Căci opera critică nu e — cum și-o închipuie unii confrați comozi — o piesă de [illegible] [illegible] [illegible], pentru examene. Da, [illegible] [illegible] să fie [illegible] să fie citită cu plăcere; o frumusețe care va se poate reduce la artificiile cu care-și împodobea uneori scrisul Eugen Lovinescu, ci fine de asemenea de o anume rotunjime a gîndirii, de o anume grație a inteligenței, de aplicarea la obiect firească și în același timp neprevăzută, de accentul unei exprimări fericite. S-au făcut mari progrese în această direcție, la noi, în ultimii ani, ca dealtminteri și în alte privințe. Se scriu multe articole personale, agreabile. Totuși frumusețea criticii le apare încă multora nu ca o necesitate imperioasă, ci ca un dar al hazardului, sau chiar ca un accesoriu. Critici care au arătat la începuturile lor că știu să scrie cu o anume culoare, de exemplu Ov. S. Crohmălniceanu — practică azi — dintr-o dorință, poate, de seriozitate, pe care mărturisesc că n-o pricep — un scris mai tern. Critica, de sigur, este o oglindă a literaturii; dar oglindă specifică, ea se constituie ca un gen, în stare a trezi interes și singur. Ea nu poate rămîne o umbră incoloră a literaturii, ci se cade a tinde spre frumusețea definitivă a cristalului. Insist asupra acestei cerințe, fiindcă mi se pare că destui confrați au, chiar dacă nu și-o mărturisesc, conștiința unei servituți a criticii, pe care o văd într-o inferioritate ancilară față de creația beletristică. Nu e vorba aici doar de talentul criticului, de verva stilului sau de imaginația lui plastică; e vorba de conștiința lui artistică. A voi să dai realmente criticii prestigiul care e propriu artei, nu înseamnă să te pierzi în amuzamente estetiste; dimpotrivă, frumusețea autentică a unui articol e în măsură să verifice cît de definitivă, dreaptă și bine decantată e judecata științifică rostită într-însul: cu alte cuvinte, cît de limpede se răsfrînge opera în cristalul criticii.

Cît de numeroase sînt implicațiile practice ale unei astfel de înțelegeri — care vede în critică o operă neapărat frumoasă — nu e loc să arătăm aici. Nici cît de dificilă devine în acest mod critica. Ea e ispititoare, tocmai fiindcă e grea. „Subliniem încă o dată, scria cîndva Lunacearski — cît de mult, excepțional de mult, cere epoca noastră criticului marxist". „Pentru a ajunge la prima platformă care-l îndreptățește pe criticul marxist să se considere măcar calfă, trebuie să urcăm o scară foarte înaltă și foarte pieptișă". Azi această scară o putem urca mai încrezători, fiindcă socialismul asigură criticii o investitură nouă, într-o perspectivă nobil și vast culturală. Fiindcă în acest urcuș te simți, mai mult ca oricînd, susținut de setea de cultură și frumos a unui întreg popor.

Poșta redacției

MARIȘ ION — *Vișeu.* Versurile dvs. înregistrează impresii cotidiene lipsite de vibrație. După lectură, ele nu reușesc nici să te convingă, nici să-ți sporească cunoașterea. Ideile poetice nu sînt susținute de imagini plastice care să le pună în valoare (vezi poeziile: *Anticipație, Anii mei cei tineri, Mărturisirea încrederii*). Comparațiile — destul de comune de altfel — sînt uneori impropriu folosite pe parcursul argumentării poetice, ca în poezia *Mărturisirea încrederii.*

Lectura și studiul, o revizuire foarte atentă a gramaticii, pentru înlăturarea greșelilor supărătoare, și o mai mare spontaneitate în scris, credem că vă sînt absolut necesare.

Transcriem poezia *Ca-n toată țara, și-n orașul meu,* cea mai reușită din grupajul pe care l-am primit:

Ca-n toată țara, și-n orașul meu
Miroase a mortar și a rășină.
Comună ieri, astăzi oraș,
Vișeu,
În beznă-ai fost și azi ești în lumină.

Ca-n toată țara, și-n orașul meu
În care mi-am trăit copilăria,
Dună-al lui August roșu curcubeu
Sîntem colocatari cu bucuria!

PETRE M. RUSU — *Adunații-Copăceni.* Apreciem la dv. dorința de a scrie și încercările de a cînta bucuria oamenilor din satele noastre, în drum spre socialism. Sentimentul unei vieți demne, fericite, al muncii creatoare, generează elanuri lirice pe care te simți ispitit să le comunici și celorlalți prin intermediul versului. Din acest punct de vedere dvs. ați reușit să faceți vizibilă sinceritatea sentimentului. Nestăpînind însă bine uneltele poetice, versurile sînt lipsite de puterea de convingere și de sugestie poetică, rămînînd simple încercări fără rezonanțe în inima cititorului.

V-am sfătui să folosiți deocamdată factura versului popular care, fiindu-vă mai familiară, v-ar putea disciplina condeiul, obișnuindu-vă cu ritmica și muzicalitatea poeziei.

Și încă ceva: nu folosiți cuvinte al căror sens nu-l cunoașteți bine pentru a nu cădea în ridicol.

CORIOLAN BRUJ

Poem pentru Africa, pentru Lumumba, cu toate inegalitățile sale, comunică acea indignare pe care mărturisiți că n-ați mai putut-o stăpîni pînă nu ați așternut-o pe hîrtie. Spre deosebire de alte versuri închinate eroului poporului congolez, în care argumentele poetice repetă aceeași viziune livrească a Africii, dvs. ați putut ocoli în parte această primejdie cînd vreme ați stăruit pe ideea poetică conturată sugestiv în prima strofă:

Natura a risipit multă moarte
pe pămîntul Africii negre.
Africanul știe să treacă
pe lîngă ea calm,
cum ar trece pe lîngă
un semen de-al său
negru.
Dar moartea lui Lumumba
n-a venit din păduri,
nici din mlaștini.
Moartea lui Lumumba
a fost plătită.
Ea a venit de peste mări
în Congo, în Africa...

Următoarele două strofe îmbogățesc ideea poeziei cu două aspecte: 1) lupta de eliberare a popoarelor Africei nu încetează să existe, așa cum realitatea pe care refuzi să o vezi cînd îți acoperi ochii nu dispare; 2) ideea că asasinarea lui Lumumba, unul din conducătorii mișcării de eliberare a popoarelor continentului negru, nu va putea schimba cursul istoriei acestui continent care se trezește la luptă. Poezia are astfel un crescendo, ideii poetice descoperindu-i-se, de la strofă la strofă, sensuri și valențe noi:

Africa arde de soare,
arde de luptă și gînduri.
Poți să-ți acoperi ochii
cu mîna
să nu mai vezi soarele,
dar asta nu-nseamnă
că sus, peste lume,
nu-i astrul puternic.
Acolo, în inima Africii,
a încetat să bată o inimă
care-a rupt multe lanțuri
cu bătaia ei luminoasă.
În inima Africii negre
mîna — stăpîna lanțului —
a ucis.
A ucis
ca să poată face mai
departe istorie
din zgomot de lanțuri.
Dar Africa a început
să iubească
doar zgomotul lanțurilor
frînte.
Ea știe că dincolo de ele
spre viitor
începe adevărata ei viață.

Din păcate, versurile care urmează, pînă la finalul poeziei, sînt discursive, „bat pasul pe loc" și, cu rare excepții, nu-i mai descoperă lectorului nimic nou, nici măcar ca imagine poetică.

NICOLAE LĂCRIMAR — *București*

Citățm din *Umanism* cîteva versuri mai reușite, deși în ele mai străbat încă unele influențe ale lecturilor:

Oameni, vouă, cu inima-s
dator;
Palma voastră bătătorită
și grea
Ca o creangă de vis și
lumină
Se-apleacă sfioasă spre ea.
. . . . . .
Sub mîngîierile ei profunde
Soarele și astrele-s rotunde,
Florile au culori și parfum,
Lanuri de aur în cînt de
prigorii
Se-ntind pînă-n zarea
de fum...
Din palma voastră, inima
mea
Luceferi și soare va bea...

Îi reproșăm eroului liric o anumită pasivitate în fața eforturilor creatoare de frumusețe și de bunuri omenești. Poetul nu este un privilegiat chemat doar la culesul roadelor; el trebuie să intervină activ în viață, să grăbească prin arta lui formarea noii conștiințe socialiste.

Un gen de pasivitate înrudită cu cea de mai sus străbate și în poezia *Groapa comună.*

Visele și gîndurile celor căzuți în lupta pentru idealul măreț al comunismului nu s-au stins odată cu dispariția lor fizică. Ele au fost preluate și înfăptuite de tovarășii lor de luptă. Izvoarele lor, straturile adînci ale conștiinței din care s-au născut, poetul trebuie să le caute, să le descopere singur atunci cînd încearcă asemenea sondaje, nu să aștepte răspunsul de-a gata.

Orașul comunei are o strofă frumoasă:

Deși e noapte-n ceruri,
în mine este soare
Și-mi suie-n ochi lumina
cu undele-i sonore;
Înfund în piatră urma (?)
picioarelor și-mi pare
C-au scăpărat în mine
văpăi de aurore.

Poezia păcătuiește însă prin generalități și vag, nereușind să contureze ideea solicitată de titlu. În plus, finalul este grandilocvent, melodramatic și nemotivat.

Prietenie suferă în general de aceleași lipsuri.

Posibilitățile pe care ni le-au relevat versurile dvs. îndreptățesc și asprimea cu care le-am discutat și convingerea că dacă veți munci mai mult veți putea realiza poezii mai bune.

PUSTAI AUREL.

Înregistrăm cu satisfacție profesia dvs. de credință din poezia *Ei, da!*

Ei, da! Poezia mea-i
manifest!
Sînt reporter în versuri
și-mi place
Să scriu despre viață și pace
Și-n frunte dușmanii
să-ncrest etc.

Acest crez poetic — nu știu de ce conceput polemic, cîtă vreme nimeni nu v-a reproșat orientarea spre poezia manifest — se cere susținut de o creație corespunzătoare. Celelalte două poezii, bune ca intenții, sînt sub nivelul celei din care am citat. Mai multă grijă pentru măiestrie! Poezia manifest nu trebuie înțeleasă greșit, ca o poezie seacă, aridă, construită numai pe afirmații, retoric, eliminînd imaginea poetică. Versul care se vrea baionetă trebuie să aibă ascuțișul imaginii care taie drum neocolit ideii spre inima și mintea cititorului.

IOAN CRISTEA — *Vaslui.* Pastelistica dvs. este copleșită de influențele din poezia lui Vasile Alecsandri. Balada *Jalea cerbului bătrîn* este melodramatică.

Ne-ar interesa tentative poetice din sfera tematică a actualității.

ALEXANDRU MISIUGĂ — *Bistrița*

Fragmentul din poemul *Nebu...* de Taras Sevcenko, deși este tradus cursiv, este mult prea departe de [illegible] originalului. Rimele sărace [illegible] plate (verb cu verb, adjectiv cu adjectiv etc.) [illegible] impresia de diletantism. Mai interesantă pare [illegible] după *Cîntecul lui Sasunskin.*

Sete și *Galbene* [illegible] [illegible] și [illegible]. În loc de [illegible] de după G. Topîrceanu, [illegible] este [illegible] în [illegible], ca o [illegible] de [illegible], ar [illegible] [illegible] în cadrul unui [illegible] de [illegible] artistică de [illegible].

Uneltele versificării vă [illegible] la [illegible] și [illegible]. Încercați să [illegible] și [illegible] [illegible] [illegible]

Din tradiţiile literaturii noastre realist-socialiste

I

Zilele lui Octombrie 1917 au răscolit adînc conştiinţa întregii umanităţi. Denigrată cu o înverşunare disperată de către reprezentanţii reacţiunii mondiale pe de o parte, şi admirată cu entuziasm de către spiritele cele mai avansate ale epocii, Marea Revoluţie Socialistă s-a impus, cu repeziciune, drept cel mai important eveniment al secolului, exercitînd o uriaşă influenţă asupra omenirii. Referindu-se la această epocă, tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej spune :

„Perioada 1917—1923 este perioada avîntului revoluţionar care a luat naştere în toată lumea în urma victoriei de însemnătate istorică mondială a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie. Rupînd lanţul mondial al imperialismului şi deschizînd epoca revoluţiilor proletare, Revoluţia din Octombrie a fost imediat urmată de puternice lupte revoluţionare în lumea întreagă" (Articole şi cuvîntări, ed. IV, p. 365).

Mişcarea muncitorească din Romînia, în această epocă, a influenţat numeroşi intelectuali şi, în primul rînd, numeroşi scriitori care au aderat la cauza proletariatului. Un puternic ecou a produs, în rîndul scriitorilor, declaraţiile de solidaritate cu Revoluţia Socialistă, ale unor personalităţi de prestigiu ca Henry Barbusse, Romain Rolland şi alţii.

Mihail Sadoveanu ,cîntăreţul de totdeauna al „durerilor înăbuşite" ale poporului nostru, a intuit cu o genială pătrundere sensul Marii Revoluţii :

„Marele popor al stepelor s-a scuturat deodată din somnu-i lung şi, ca printr-un farmec, a început a zvîrli în juru-i zdrenţele trecutului, apărînd în faţa lumii într-o nouă haină de „umină" (Fatalismul, 1917).

Un rol pozitiv în popularizarea Revoluţiei din Octombrie în ţara noastră, în acea epocă, l-a avut N. D. Cocea. Cunoscînd direct evenimentele revoluţionare, impresionat de forţa şi măreţia acestora, el a depus o activitate publicistică nebosită pentru triumful ideilor clasei muncitoare, antrenînd în această acţiune şi pe alţi scriitori, ca Cezar Petrescu, Gala Galaction, Emil Isac etc.

În ziarul *Chemarea* (1918—1927), apărut cu intermitenţe sub diverse titluri : *Chemarea Roşie, Facla, Torţa, Revolta,* se întîlnesc pamflete vehemente la adresa claselor conducătoare, articole pătrunse de cald revoluţionar şi de încredere în victoria socialismului. În ianuarie 1920, N. D. Cocea publică, în acest ziar, suita de articole-reportaj *Cum se face revoluţia,* care constituie o replică zdrobitoare dată detractorilor Revoluţiei din Octombrie. Memorabilă rămîne evocarea emoţionantă a figurii lui Lenin la al III-lea Congres al Sovietelor, evocare care înseamnă de fapt, pentru istoria culturii noastre, întîiul portret al geniului revoluţiei. În acelaşi an, tot în *Chemarea,* Gala Galaction închina lui Lenin un admirabil portret intitulat *Exemplul lui Lenin.* După ce condamnă cu sarcasm lumea îmbuibaţilor din Romînia, gîndul scriitorului se îndreaptă spre „lumea nouă" :

„Şi în vremea aceasta, un popor de peste 150 de milioane, grav aplicat şi frămîntat de cele mai arzătoare probleme sociale, se zbuciumă să scoată, din urna sorţilor şi din blestemata fire omenească, o croială nouă, o pravilă nouă şi un nou Adam".

Broşura lui Galaction *O lume nouă,* apărută în *„Biblioteca socialistă"* (1919) şi cuprinzînd articole scrise între 1918—1919, este mărturia emoţionantă a aderiunii sufleteşti a unui intelectual la spiritul noilor întocmiri sociale instaurate de *„lumina roşie".* Căutările înfrigurate ale lui Galaction, ale generaţiei sale, îşi găsesc un făgaş :

„Aşteptăm cu toţii — şi cei ce o dorim şi cei ce n-o doresc — o lume nouă. Niciodată n-au fost atîtea semne prevestitoare şi niciodată muncitorimea universală nu s-a simţit mai aproape ca astăzi de marea sărbătoare. Ceea ce marii profeţi socialişti au prevăzut şi au anunţat, se apropie de îndeplinire. O lume nouă se ridică, uriaşă şi temeinică, mai bună şi mai dreaptă, în prelungimile sociale".

În *Chemarea* din 1919 (24 martie) întîlnim semnătura lui Cezar Petrescu sub un articol care exprimă ideea luptei de clasă :

„Procesul între clase a intrat într-o fază nouă. Nevroza de astăzi este tristeţea imprecisă pe care o împrăştie, ca orice crepuscul, apusul unei lumi".

O problemă ce revine adesea în dezbaterile presei democrate este cea referitoare la rolul şi îndatoririle intelectualilor în faţa noilor evenimente. *Umanitatea, „revistă literară, socială şi ştiinţifică"* apărută la Iaşi în 1920 (la care au colaborat, între alţii : Ion Slavici, Tudor Vianu, F. Aderca) se deschide cu articolul *Oamenii de ştiinţă şi rolul lor social* de dr. C. I. Parhon. Ilustrul savant arăta că intelectualii de pretutindeni trebuie să fie animaţi de aspiraţia ca *„omenirea să trăiască în condiţiuni cît mai prielnice",* ca marile descoperiri ştiinţifice să fie destinate uşurării traiului omenesc, să ducă la *„scăderea orelor de muncă"* şi la crearea timpului *„pentru cultura celor ce muncesc".*

Problema rolului social al literaturii este pusă cu deosebită acuitate şi de poetul ardelean Emil Isac. Într-un articol din *Socialismul* (18 iunie 1919) el adresează un apel înflăcărat către scriitori, îndemnîndu-i să îmbrăţişeze idealurile nobile ale socialismului :

„Veniţi, grăbiţi la izvorul socialismului, căci acesta este viitorul."

Amintind, cu evlavie şi recunoştinţă, pe scriitorii care s-au apropiat, printre cei dintîi, de idealurile socialiste, fie şi numai sub raport sentimental, se cuvine să menţionăm pilda lui Slavici care, la cei peste 70 de ani ai săi, întemniţat la Văcăreşti, a avut o adevărată revelaţie cutremurînd aci pe socialismul şi altruismul socialiştilor îl impresionează pe cel care învăţase de la Schopenhauer că *„egoismul e simburele umanităţii"* :

„Schimbaţi mi se păreau la faţă cînd începeau să vorbească despre durerile altora, despre suferinţele celor mulţi, despre mizeria care creşte şi se-ntinde mereu... despre bogăţiile îngrămădite pe urma minciunii şi a neleguirii, despre risipa făcută în îmbuibări şi desfrîu" (*Închisorile mele,* 1921). Reinvierea spirituală a scriitorului bătrîn, învins de viaţă, care-şi aştepta sfîrşitul, apare, în perspectiva timpului, emoţionantă : *„E dureros, afară din cale, să te ştii om bătrîn, cînd simţi în tine pornirea de a intra-n lupta nu numai crîncenă, ci totodată şi îndelungată"* (idem).

Influenţa ideilor revoluţionare asupra vieţii literare de la noi creşte considerabil, deschizînd o nouă etapă, o dată cu înfiinţarea, în 1921, a Partidului Comunist din Romînia. *Chemarea* lui N. D. Cocea, devenită *Facla,* apoi *Facla literară,* îşi înteţeşte campania antiburgheză şi antimonarhică, iar pe de altă parte propagă, în ciuda persecuţiilor şi riscurilor, idei socialiste. Într-un articol din 10 martie 1929, intitulat *O mare aniversare,* scris cu prilejul împlinirii a 40 de ani de la moartea lui Karl Marx, se spune :

„Abia au trecut 40 de ani de la moartea întemeietorului doctrinei socialiste şi socialismul se ridică azi şi triumfă de la un capăt la altul al pămîntului".

O binefăcătoare influenţă exercită ideile revoluţionare şi asupra *Cuvîntului liber* — seria II-a (1924—1926) (prima serie apăruse între 1919—1921). Scriitori şi publicişti ca Emil Isac, Ion Călugăru, Gala Galaction, Al. A. Philippide, Bacovia, Eugen Filotti etc. militează adesea în spiritul unor idei curajoase şi înaintate. Într-un articol scris' de Eugen Filotti intitulat *Moartea lui Lenin* (26 ianuarie 1924) se exprimă admiraţia pentru marele conducător al proletariatului.

„Iubeam în el — pe deasupra oricăror judecăţi politice — pe cel mai mare făptuitor contemporan".

Aceeaşi revistă, în 1924, cînd Partidul Comunist trece în ilegalitate, ia apărarea celor întemniţaţi prin numeroase articole. Tot aici, Tudor Teodorescu-Braniştе combate şi demască cu vehemenţă şovinismul gîndiriştilor, iar Barbu Lăzăreanu începe o rubrică intitulată *Capitole de istorie socialistă.*

Merită a fi menţionată, prin semnificaţia ei, revista *Cultura proletară* (din care n-au apărut decît 6 numere, între 1926—1927) dar care aspira (ca şi *Bluze albastre* mai tîrziu), să devină o publicaţie culturală, care să se adreseze clasei muncitoare.

Cultura proletară a fost o publicaţie culturală revoluţionară, scrisă de pe poziţiile cele mai avansate ale proletariatului. Revista popularizează după modelul *Contemporanului* realizările ştiinţei : dă noţiuni despre formarea pămîntului, despre naşterea lumii, demonstrează prin articole documentate, dar accesibile, incompatibilitatea religiei cu ştiinţa. Reafirmările Uniunii Sovietice în domeniul ştiinţei, tehnicii, învăţămîntului, culturii şi literaturii sînt menţionate în fiecare număr. În numărul din februarie-martie 1927 ni se prezintă, pe 11 pagini de revistă, viaţa şi opera lui Lenin şi în acelaşi număr sînt reproduse convorbiri ale lui Lenin cu Clara Zetkin privind problemele de artă şi cultură.

Articolele de critică literară sînt orientate în spirit materialist. Romanul lui Dem. Theodorescu, *Sub flamura roşie,* în care sînt prezentate cîteva figuri de muncitori în timpul procesului din Dealul Spirei este aspru criticat pentru că autorul, adept al naturalismului zolist, falsifică imaginea clasei muncitoare, escamotînd problemele fundamentale şi mistificînd imaginea eroilor.

În acelaşi articol, consacrat romanului social, analizîndu-se romanul *Ion* al lui Rebreanu, autorului i se face printre alte aprecieri observaţia justă că n-a reflectat destul de puternic viaţa socială a ţăranilor, *„marile lupte contra exploatatorilor, ura acestei ţărănimi sărace contra marilor latifundiari, greutăţile şi luptele milioanelor de Ion-i săraci".*

Pompiliu Marcea

„Bluze albastre", anul I, nr. 1 (coperta exterioară).

Cum am scris...

NEGURA

Acum cîţiva ani, să fi fost prin 1947 sau 1948, vara prin iulie, pe peronul plin de mulţime al gării Vereşti, căutam un locuşor la umbră. Deodată, dincolo de cărucioara poştei, într-un colţ, am văzut o roată de oameni. Toţi stăteau pe un suman şi în mijlocul lor, pe un ştergar alb, se afla o mămăliguţă aurie, rotundă şi mare. Lîngă mămăliguţă, şi neagră ca o planetă stinsă lîngă soare, se afla o strachină de lut cu brînză. Opt sau zece mîini apucau ca nişte vîrcolaci, marginile soarelui coborît pe suman ; şi după ce întingeau cu el în strachină, îl urcau spre guri, în bulgări... Deodată cum m-am uitat mai bine, de pe ochi mi s-a luat ca un nor ! De jos, din roata de oameni, a sărit drept în sus, unul bărbos şi cu pălărie mare. Abia am apucat să strig înecat de bucurie :

— Dadaci ! Măi, Dadaci ! Măi, Niculai !

O îmbrăţişare puternică mi-a întrerupt respiraţia. Marginile pălăriei lui îmi acoperiseră capul, ca aripile unei mari păsări stranii. L-am apucat şi eu strîns, strîns. şi nu ştiu ale cui lacrimi au izvorît mai întîi, căci obrajii amîndorura ne erau uzi de-a binelea. Ochii ni se uitau unii într-alţii, prin ceaţa cea mai caldă a acestei lumi. De jos, în vremea asta, se ridicaseră patru sau cinci danci, şi mai mici şi mai mărişori, însă speriaţi deopotrivă şi se ridicase dăncuţa lui Dadaci, Tuna, şi toţi îl trăgeau de mineci şi toţi îl repezeau de spate, crezînd că a înnebunit, căci altfel cum de sare de jos, aşa deodată, şi îmbrăţişează ca nebunul, „domni" mari şi necunoscuţi ? Abia cînd şi-a dat seama că ne cunoaştem, lelica Tuna s-a şters repede pe la gură şi a început să netezească pletele destul de zborşite ale copiilor. Niculai Dadaci le-a făcut un semn, cel puţin ca de sergent afumat :

— Leat, drepţi ! Veniţi şi faceţi prezentarea, în faţa caporalului Cămilar, prietenul şi superiorul meu...

Bineînţeles că în vremea asta lumea se strînsese în jurul nostru ca la urs, încît nu ne mai puteam mişca, n-am fi avut unde scăpa un ac ! Am văzut zîmbete de ironie, crispări de răutate, dar şi zîmbete calde ca sinceritatea, şi lacrimi în adîncul unor priviri bune ca pîinea. Spre acele priviri mi-am întîrziat şi eu ochii. şi nu le voi uita nicicînd. „Trupa" lui Niculai Dadaci s-a aliniat cu soarele mămăliguţii la picioare. Neînţegîndind nimic, copiii au prins a plînge în gura mare. Degeaba îi ogoia Tuna. Abia cînd l-au văzut pe tatăl lor rîzînd printre lacrimi, au prins şi ei a ride printre lacrimi. Deodată a venit trenul. Ca un vînt năpraznic a măturat peronul de oameni şi lucruri. A dispărut şi soarele auriu de pe sumanul lui Dadaci, virit repede într-o traistă.

II

— ...emigrăm ! aşa a început vorba prietenul meu Niculăeş cel de demult. Am moştenit fieräria unui moş de-al meu... la un sat de lîngă Bacău şi emigrăm cu tot satul...

Şi în vreme ce gloata de „emigranţi" ne pindea de la fereastra cupeului, noi doi stam pe culoar şi Niculăeş istorisea înainte. Au căpătat rînd şi amintirile. Crîncene amintiri, dar acum rideam tare, unul spre altul. şi grăiam nefiresc de repede. de spaimă că drumul nostru împreună se va sfîrşi. Minţile deveniseră ca depănătorile. Iată zilele îngrozitoare ale războiului ! Iată-l pe Niculăeş dat dezertor şi condamnat la moarte ! Şi, într-o dimineaţă, iată-l adus de poliţia frontului, cu o barbă mare. cu ochii duşi în fundul capului, îmbrăcat într-un suman rupt...

— Să sfîrşim mai repede, domnule comandant ! a rostit atunci Niculai Dadaci. şi deodată toată compania a prins a striga „iertare !" — încît şi comandantului nostru i s-a înmuiat glasul, şi a făcut ce a făcut, pe lîngă cei mai, încît aşa. ca printr-o minune. Niculai Dadaci a scăpat de plutonul de execuţie... Dar întîmplarea cu cismele ofiţerului hitlerist. trecute peste rîu, în faţa celor Şapte Coline ?

— A fost ca o nebunească ! se apăra Dadaci, şi aşa, ne-am adus aminte de vioara lui, şi nu ştiu cum am auzit-o aşa de aevea, încît am închis ochii strîns. Şi cînd mi i-am deschis, Dadaci cînta încetişor, într-adevăr, căci făcuse semn Tunei să-i dea vioara... Şi văzînd vioara, m-am uitat la ea ca la o străveche prietenă, care niciodată nu ne-a uitat, în lungul anilor de concentrare! Prin noroaie grele, în întunecimi negre ca moartea, pe vifore, în nopţi lungi, lungi, de bivuac, cînd luna plină şi albă aduce aminte de satele natale, de iubite şi mame, de plopi în şiruri ducînd către cimitirile străbunilor, în astfel de nopţi noi stăteam întinşi cu faţa la galaxii şi vioara lui Dadaci era mai dulce ca arşintul din glasul greierilor ! Iată de ce-l iubeam frăţeşte şi iată de ce ne-am fi dat viaţa pentru el !

Trăise o tragedie cumplită, asudase şi el de o ruşine îngrozitoare : învinuirea de a se fi născut ţigan şi de a fi pedepsit pentru asta cu deportarea în Ucraina... Tuna lui trecuse cu bine prin acest examen crîncen al ruşinosului anotimp fascist ! Mîncase rădăcini şi buruiene, scăpase şi de foamete şi de exantematic.

Acum, la cîţiva ani după război, Dadaci cu ai lui pleca, „emigra" spre satul de lîngă Bacău. La cîteva staţii înainte de a ne despărţi, am scos din buzunar, fără să mă vadă, tot avutul meu. cîteva mii de lei. Mă gîndeam ce bucurie va avea, cînd. ajuns printre străini, va găsi în buzunar atîţia bani care-l vor scoate din toate încurcăturile... Deci, într-o clipă de neatenţie, i-am strecurat hîrtiile în buzunarul polcuţei. Ne-am urat fierbinte să ne mai vedem sănătoşi, apoi, eu am trecut în cupeul din vagonul următor. Ca o cocleală nespus de amară îmi apăsa cugetul : stîrnisem prea multe, prea vechi. prea triste amintiri ! Am aţipit. însă cu tot spasmul amintirilor la suprafaţa minţii... O secundă am simţit că parcă a intrat cineva în cupeu. Am adormit de-a binelea. Cînd m-am trezit, Bacăul rămăsese de mult în urmă, cu amintirea unui soare de aramă coborît lîngă opinciile de porc ale lui Dadaci. Surîdeam de bucurie frumuseţilor lumii şi poate mie însumi, că avusesem o zi aşa de plină ! Mai ales bucuria de a-i fi strecurat lui Dadaci banii în buzunar, mă gătea de zile ! Însă. aveam să mă dovedesc repede, cîrpaci în cunoaşterea sufletului omenesc ! Cînd am băgat mîna în buzunar, să scot cutia cu ţigări am găsit. miile mele de lei, împăturite într-o hîrtie pe care scria cam aşa. cu creion chimic îmbălat bine în gură : ....Iţi mulţumesc. frate ! I-aş fi oprit, dar mă tem că m-aş fi învăţat cu bani mulţi şi nemunciţi ! Fii sănătos ! Drum bun ! Să ai bani cu baniţa !"

III

Iată, dragii mei cititori, noblеţe sufletească ! Iată la ce înălţimi splendide poate urca sufletul omului simplu ! Ce ar fi avut de spus, sau cum s-ar fi comportat într-o astfel de situaţie, vreun „nobil" care în numele unor galoane căpătate pe protecţie. se da drept poporul romîn. pe care-l pălmuia. şi căruia îi nega orice valoare ? Cît de însondabile sînt frumuseţile şi puterile sufletului celui simplu, dacă un amărît ca Niculăeş Dadaci e în stare de atîta uluitoare noblеţe ? Mă mîndresc a spune că printre eroii din *Negura,* Niculai Dadaci ocupă locul de cinste, îndată după Costan Cimpoeşu. Deosebirea între unul şi altul e că Dadaci este erou viu, în carne şi oase, pe cînd Costan Cimpoeşu, e „tipizat".

Mare parte din acest al doilea erou, sînt eu însumi. Voi cita doar o parte autobiografică : Darienii luînd grădina Nataliei Cimpoeşu. E vorba despre grădina mea natală. jinduită de un vecin. În 1945, după foamete. fratele meu Alecu a murit de exantematec. Atunci s-a arătat şi vrăjmaşul grădinii noastre, gata să rupă gardul, să intre cu plugul. L-a oprit o telegramă trimisă de mine autorităţilor. Dar asupra acestor amănunte voi reveni altă dată.

Acum. îl vom pomeni pe al doilea bun prieten al meu, Iţic Blonder. Curioşii se pot duce la Muzeul Literaturii, să vadă o carte postală primită de la acest erou, îndată după apariţia *Negurii.* Îmi scria cam aşa : „...frate şi dragă camarade Cămilar, eu Iţic Blonder îţi mulţumesc că m-ai pus şi pe mine într-o carte..." Nu ştiu dacă Iţic Blonder mai trăieşte sau nu. Oricum. mi-a fost scump prieten de suferinţe şi aş zice, de sărăcie ! De ce, de sărăcie ? Cititorii vor înţelege curînd, cînd le voi spune că am cătănit alături, doi ani, din 1939 pînă în primăvara 1941. Prin vifore şi ploi, prin noroaie şi arşiţe, Iţic Blonder şi cu mine şi cu alţi oameni săraci, am dus tot greul „zonei". Cei avuţi plecau mereu în concedii şi permisii, avînd cu ce umple ochii majurului. sau ofiţerilor şperţari ! Îmi aduc aminte, ca ilustrare a faptului, de un majur foarte pîntecos. Odată, chemîndu-mă să grăiască cu mine „confidenţial" mi-a spus textual :

— Vai, dragă ! N-ai chiar nici un ban ? Nici un ban ? Ah. îmi vine să plîng de mila ta ! Dacă ai avea cel puţin o sută de lei, ţi-aş da drumul acasă să-ţi vezi fumela..."

Am stat crucit în faţa acestei compătimiri străine. In ce-l priveşte pe sărmanul Blonder, acelaşi milos majur i-a făcut o adevărată morală şi chiar a fost înjurat de obiectele cultului, că „deşi e evreu" nu se ştie învîrti.

— Cum, dom' majur ? a întrebat Iţic Blonder, plîngînd în hohote. De mai bine de un an nu mi-am văzut casa şi copiii ! Şi sînt sărac lipit pămîntului !

— Apoi, a răspuns majurul, tocmai asta e vina ta : că eşti sărac ! Marş la cantonament...

Însă, ar însemna să nedreptăţesc amintirea celor de odinioară dacă n-aş recunoaşte că totuşi acelaş majur ne-a dat drumul acasă mie şi lui Blonder şi că amîndoi cîntam încet de bucurie, ştergînd armele, să le dăm în primire... Am luat foaia de drum, dată cu multă silă de dom' majur :

— Na-vă, mă ! Să nu spuneţi că-s fătat din căţea...

Şi ne-a întors spatele, în timp ce eu şi Iţic Blonder porneam repede spre gara Vijniţa, pe cărarea albă de iarnă, prin liniştea de piatră aşternută după spasmul viforului.

Cum am ajuns la gară, Iţic a făcut cinste cu un ciocan de rachiu, la crîşma din colţ şi ochii lui luceau straniu, de o bucurie cum nu mai trăise. Vasăzică, el, Iţic Blonder, pleca acasă ! Pleca acasă şi prietenul său cel mai bun ! Cît de frumoasă e lumea, oh, Doamne ! Iată şi trenul ! In care vagon să ne suim, mai camarade Blonder ? În oricare, numai vagon să fie şi să ne ducă repede ! Şi ne-am suit şi ne-am tixit şi noi între alţi soldaţi şi toţi cîntam. Adio, majuri ! Adio, munţi!

Dar deodată, cînd să pornească trenul, iată-l şi pe furierul companiei I-a ! Pe cine caută ? Pe cine altul decît pe mine şi pe Blonder.

— Coboriţi repede ! Repede ! Înapoi la companie ! Ordin de la dom' majur...

Am văzut faţa lui Iţic Blonder : era neagră ca pămîntul...

IV

Astfel de întîmplări leagă oamenii pentru de-a pururea şi nu-i mai pot despărţi toate grindinile naturii şi istoriei.

Şi Niculai Dadaci şi Iţic Blonder şi-au primit locul cuvenit pe iiltul mare, în cartea mea scrisă acum zece ani. Am pus în această carte viaţă din viaţa mea şi viaţă din viaţa lor. şi toată simpatia inimii mele s-a îndreptat şi se va îndrepta pururi, numai spre cei oropsiţi şi loviţi cu fulgerul nedreptăţilor !

La întrebarea cum am scris *Negura,* am răspuns prin aceste scurte şi dramatice reînvieri din pulberi. Vom reveni. *Negura* este o carte trăită pînă la durere.

martie, 1961.

Eusebiu Camilar

Ştiaţi că...

● *Începînd din februarie 1927, un grup de scriitori au editat, la Craiova, revista* Ginduri noi, *subintitulată „revistă social-literară". Articolele şi lucrările beletristice, publicate în paginile acestei reviste de către I. P. Puţuri, Mihail Cruceanu, Ion Pas şi alţii, aveau un caracter militant, progresist, în spiritul ideilor şi năzuinţelor clasei muncitoare. Aşa sînt, de pildă, poeziile* Convoi muncitoresc *şi* Deşcătuşarea *de I. P. Puţuri, aceasta din urmă dedicată* „Primului stat muncitoresc şi ţărănesc", *poezia* Răsăritul *şi articolul* Lanţurile artei *de Mihail Cruceanu, precum şi articolul* Otrava *de Ion Pas, în care se denunţa caracterul retrograd şi dăunător al unei mari părţi din literatura pentru copii din acel timp. Ion Pas condamna cu vehemenţă mai ales acea literatură care urmărea afirmarea şovinismului şi naţionalismului, scriind :* „Această literatură, — accentuăm — trebuie nimicită".

● *Convorbirea lui Lenin cu Clara Zetkin despre problemele literaturii şi ale artei a fost reprodusă şi în revista de limbă maghiară* Front *din Alba-Iulia, în 1932 In paginile acestei reviste mai întîlnim o schiţă de Nagy Istvan, precum şi traduceri din Romain Rolland, V. Kataev, şi un fragment din romanul* Trenul blindat *de Vsevolod Ivanov.*

● *Luptele muncitorilor ceferişti din februarie 1933 şi-au aflat ecoul şi în poezia lui Alexandru Şahighian* „Ideea muncitorilor din Viena", *intitulată astfel pentru a abate atenţia cenzurii. poezie publicată în „Cuvîntul liber" din 20 iulie 1935.*

● *Cunoscuta cuvîntare a lui Lenin „Sarcinile Uniunilor Tineretului", rostită la cel de al III-lea Congres general al Uniunii Tineretului Comunist din Rusia, la 2 octombrie 1920, a fost popularizată la noi prin gazeta* Tineretul socialist, *prima dată în articolul* „Lenin vorbeşte tineretului", *apărut în numărul din 15 iunie 1921, şi apoi în articolul* „Menirea tineretului comunist", *apărut în numărul din 24 februarie 1924.*

● *Prezenţa marelui scriitor francez Henry Barbusse în Romînia, în toamna anului 1925, era salutată astfel de către ziarul* Viaţa muncitoare, *în numărul din 22 noiembrie al acelui an :* „Romînia muncii manuale şi intelectuale trăieşte momente mari. De o săptămînă se găseşte în mijlocul ei Henry Barbusse, scriitorul social cu faimă mondială.

Henry Barbusse — omul, luptătorul şi gînditorul — stă la răspîntia spirituală a două lumi ce se ciocnesc, anunţînd, prin măreaţa operă ce o înfăptuieşte, triumful luminii, adevărului şi dreptăţii asupra milenarei asupriri a creatorilor cu braţul şi cu mintea".

● *Zguduitoarele şi barbarele torturi pe care le-au îndurat luptătorii comunişti întemniţaţi la Doftana, au fost dezvăluite în 1934 de către M. Gh. Bujor, în broşura sa intitulată* „Doftana".

Teodor Virgolici

CEZAR PETRESCU

Precocitatea artistică a lui Cezar Petrescu, evidentă în primul său volum **Scrisorile unui răzeş,** s-a transformat cu timpul într-o pasiune a scrisului rar întîlnită, autorul concepînd şi realizînd în cea mai mare parte proiecte literare vaste. Răzleţite unele de altele numai în aparenţă, romanele lui sînt legate prin ideea de a prezenta, din diferite unghiuri, societatea românească de după 1900. Visul romancierului era alcătuirea unei frişti a secolului — **„cronica românească a secolului XX"** — o **Comedie umană românească** în genul Comediei umane a lui Balzac şi al marilor cicluri de romane din literatura universală.

Romanul **Întunecare,** prin poziţia critică demascatoare faţă de societatea burgheză ocupă în ansamblul creaţiei lui Cezar Petrescu de pînă la Eliberare, un loc aparte. Pe fundalul primului război mondial se proiectează destinele unor oameni aparţinînd tuturor claselor sociale. „Interesele naţionale", fluturate în piaţe şi pe la cluburile partidelor politice burgheze, se dovedesc a nu fi decît aprige interese de clasă. Romancierul distinge două „ţări" : una a lui Vasile Breazu, ţara tălpaşilor şi a pelagrosilor şi alta a **Căii Victoriei,** a şedinţelor parlamentare, a moşierilor şi a politicienilor de teapa Vardarilor. Valul de nemulţumire şi de protest a maselor în timpul şi după terminarea războiului a determinat în mare măsură această ţinută cetăţenească, curajoasă a artistului.

Colonelul Pavel Vardaru luptă pe front împreună cu trupa de ostaşi, dar prin asta nu înseamnă că este un erou. În timp ce unităţile sînt decimate — într-o singură zi căzuseră **7.000 de** oameni, — Pavel Vardaru trimite ordonanţa la Bucureşti pentru a-i aduce lenjuri noi, două rînduri de uniforme, patru cutii de homari etc. „Eroul" care după terminarea războiului va face caz de „patriotismul" său, transformă campania de mobilizare şi de război într-un prilej de chefuri interminabile, concurînd localurile de noapte ale Capitalei. Intelectualul Radu Comşa, feciorul de ţăran, pleacă pe front îmbătat de „chemarea naţională", încrezător în aşa-zisa putere miraculoasă de regenerare a societăţii prin război. E un om cinstit, sigur că jertfele de pe front vor aduce o schimbare în bine a soartei milioanelor de oameni simpli. Drama lui Radu Comşa este drama intelectualului de bună credinţă, care işi vede idealurile prăbuşindu-se clipă de clipă. Pe de o parte luptă cu entuziasm şi aşteaptă rezolvarea problemelor social-economice prin mijlocirea războiului fără a înţelege caracterul imperialist al acestuia, pe de altă parte e conştient de tîrgul de afaceri pricinuit de război şi se revoltă.

„Generaţia războiului", se dovedeşte pînă la urmă a fi generaţia unor învinşi. Ştefan Gheorghidiu, eroul lui Camil Petrescu, sfîrşeşte printr-o ratare totală. La fel şi Radu Comşa. Idila dintre Comşa şi Luminiţa, fiica moşierului Vardaru, nu poate umple prăpastia existentă între cele două forţe sociale cărora le aparţin personajele. Respectarea adevărului vieţii l-a condus pe romancier la sesizarea anomaliilor de neimpăcat din societatea burghezo-moşierească, dînd romanului un pronunţat conţinut critic. Iluziile lui Comşa se destramă treptat. Idealurile pentru care a luptat au fost simple himere ; dragostea Luminiţei pentru el, o minciună. Comşa e un om care s-a înşelat şi s-a mîntuit pe el însuşi. În loc de a-şi asocia protestul său luptei maselor, el rămîne un frămîntat şi un nemulţumit individualist pe care lumea lui Iordan Hagi Iordan, Vardaru, Vezbianu, Gică Elefterescu îl va ucide.

Pe alt plan, Niculaie Apostol din romanul **Apostol** face parte din aceeaşi familie sufletească a lui Radu Comşa, a oamenilor pe care romancierul îi opunea reprezentanţilor clasei stăpînitoare. Apostol, învăţătorul entuziast care se dedică operei pedagogice de ridicare culturală a satului, se luptă cu indiferenţa şi ostilitatea oficialităţilor.

Exemplul personal al lui Apostol e ineficace. Arma sigură pentru a birui în satul în care stăpîneşte moşierul Lascăr Sofian, moşiereasa Catinca Ştirbulescu, primarul Ioniţă Ţăpu, notarul Bosinceanu, jandarmul Stănică, este lupta revoluţionară de care Apostol este departe. El nu poate rezolva singur problema ţărănească în Ponoare.

Influenţat de teza semănătoristă a opoziţiei dintre sat şi oraş, romancierul a prezentat oraşul — capitala, ca pe un loc de prăbuşire şi de asfixiere în care nu pot trăi fiinţele cinstite şi delicate. Oraşul metropolă — Sodomă şi Gomoră — din romanul **Calea Victoriei,** nu rămîne însă o simplă opoziţie cu satul ca în falsa literatură semănătoristă. E oraşul nu numai al prăbuşirilor dar mai ales al corupţiei. Membrii familie Lipan, oameni demni, acţionînd în afara influenţii moralei burgheze, sînt în cele din urmă zdrobiţi de societatea burghezo-moşierească.

Refugiul nu este însă satul, provincia, tîrgul. Cezar Petrescu urmăreşte prezenţa aceluiaşi mod inuman de viaţă, pretutindeni în societatea burgheză. Dacă Bucureştiul îi apare ca un infern al civilizaţiei burgheze, tîrgul, oraşelul provincial sînt înfăţişate ca nişte morminte în care se închid viele oamenilor mărunţi.

Un merit al romancierului îl constituie preocuparea de a descrie mediul industrial, dezvoltarea în condiţiile sistemului capitalist a industriei petrolifere, felul în care se petrec aceste schimbări, repercusiunile în viaţa politică şi socială a ţării.

Operaţiunile de prospecţiune, explorare şi exploatare adună ca un roi pe bancheri, politicieni în jurul Piscului Voevodesii. Şuflетul curat al lui Zaharia Duhu, căutătorul şi descoperitorul adevăratei comori, e pervertit de culoarea şi mirosul banilor. El devine „acţionar", intră cu alte cuvinte în lumea lui Iordan Hagi Iordan, Gică Elefterescu şi Emil Sava. Capitalul ucide relaţiile patriarhale, schimbă nu numai peisajul geografic, dar în primul rînd pe cel uman. Forţa proletariatului nu se face simţită decît sporadic în această carte. Orientarea realist-critică a artistului aşa cum rezultă din romanele **Întunecare, Apostol, Oraş patriarhal, Aurul negru** a fost de multe ori subminată şi denaturată de influenţe şi tendinţe diversioniste. Indeosebi se resimt tezele ideologiei semănătoriste şi poporaniste în **Apostol, Aurul negru,** în nuvele şi schiţe şi în special în romanul **1907.** Aici, scriitorul face apologia boierului de ţară Cumpătă pe moşiile căruia ţăranii ar fi fericiţi, trăind într-o înţelegere ideală. Lui Cumpătă i se opun în mod fals boieri „parveniţi" şi arendaşi „streini". Astfel scriitorul plăteşte un dureros tribut „conformismului" politic în mrejele căruia a fost atras în timpul dictaturii carliste. Poziţia lui ideologică greşită s-a reflectat în creaţia sa literară şi prin unele lucrări în care romancierul a fost ispitit de literatura uşoară, cu conflicte ieftine şi de duzină, redactate într-un stil jurnalistic.

Forţa creatoare a lui Cezar Petrescu a fost însă întinerită de transformările şi patosul revoluţionar al vremurilor contemporane care au rezolvat aşa cum trebuia vechile frămîntări ale lui Comşa, Apostol, Opriş. Scriitorul a desfăşurat o activitate fecundă după 23 August 1944. Romanele pe care singur le-a ales din suma generală a scrierilor sale, le-a retipărit în ediţii noi, îmbunătăţindu-le structural. **Aurul negru, Întunecare, Apostol, Calea Victoriei, Oraş patriarhal, 1907,** în noile variante, sînt autorevizuiri estetice, operate de autor prin prizma nouă a ideologiei clasei sale muncitoare, evident, în măsura în care Cezar Petrescu a reuşit să-şi apropie această ideologie.

La acestea el a adăugat opere inedite **(Ajun de revoluţie 1848),** inspirate din contemporaneitate **(Vino şi vezi, Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mîine, Nepoţii gomistului)** şi traduceri din literatura sovietică şi clasică franceză. Aceste romane, nuvele, schiţe, articole sînt o continuare de la un punct superior de înţelegere a realităţii, a operei sale vechi şi, din această cauză, şi o replică a ei. În romanul **Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mîine,** Cezar Petrescu pune ca personaj principal pe exploatatul de ieri şi omul liber de azi, integrat în colectivitatea muncii. Ion Săracu e unul din milioanele de săraci de ieri care au dus pe umerii lor povara vremurilor de odinioară. Pentru epoca de pînă la 23 August 1944, romanul de faţă completează imaginea artistică a satului din operele sale „ţărăneşti". Oricît s-ar strădui Apostol să aducă lumina cuvîntului în Ponoare, **săracii** se scufundă din ce în ce mai mult în beznă. Contradicţiile de clasă se agravează. **Oamenii de ieri** nu suportă umilinţa cu resemnare, ei învaţă să lupte pentru a ieşi din această condiţie.

Ion Săracu nu rămîne un singuratec revoltat, înfrîstat de neputinţa de a mişca roata istoriei. El, ca şi Mitrea Cocor, cunoaşte pe comunişti — pe Stoichiţă, care îl educă în spiritul intereselor proletariatului.

Cronica epocii sale a fost adusă de Cezar Petrescu la zi. Fervoarea scrisului s-a manifestat pînă în ultima clipă, necunoscînd popasul. Romancierul s-a dăruit luptei obşteşti cu pasiune şi a slujit-o statornic.

Marin Bucur

Victorie, tovarăși!

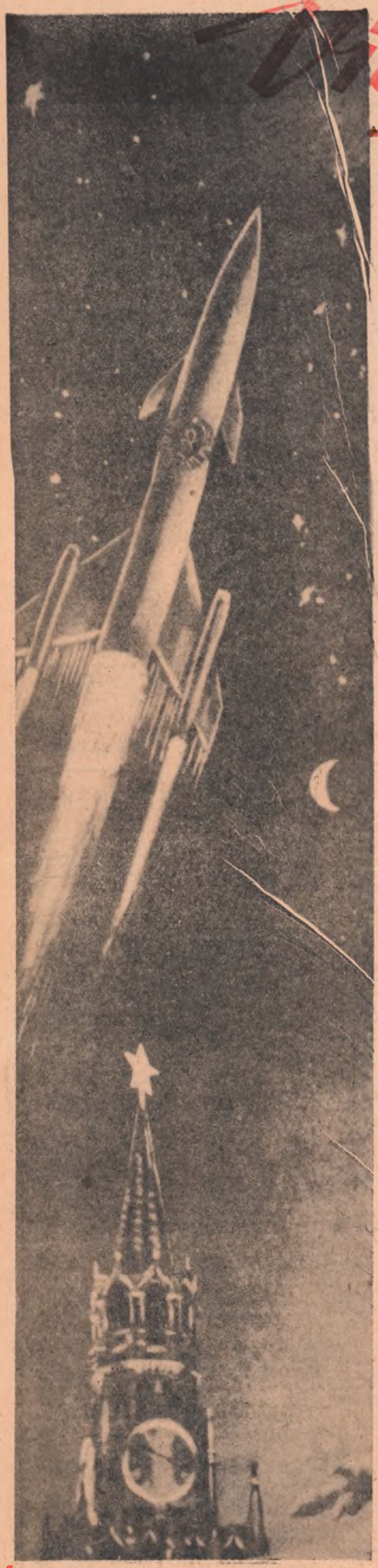

SPRE STELE

Iui Iuri Gagarin

V-am spus : voi pleca, în curînd voi pleca,
de multă vreme v-am spus, m-ați văzut pregătindu-mă,
măsurînd depărtările, adunînd merinde, înhămînd caii,
trebuie să plec, v-am spus, a sosit vremea...
Și am deschis ușa unei imagini
care a intrat plină de zăpadă, friguroasă,
cu mustățile pline de chiciură ; —
dar zăpada nu era zăpadă, ci pulbere cosmică, zăpadă lactee,
și imaginea nu era imagine, ci o simplă
fotografie stîngace a săptămînii viitoare...
Ați crezut poate, unii, că glumesc, că mă joc cu vorbele,
așa cum fac de obicei doar poeții, acești arbori de cauciuc
ce mereu își cresteză sulfetele, pentru a dărui oamenilor
o rășină dulce și lipicioasă ce se aprinde ușor.
Dar nu, n-a fost nici o glumă, nici o joacă, — am plecat !
Ușor, cum se desprinde vîntul, răsucindu-se în răspîntii,
înainte de a da buzna în nori, șfîșiindu-i,
cum se încolăcește dulce, în lungul coloanei vertebrale,
spirala viselor, înainte de a dobîndi
amețitoarea ei viteză, — am pornit !
Voi n-ați aflat decît mai tîrziu,
cînd marele tunet ce s-a-ntors pe pămînt
v-a dat de știre că depășisem bariera timpului,
Voi n-ați știut decît mai tîrziu, cînd ați văzut
prin sticlele fumurii, mișcarea de spaimă a soarelui
ce se-ascundea în spatele lunii, privind
peste umărul ei, cu văpăile părului zburlite de mirare,
spre crainicul vertiginos, strălucitor, al Pămîntului ; —
dar, curînd, luna, recunoscîndu-mă după floarea mea roșie,
s-a dat ușor la o parte, ștergînd de pe ochii soarelui noaptea,
și m-ați putut vedea și voi
alergînd ca o năluca de aur spre stele.
Acuma sînt sus, departe, în marea noapte a haosului, —
în jurul meu, mari, stelele strălucesc
ca scoase din apă,
și ca să-mi fac auzit glasul pînă la voi,
va trebui să mă folosesc de singurul grai
ce are cale liberă printre stele, cunoscut lor
din lunga istorie a nopților de vară,
graiul sprinten, monosilabic, al greierilor...

Ascultați-mă dar, vă transmit cele dintîi vești :
zborul decurge normal, aparatele,
inclusiv detectorul de iluzii, inima,
funcționează desăvîrșit. Sînt vesel,
zbor, alerg cu viteza libertății,
și-n goana mea, haosul se preface în timp,
timpul în lumină, iar lumina într-un fir de beteală
ce se-nfășură în jurul navei mele
ca într-o năzdrăvană jurubiță,
ca pe însuși degetul arătător al Pămîntului.
Alerg, plutesc, pipăind infinitul, —
am trecut de vămile văzduhului, unde poetul străvechi
îi văzuse pe Dante și pe Adam mîncînd alegorii din
același pom.
Zăresc, de-aici, brahicefala țeastă a Pămîntului
ca o uriașă, ciudată perlă de aur, verzui-albastră,
craniul bătrînei mele stele de baștină,
din care am țîșnit în zbor ca o idee nouă, răscolitoare :
Te salut, bătrînă matcă a omenirii,
ce dărui azi, din inima ta roșie, viață pustiurilor astrale !
Întîia oară te văd rotundă, întreagă,
și nu mă mai satur privindu-te, — rotundă,
așa cum plutești de veacuri în zarea marilor minți
pe care le-ai zămislit, — întreagă,
așa cum te întruchipezi implacabil în privirile limpezi,
neșovăitoare, ale celor ce m-au trimis să duc stelelor
armele de pace ale omului, heraldica lui planetară,
uneltele primordiale ale vieții, ciocanul și secera...
Zbor, alerg, cu viteza iubirii, în jurul planetei natale
și-i strig salutul meu de plecare, și nu mă mai satur privind-o,
dar, după cîteva ocoluri de rămas bun, mă depărtez cu iuțeală,
absorbit de bulboana neagră a haosului,
căci puterea motoarelor mele și puterea năzuințelor umane,
ce m-au azvîrlit în spațiu cu această scăpărătoare viteză,
sînt pe măsura unor înălțimi mai mari,
a unor distanțe fără sfîrșit...
Mai sus, mai sus ! Alerg străbătînd necuprinsul,
în drum spre lună, în drum spre vechiul,
neprihănitul nostru prieten, luceafărul.
Alerg, alerg cu viteza speranței,
spre vechiul nostru prieten înfășurat în aburi,
Știu, voi mă urmăriți cu privirile și cu bătaia inimii,
vă simt tulburați, plini de teamă și de îngrijorare
pentru viața trimisului vostru.
Dar nu trebuie, n-are rost. Nu. Nu-mi duceți grija :
Zborul decurge normal. Insula fragilă de carne și sînge,
de pămînt și de vise, pe care ați trimis-o spre stele,
înfruntă biruitoare neumblatele hăuri.
Mașina pe care mi-au pregătit-o mîinile voastre ascuțite,
mîinile voastre dibace, zboară desăvîrșit, —
aflați despre mine că sînt bine sănătos,
ceea ce vă doresc și vouă, și că marile primejdii
ale călătoriei nu mă-nspăimîntă cîtuși de puțin.
Am întîlnit și roiuri de meteoriți, dar îi știam,
de mult îi știam, din nopțile noastre limpezi, de august,
cînd ploaia lor îmi nimerea cîteodată în călimară,
iar chinul dulce, paradoxal, al imponderabilității
sînt ani de cînd nu mi-e străin, din vremea cînd,
întîia oară, cu hîrtia albă în față, valul iubirii
îmi umfla pieptul din cale afară, năvălind sub frunte
și ridicîndu-mă de la pămînt, copleșind
mărunta supapă a peniței pe unde mă căzneam să-l deșert...
. . . . . .
Nu-mi purtați de grijă, așadar, nu vă temeți,
vă voi transmite veștile mele. Să m-ascultați seara,
mai ales seara, ca să putem vorbi în liniște
și să nu pierdem nici-un cuvînt, nici-o vibrație
din bucuria talfasului nostru interstelar.
Să vă uitați cînd răsare luceafărul,
ca să vă pot vedea și eu, așteptînd să răsară
Pămîntul, mare, ca o pîine de-acasă,
și să-mi aduc aminte cu dor de nopțile noastre,
de diminețile noastre limpezi de pe Pămînt,
de mîinile calde ale oamenilor, de prunci,
de salcîmii în floare, ca niște țărani în haine de duminică.
Eu vă voi transmite reportaje amănunțite de pe-aici,
vă voi da să ascultați, înregistrată pe bandă,
muzica stelelor, un cîntec ciudat, dulce și mîngîietor,
dar plin de putere și de măreție,
pe care, în lungul drumului, l-am cules în urechi pentru voi !
„Mărire ție, omule !“ — cîntau stelele
într-un cor solemn, tulburător, de glasuri imateriale,
„Mărire ție, omule !“, intonau miliardele de roiuri astrale —
sau poate nu era decît șuierul motoarelor rachetei,
ori bătrînul meu detector de iluzii,
ce adunase ca o credincioasă scoică
imensele radiații sonore ale istoriei umane,
risipite de milenii prin spații, —
imnul de glorie al omului, închinat sie-și...
Oricum, eu vă voi transmite din cînd în cînd
această muzică tulburătoare,
iar voi să-mi spuneți atît : că pe Pămînt e pace,
că oamenii și-au îngropat pe veci armele,
că amîndoi obrajii planetei sînt rumeni...

Geo Dumitrescu

STELELE AȘTEAPTĂ PĂMÎNTUL

Și-n mine se rotește-o galaxie,
un cosmos neatins de astronave,
cu sori ce-și fierb mercurul roșu-n lave,
cu nebuloase stinse-n pribegie.

Cînd urc spre stele, mă scufund în mine.
Sînt cumpăna și martorul mișcării,
pulsînd cu globul, în cadența mării,
pe harta-ntinsă-a lumilor din mine.

Întind în spații mîinile-amîndouă
și alte lumi nu-mi ies doar mie-n cale :
bătînd în gongul erelor astrale,
cu mine-aduc o galaxie nouă.

Mihu Dragomir

MOSCOVA, 12 APRILIE

Victorie, tovarăși ! Nemuritoarea clipă
Ne bate viu în piepturi, ne sună în urechi,
Înmărmurit e globul văzînd cum se-ntraripă
În orele aceste, dorințele-i străvechi !

Victorie, tovarăși ! Azi pasărea stelară
Sub ochii noștri zboară prin înălțimi vibrînd,
Din zorile Comunei ca flamuri mari de pară
Ea torțele Minervei le-nalță luminînd !

Victorie, tovarăși ! Sînt flamurile noastre :
Pornite de la Smolnîi, ce larg au biruit !
Ca prova „Aurorii“ pe căile albastre,
„Vostok“ brăzdează cerul în zbor nemărginit !

Pe marea de-ntuneric strălucitoarea navă
Înalte porți spre Cosmos azi lumii a deschis.
Octombrie urcat-a biruitor în slavă
Aripa cutezanței, al omenirii vis !

Deschisul drum spre astre, Gagarin îl străbate,
Iar glasul i-l ascultă întregul univers.
În pasărea măiastră, inima noastră bate
Și aripa-i vibrează în marmură și vers !

Niculae Tăutu

COSMONAUTUL

Sub ochii săi înfiorați se-arată
Măreața înălțime derutată.

Și-n fața lui, priveliștea unică
Se clatină, se-nclină, se despică.

Parcă l-ar bate valuri pieptul teatăr.
Fiece val e însă un luceafăr.

Și ochii săi apropiați de lună
Televizează drumul spre Comună.

...De patrie vremelnic despărțit,
Simțea la piept carnetul de partid,

Ca o a doua inimă urcînd
Să lege, trainic, cerul de pămînt.

Iosif Naghiu

PRIMUL CETĂȚEAN AL UNIVERSULUI

Sirme de telegraf
— meridiane și paralele —
Zbîrnîie, se zbat răspîndind
simplă, laconică
știrea :
Un cetățean sovietic e în zbor către stele
Și săgetează,
săgetează nesfîrșirea.

Deasupra arborilor,
Deasupra oamenilor, departe
El poartă
freamătul stepelor ruse
Poartă învățătura lui Lenin,
fără de moarte.
De astăzi
anii
ca-nir-o nouă olimpiadă — victorie
Își vor număra
cosmicul mers
De la el
Fiu al țării Revoluției
Iuri Alexeevici Gagarin
Pentru istorie
Întîiul cetățean
din Univers.

Adrian Păunescu

NEOMECANICĂ

Traiectoria ta încape-n măsura terestră,
(putem măsura-n hexametri dactilici
ani-lumină de ritmuri unduitoare).
Prozodiile cosmice, stilul, cer spațiul etern,
timpul prezent, uriaș ca un epos eroic,
țălat în viitor — la scara sovietică-a vieții.

Timpul nostru-a fixat noțiunea „pămînt“
— cu sensul ei nou, dialectic, uman —
în vechea mecanică-albastră cerească.
Peniță istoriei contemporane,
racheta a-nscris
pe fruntea împietrită-a veșniciei
cel mai frumos cuvînt comunist :
OMUL,
lozincă de muncă, început de poem...
Primul vers l-ai scris tu, călător planetar..

Cei șapte stîlpi ai vechii-înțelepciuni,
bătrîni voiajori printre vise cu astre,
îți închină constelația Pleiadei,
omagiu.
De astăzi privim universul în ochi,
egali,
călcăm peste Calea Lactee,
peste misterele-avare din nebuloase.

Pe fruntea cu planete rotitoare — cască,
și jerbe de stele, pe umerii drepți — epolete,
cu palmele pline, scînteind, de nestemați meteori,
scuturîndu-ți batista de comete fluturătoare,
drumeț pe orbita de vis,
te-ai întors din fantezie.

Dar planeta victoriei tale
se-nvîrte rotund și etern
după legile neomecanicii-astrale.

Te salut, om sovietic, poet al viitorului lumii.

Romulus Vulpescu

UN OM ÎN CER

Ai noștri au trimis un om în cer,
ne-a-nconjurat victorios și-a revenit,
de parcă unui continent aurifer
i-am găsit itinerariul rîvnit.
Ci eu mă-ntreb și-acuma cine trebuia
să pătrundă sigur cu un om în cer,
iscodindu-i treptele din stea în stea
decît acei ce-l asaltau sever?
După zborul omului la astre
am să-nfrec cu prevestirile augurii,
că înlăturăm din calea vieții noastre
tirania mută a naturii...

Pot acestor zile totuși să le iert
ne-durarea că și nave-au înecat,
că nisipul otrăvit dintr-un deșert
norii atomici l-au întunecat ;
că transfugii toarnă pulbere în arme,
rozînd țărmurile Cubei dedesubt ;
că cenușa lui Lumumba nu adoarme
pe pămîntul țării sale rupt ;
că guverne vitrege mai pot ucide
proletarii care ies cîntînd în stradă,
că discipolii măreților partide
sînt și-acuma-nlănțuiți fără dovadă ?

Secol mare, inegal te-agiți
inegal te miști și zămislești ;
parcă ninge-n brazii moscoviți
cînd se-mbracă liliecii-n București...
Taine încă mai închid tăcerea Lunii
și planetele tot nu știu dacă-s stinse.

Fie dat să se-mplinească timpii rațiunii !
Trebuind și faptele naturii prinse.
Cristofor Columb al anilor-lumină
a deschis azi cerul și ne-a-nconjurat.
Bucuria mea începe deci, senină,
zborul care s-a desfășurat...

Ca un semn s-au tăinuit în mine
secolii ce-n suflet mi se-aud,
din răspunsul lui ; că-i este bine
pe deasupra Continentului de Sud,
pentru ei pricep eu vorbele ce spun,
că-i e bine peste continentul brun.

Care pilde mari mai pot acum încape
disciplina ce s-a oțelit în ei
cînd, ca un matroz venit de peste ape,
calm a dat raportul sub drapel ?
El a plămădit în fabrică metale
poate construindu-și propria lui navă...
Slavă muncitorului și faptei sale,
țării care l-a crescut, de-a pururi slavă !

O lumină nouă se deschide
peste fruntea demnității omenești
apărată de mărețele Partide
Comuniste și Muncitorești.

Ion Gheorghe

VICTORIE!

Lui Iuri Alexeevici Gagarin

Grădinile planetei foșniră
noaptea întreagă
și neliniștite sunară
în mine săgețile albe
ale secundelor.

Racheta lasă în urmă cuvintele,
regăsindu-le-n stele.
Umanitatea
ascultă
pe împuternicitul erei comuniste
vorbind universului,
impodobindu-l cu respirația lui.

Radioul îmbracă pămîntul
într-o rețea
prin care țîșnesc electronii izbînzii
luminînd conștiințele,
înălțîndu-ne inimile
în piscul circular al istoriei.

Mihai Elin

12·IV·1961

ÎNVĂŢĂMINTE ŞI PERSPECTIVE

(Urmare din pag. 1-a)

învăţămintele pe care le au de extras scriitorii din lucrările Congresului al III-lea al P.M.R. Din nou Partidul a îndrumat creaţia arătînd care este în prezent în actualele condiţiuni problema principală ce se cere rezolvată : „cunoaşterea aprofundată a realităţilor, studierea lor îndelungată, contactul viu, permanent al artistului cu oamenii muncii — viitori eroi ai operelor sale".

În 1955, Congresul al II-lea al P.M.R. a subliniat că este de datoria scriitorilor care aderă la realismul socialist, să lupte cu perseverenţă împotriva schematismului, împotriva prezentării simpliste a realităţii noi şi a oamenilor noi, împotriva idilismului şi a negativismului care amîndouă alterează creaţia, pentru ridicarea neîncetată a măiestriei, a calităţii operelor ce se adresează unui public din ce în ce mai exigent. În cei aproape şase ani care ne despart de aceste îndemnuri mobilizatoare, literatura a realizat progrese însemnate, tocmai în spiritul cerinţelor înfăţişate, dar problemele ca atare îşi păstrează totuşi actualitatea, evident în condiţiuni schimbate.

În cinstea aniversării a 40 de ani de la înfiinţarea P.C.R. muncitorii, tehnicienii, inginerii, ţăranii colectivişti, toţi oamenii muncii au pornit o întrecere avîntată în centrul căreia se găseşte lozinca luptei pentru calitate. În cercurile literare a fost acceptată cu însufleţire ideea că lozinca aceasta îi priveşte direct şi pe scriitori şi nu doar pentru că sînt datori să reflecte cu mijloace artistice întrecerea oamenilor muncii, dar şi pentru că scriitorii înşişi consideră că azi îndatorirea lor principală este lupta pentru calitate şi anume pentru calitatea artistică a operelor literare.

Nu este lipsit de interes să revenim în lumina îndrumărilor partidului asupra acestei noţiuni în aparenţă atît de simple, dar în numele căreia s-au formulat totuşi în trecut şi se mai formulează încă din cînd în cînd şi în prezent, atîtea cerinţe confuze şi derutante. Dacă ne referim la producţia industrială sau agricolă, acolo criteriul calitativ e foarte simplu : fiecare lucru se produce pentru ceva, pentru satisfacerea unei anumite nevoi a societăţii şi în consecinţă va fi de calitatea cea mai înaltă acel produs care va satisface cel mai bine nevoia pentru care a fost creat. Criteriul acesta este aplicabil întocmai şi în cele mai variate sectoare ale activităţii intelectuale.

Oare în domeniul creaţiei artistice criteriul calităţii nu poate fi aplicat în acelaşi fel ? Ideologilor burghezi, precum şi artiştilor infectaţi de ideologia burgheză le este organic inacceptabilă ideea finalităţii creaţiei artistice. Însă pentru scriitorii şi artiştii legaţi de lupta clasei muncitoare, principiul caracterului angajat al creaţiei artistice le este indispensabil firesc. Evident nu fiecare operă se scrie pentru rezolvarea unei probleme. Dar creaţia în ansamblu serveşte, este în slujba operei de construire a socialismului. În consecinţă de calitatea cea mai înaltă va fi acea lucrare care serveşte cel mai bine — cu mijloace artistice — cauza generală a luptei pentru victoria socialismului. Calitatea operei literare trebuie să fie apreciată deci după intensitatea ecoului pe care-l stîrneşte în cercurile largi ale cititorilor şi spectatorilor, precum şi după intensitatea înriuririi pozitive pe care o exercită asupra acestora, înlesnindu-le înţelegerea justă a aspectelor şi cerinţelor realităţii socialiste ajutîndu-i, în consecinţă, să-şi îmbunătăţească comportarea în viaţă.

Dar pentru ca o atare înriurire să poată avea loc cititorul, care în multe cazuri este deja un om cu o conştiinţă socialistă formată sau în formaţie, trebuie să găsească în carte ceea ce ştie din viaţă, să se găsească pe el cu problemele, descoperirile, frămîntările şi năzuinţele sale. Totodată pentru ca o operă literară să-şi poată îndeplini misiunea, ea trebuie să fie artă, trebuie să se adreseze în primul rînd nevoilor estetice ale oamenilor, trebuie să te emoţioneze şi să te ridice.

Schematismul şi simplismul apar în creaţie mai ales atunci cînd scriitorul nu reuşeşte să sincronizeze „materialul" de viaţă cu exigenţele estetice, ci în consecinţă „literaturizează" forţat o prezentare mai mult sau mai puţin publicistică. De exemplu — de aicea provin, după cum reiese şi din două articole interesante, ale tovarăşilor Paul Georgescu şi Matei Călinescu în ultimul număr al „Gazetei literare" (30 martie 1961) şi scăderile principale ale romanelor pe teme industriale ale lui C. Chiriţă. Cunoaşterea superficială a realităţii l-a condus pe autor la concluzia (în fond greşită) că trebuie s-o înfrumuseţeze într-un fel, să-i dea „lustru" literar, să-i adauge semnificaţii estetice pe care nu le-ar avea în sine. De aici tendinţa de a-i portretiza într-un mod senzaţional pe eroii pozitivi, de a le atribui nişte trăsături hiperbolice nearmonizate cu tabloul realităţii sau. Tendinţa aceasta de literaturizare livrescă a realităţii, poate fi surprinsă şi în alte lucrări. Mai mulţi critici — printre care şi tovarăşul Silvian Iosifescu, au fost de părere că unele simptome ale aceleiaşi tendinţe pot fi identificate chiar în creaţia unui scriitor atît de talentat şi bine orientat ca Alecu Ivan Ghilia. E o problemă prin excelenţă ideologică întrucît reflectă în fond nu doar cunoaşterea insuficientă a vieţii noi, dar mai ales insuficientă înţelegere a valenţelor ei estetice, o anumită atitudine estetică de superioritate, care ţine în ultimă instanţă, de acelaşi spirit de castă împotriva cărora ne-a mobilizat Congresul al III-lea al Partidului.

Fără pretenţia de a absolutiza, nu putem să nu susţinem că tendinţele spre schematizarea şi simplificarea conflictelor, se nasc atunci cînd acestea din urmă sînt „însuşite" (sau „apropiate") de către scriitor doar în coordonatele lor cele mai generale. Ignorarea datelor omeneşti ale problemei, adică a acelor date care transformă materialul „brut" de viaţă într-un material literar, se produce de obicei atunci cînd scriitorul, prea încrezut în darul său artistic, socoteşte că n-are nevoie să aprofundeze cunoaşterea, convins fiind că poate transforma el singur aspectele generale, publicistice ale problemei într-o operă de artă. Adevărul este că mai ales din acest punct de vedere necesitatea de a învăţa de la viaţă este imperioasă. Iată de ce în lumina învăţămintelor pe care le extragem din lucrările Congresului al III-lea al P.M.R., simţim datoria de a combate cu tenacitate documentarea superficială reportericească, turistică.

Dacă aruncăm o privire de ansamblu asupra creaţiei artistice în anii de după Congresul al II-lea al P.M.R., oricît de fugară ar fi trecerea în revistă, nu putem să nu constatăm cu satisfacţie că în lupta împotriva idilismului şi a negativismului au fost repurtate victorii incontestabile.

Principalul constă în faptul că opinia publică — şi a cititorilor şi a scriitorilor — a devenit atît de intolerantă faţă de aceste devieri de la linia principială realist-socialistă, de dezvoltare a literaturii, încît apariţia unor lucrări care în întregul lor ar fi idilice sau negativiste, e practic imposibilă. Dar de aici ar fi greşit să se tragă concluzia că lupta împotriva devierilor semnalate de partid este azi fără obiect. Dimpotrivă, manifestările contrarii dezvoltării realist-socialiste mai frinează pe alocuri progresul literaturii, dar au îmbrăcat o formă diferită. În special trebuiesc discutate după părerea noastră cauzele care-i determină pe unii scriitori să evite conflictele spectaculoase atunci cînd este vorba de tema contemporană. Oare a devenit viaţa noastră mai „liniştită", oare viaţa seamănă cît de cît cu „Siciliana", de pildă ? E ciudat, poate, dar în această piesă atît de viguros criticată de opinia publică, sînt prezentate într-o convieţuire stranie şi idilismul şi negativismul. Atmosfera de pe scenă e dulceagă, îngăduitoare pînă şi faţă de atitudinile cele mai incompatibile cu morala socialistă, oamenii viciaţi se transformă cu o repeziciune uluitoare însă în ansamblu imaginea realităţii noi e negativistă, defăimătoare, pentru că forţele cele mai înaintate sînt ignorate (ignorate şi nu nereprezentate, ceea ce, evident, nu era absolut necesar). Nesesizarea dramatismului conflictelor contemporane rezultă, fără îndoială, din insuficienţele neîncrederii în conţinutul estetic al vieţii noi despre care am vorbit mai sus. Realitatea însă desminte cu vigoare această „prudenţă" (snobă în fond) iar dovezi putem găsi cu duiumul în chiar materialele Congresului al III-lea al Partidului dacă pornim de la ideea că frontul literar are de extras învăţăminte nenumărate nu doar din pasajele care se referă nemijlocit la literatură sau la problemele ideologice, dar şi din întregul complex de probleme, sarcini şi perspective care au fost dezbătute pe baza raportului Comitetului Central.

Dar despre asta într-un alt articol.

MIHAI NOVICOV

Jules Cazaban şi Ileana Predescu într-o scenă din „Passacaglia".

PASSACAGLIA — SAU IMPOSIBILITATEA IZOLĂRII

De ce oare Passacaglia ne face să ne gîndim cu atîta stăruinţă la Dezertorul maestrului Mihail Sorbul ? Pe scurt, am putea răspunde : pentru că amîndouă au izvorît din tragedia unui popor silit în două rînduri să înfrunte trufia fără margini şi impertinenţa dementă a cizmei teutone. Şi Silvestru Trandafir — mahalagiul frust şi bolovănos — şi Andrei, naivul şi rafinatul pianist, sînt în fond doi „dezertori", oricare ar fi motivele care le generează acţiunile. Şi unul şi altul au iluzia că pot trăi izolaţi de realitatea crudă a războiului. Silvestru Trandafir — pentru cîteva ceasuri, Andrei — pentru cîţiva ani. Şi unul şi altul se simt „străini" în mediul infectat de prezenţa unui ocupant „pervers rafinat", fie pe planul senzaţiilor primare ca acel Gottfried Schwalbe, negustor şi spion, fie pe planul ideilor ca locotenentul Knapp, „doctor în filozofie" şi ucigaş. Confruntarea cu ocupantul teuton are loc, în ambele cazuri. După ce instinctualul Schwalbe se înfierbîntă ascultînd o romanţă la modă, iar filozoful Knapp pare transfigurat de arta lui Bach, ambii îşi dezlănţuie pornirile josnice şi criminale. Numai că, în timp ce Silvestru Trandafir curmă cu cîteva lovituri de cuţit poitele nesăţioase ale lui Schwalbe, credulul Andrei va cădea în cursa discuţiilor „filozofice" şi va plăti cu ce are mai scump lipsa lui de experienţă. Iar dacă în finalul piesei lui Sorbul, Silvestru Trandafir moare ucis „fără judecată", la sfîrşitul Passacagliei, mutilatul Andrei este recuperat pentru sine şi pentru societate.

Am insistat asupra acestei comparaţii pentru a demonstra implicit faptul că Passacaglia nu este o piesă a ideilor abstracte (momentele în care autorul a vizat asemenea intenţii sînt nedramatice şi lipsite de un suport filozofic solid), a simbolurilor atemporale, ci o dramă inspirată din vicisitudinile unui popor crunt lovit de ocupantul nazist. Tendinţa unor critici dramatici de a privi lucrările tinerilor autori în mod izolat, neintegrate în contextul evoluţiei literaturii noastre, fără o perspectivă istorică, a stîrbit, credem, piesei sensul ei major, demascator, şi nu i-a conferit locul pe care ea îl ocupă în dezvoltarea dramaturgiei noastre.

Mesajul antirăzboinic, patriotic al piesei maestrului Sorbul se completează în mod fericit cu acela al talentatului prozator, ambele lucrări aducînd înaintea spectatorului chipul unui tînăr ale cărui visuri de glorie sînt ucise de fascism. Drama lui Andrei ne-ar fi părut mai pregnantă, mai dureroasă şi atitudinea lui mai puţin egoistă totuşi, dacă autorul ar fi pătruns mai adînc în mişcările sufleteşti ale eroului său şi ne-ar fi înfăţişat zbuciumul unei adevărate şi complexe personalităţi artistice, asemenea lui Jean Cristophe sau Adrian Leverkuhn.

Deficitară oarecum din acest punct de vedere, piesa îşi regăseşte echilibrul, căpătînd înţelesuri umane mai largi şi rezonanţe sociale mai ample, atunci cînd Titus Popovici reintră în problematica şi mediul său favorit. Adică atunci cînd Andrei devine, ca şi omonimul său din Străinii, un om care-şi pune problema existenţei într-un cadru concret şi sub influenţa unor anumiţi factori sociali.

Desigur, s-ar putea obiecta autorului şi faptul că acţiunea clasei muncitoare asupra lui Andrei nu apare într-o lumină destul de puternică din cauza modului cam convenţional în care se duce discuţia dintre pianist şi Mihai. Este adevărat, dar nu se poate nega faptul că în actul al treilea simţim trepidaţia şi emoţia zilelor revoluţionare din preajma lui 23 August, a acelui impuls de viaţă nouă, fie prin prezenţa atît de bine realizată a profesorului de muzică, fie prin acele elemente de viaţă cotidiană pe care excelentul creator de frescă socială care este Titus Popovici ştie să le sugereze.

Cu Passacaglia, Titus Popovici şi-a făcut o bună intrare în dramaturgie. Apelînd la tematica şi mediul său preferat, folosind puncte de sprijin din creaţiile sale anterioare, el a construit o piesă de teatru care transmite spectatorului un mesaj de înaltă şi caldă umanitate. Pilonii ei de forţă stau în demascarea chipului bestial al fascismului şi în demonstrarea artistică a neputinţei izolării de societate. Că procesul reintegrării rămîne ca şi în Străinul mai mult enunţat, aceasta nu-i mai puţin adevărat. Dar Passacaglia deschide un drum. Pentru că şi Mihai şi Ada şi Profesorul abia s-au prezentat spectatorilor (Mihai ceva mai complex în actul al doilea) şi nu au spus tot ce autorul ne lasă să înţelegem că aveau de spus. Aceasta şi pentru că, talent epic prin excelenţă, Titus Popovici nu deţine încă întreaga ştiinţă a construcţiei dramatice, fapt care l-a dus la un prim act alcătuit mai mult din discuţii insuficient de semnificative.

Passacaglia nu reprezintă, desigur, doar un prilej de verificare a forţelor autorului ei. Piesă de înaltă ţinută etică, lucrată cu inteligenţa şi talentul cunoscutului romancier care este Titus Popovici, Passacaglia se înscrie pe linia dramaturgiei noastre de calitate, dezbătînd locul şi rostul omului în societate.

Valeriu Rîpeanu

Gîndirea plastică şi cea literară

Ilustraţia de carte este, fără îndoială, unul din genurile cele mai dificile ale graficei. Munca ilustratorului se aseamănă într-o mare măsură cu aceea a traducătorului : între propria sa personalitate şi aceea a autorului textului trebuie realizat un acord deplin, capabil să sublinieze cu eficienţă sentimentele şi ideile predominante ale operei literare.

Ilustraţiile Floricăi Cordescu, recent expuse la Galeriile de artă ale Fondului Plastic, demonstrează rezultatele fericite ale acestei unităţi dintre gîndirea plastică şi cea literară. Gama largă a posibilităţilor creatoare ale graficianei se reflectă în diversitatea modalităţilor plastice care ilustrează opera unor temperamente artistice atît de diferite : Puşkin, Eugen Jebeleanu, Marin Preda.

Pentru ilustraţiile poemului puşkinian Ruslan şi Ludmila, în care sentimentul romantic al dragostei mistuitoare şi mişcarea eroică se împletesc într-o ţesătură scînteietoare, Florica Cordescu a ales linia suplă, accentuată de transparenţa tuşurilor colorate. Efectul plastic e remarcabil. De la atmosfera de vis care învăluie un desen ca acela ilustrînd versul „Domnita zace-n amorţire (căci ochi şi buze-i sînt închise" şi, apoi, la dramatismul încleştărilor luptei din „potop de sînge-i pînă-n vale / cînd, în galop, vin călăreţii", graficiana a trecut cu succes prin varietatea viziunii poetice a lui Puşkin. Delicateţea lirică a scenelor de dragoste, a visului, energia fragmentelor epice, au fost rezolvate de artistă cu fineţe. Ciclul inspirat din poemul lui Puşkin dezvăluie, prin puritatea liniei, prin respingerea oricărei tentaţii de încărcare a lucrării, sensibilitatea lirică a artistei.

Aceeaşi înclinaţie spre simplitate, spre ilustrarea fragmentului literar cu ajutorul unui minimum de mijloace plastice, poate fi urmărită şi în ilustraţiile pentru Nuvelele lui Marin Preda. De data aceasta, linia lapidară a artistei urmăreşte vigoarea personajelor create de autorul Moromeţilor, surprinzîndu-le cu înţelegere psihologia, fără să accentueze inutil detaliul portretistic, ceea ce ar fi dus la o filmare a elementului esenţial. Ne gîndim, mai ales, la ilustraţiile pentru nuvela Ferestre întunecate, rezolvate cu grijă pentru sugerarea caracterului eroilor literari, aşa cum a fost conceput de scriitor. Ilustraţiile pentru celelalte nuvele ale lui Marin Preda demonstrează preferinţa artistei pentru compoziţiile de grupuri, concepute în armonii plastice. Florica Cordescu nu caută cu orice preţ geometrizarea compoziţiei, ci, printr-un amănunt aproape imperceptibil, creează senzaţia de perspectivă, de mişcare. Grăitoare în această privinţă ni se par ilustraţiile „...Erau doi flăcăi care se întorceau cu caii de la păscut" şi „pe urmă a început să se scalde" (amîndouă la Întîlnirea din pămînturi) „marşul de noapte", „...acum ajungem şi o să ne odihnim" (Îndrăzneala) sau „Oamenii stăteau adunaţi" (Destăinurarea).

În Surîsul Hiroşimei, Florica Cordescu a subliniat într-o modalitate simbolică, patosul şi tragismul versurilor lui Jebeleanu. Viziunea de infern a oraşului nimicit de furia atomică e rezolvată cu o concizitune sugestivă. Linia, mai puţin cursivă decît în ilustraţiile pentru Ruslan şi Ludmila, cîştigă în expresie, e mai frîntă, corespunzînd încordării dramatice a poemului. Efectul politic al acestei modalităţi grafice e deosebit de puternic. Ilustraţia se rezolvă în contraste tari, spaţiile albe capătă un suflu mai amplu pentru ca în ultimele lucrări, „...şi iată, oceanul se înalţă" şi surîsul peste moarte să izbucnească într-un sentiment de profundă încredere în forţa de neînvins a vieţii şi a păcii.

Ştiind să aleagă cu precizie momentele cele mai concludente ale operelor literare respective, păstrîndu-i fiecăruia amprenta personalităţii scriitorului, Florica Cordescu se dovedeşte încă o dată o artistă cu bogate resurse, pe care tehnica subtilă, desenul inspirat, o ajută să realizeze lucrări de o certă valoare plastică.

Dan Grigorescu

PENTRU O COMEDIE REALISTĂ

Cineva... povesteşte ! Un farsor, responsabil cultural de întreprindere, se plimbă de mînă cu o dactilografă de-a lungul a sute de metri de peliculă, bătîndu-şi joc de oamenii din jur. Pe drum tabloul se complică : apar o solistă, un inginer pianist, încă o solistă în devenire, un fagotist naiv, fete, instrumente muzicale, un spectacol de operetă (în straie ţărăneşti la început) şi altul în salopete albastre, la sfîrşit.

Această istorioară colorată şi presărată cu un şir de glume (mai mult sau mai puţin vechi) a fost prezentată pe ecran sub numele de Nu vreau să mă-nsor !

Totuşi, publicul spectator rîde. Poate că se amuză şi de superficialitatea filmului, de naivităţile care abundă în el. Dar publicul rîde în primul rînd pentru că e vorba de o comedie, „pasăre rară" nu numai la noi ci şi aiurea. E un motiv care nu ţine totdeauna de calitatea peliculei. Rîsul contaminează provocînd reacţie în lanţ.

Această reacţie în lanţ nu-l descalifică însă pe spectator. El participă la film înarmat cu inteligenţa şi cultura lui, cu simţul umorului etc. E vorba de prezenţă activă din unghiul căreia fabula şi faptele sînt mai întîi confruntate cu realitatea sau cu posibilul şi apoi gustate pînă cînd, convins, omul din sală se lasă în voia minunilor de pe ecran.

La capitolul „idei", Nu vreau să mă-nsor se arată anemic. Presa zilnică şi cea de specialitate a fost unanimă în a semnala slăbiciunile scenariului din acest punct de vedere. Într-adevăr, cu ce pleci de la film ? Nimeni şi nimic nu se transformă, totul se pierde. Este o realitate acolo, aceea o zilelor noastre, care rămîne nefolosită : Bucureştiul cu faţa lui nouă, o fabrică modernă, clubul ei — adevărată instituţie de cultură — şi mai ales oamenii care populează aceste ambianţe. Tinerii muncitori din brigada artistică se ocupă mai ales de repetiţii şi de farse, ocolind în mod inexplicabil munca. Ba mai mult ! Tinerii artişti amatori refuză să introducă în programul brigăzii opereta răsuflată a compozitorului Manta, pentru ca în finalul filmului să ne prezinte cîteva încercări vagi de balet în salopete, care nu se deosebesc cu nimic de spectacolul fals respins de ei de la început.

Lucrarea se arată astfel lipsită de realism. S-ar putea obiecta că o situaţie sau un colţ de lume realizate în studio pot crea o impresie mai convingătoare decît cele adevărate. Da, dar numai atunci cînd porneşte de la o bază reală. E un loc comun dar trebuie amintit că filmul are valoare numai dacă exprimă (şi în ce măsură) o realitate concretă.

Lipsa de logică în fabula filmului se datoreşte, evident, selecţiei defectuoase a materialului de viaţă.

Grevat de astfel de deficienţe, scenariul evocă un univers simplificat la extrem pe care-l şi tratează simplist. Apare deci greu de înţeles cum a putut accepta regizorul Manole Marcus această bază de pornire pentru film.

Consecinţele sînt vizibile şi în tratarea cinematografică, numai corectă, neinspirată.

Prin ritmul general al montajului regizorul exprimă în mare măsură ritmul fabulei din scenariu. În cazul de faţă acest ritm nu este prezent.

Cici Dumitrache şi Irina Petrescu, într-o scenă din film.

Personalitatea creatoare a regizorului nu se putea deci manifesta pe un teren gol. Dar regizorul putea, avea chiar obligaţia să intervină acolo unde materialul filmat o cerea. De pildă, cînd V. Tomaziu (corect în rolul unui muncitor) dă examen la istorie, se reeditează o glumă veche îmbogăţită cu o poantă nouă. Dar o dată consumată poanta (eroul ştie şi primul subiect despre Ştefan cel Mare) regizorul trebuia să taie, oprind astfel numai ceea ce era neapărat necesar. În film, după poantă urmează alte cîteva planuri : profesorii care se consultă între ei şi constată că trebuie să-i scadă nota etc., etc., planuri inutile, care anihilează efectul comic deja obţinut. Mai mult poate decît oricare alt gen, comedia reclamă ordonarea şi dozarea precisă a materialului, un simţ al măsurii care să dubleze permanent simţul umorului. În acest sens lipsuri ale regiei se pot constata şi în privinţa jocului interpreţilor. Rolurile sînt interpretate de actori bine distribuiţi, cei mai mulţi cu aplicaţie pentru gen. Dar, dincolo de jocul lor, nu se simte suficient mîna regiei care să exploateze din plin posibilităţile comicului. Jocul e ţinut şi reţinut, expresia sentimentelor fiind menţinută în limitele unei rigori impuse care evident deserveşte. S-a fabricat o sobrietate care transmite răceală. De această răceală s-au scuturat într-o măsură Ştefan Tăpălagă, Liliana Tomescu, Nae Roman.

E de adăugat aici şi o observaţie privind sincroanele decalate într-un mod nepermis pe toată lungimea filmului. Iar în legătură cu cîntecul executat de Irina Petrescu, al cărui post-sincron este nereuşit, trebuie amintit că publicul păstrează încă în memorie exemplul Silviei Popovici (Darclée) pe care inginerul de sunet a ajutat-o să realizeze, cîntînd, scene perfecte sincron.

Iată pe scurt motivele pentru care spuneam la început că avem de-a face cu o poveste curioasă. Curioasă şi pentru că e greu de stabilit în ce măsură acest film, al cărui erou este tineretul, poate acţiona asupra educaţiei acestui tineret. Filmul, artă cu rezonanţă în masele largi, îşi justifică menirea atunci cînd se prezintă în faţa maselor cu un mesaj educativ. Această cerinţă este obligatorie şi pentru comedia cinematografică, aceea pe care oamenii muncii o aşteaptă cu braţele deschise.

Al. Boiangiu

RAŢIUNEA ÎMPOTRIVA DEMENŢEI

Realizare excepţională a Studioului central de filme documentare din Moscova filmul acesta aduce în faţa spectatorului mărturii de mare vigoare artistică privind consecinţele şi tratatele care au premers celei două războaie mondiale, uriaşele măceluri dezlănţuite de imperialismul ajuns în pragul descompunerii, provocările de azi ale revanşarzilor, necesitatea luptei pentru pace şi dezarmare. Fără a menaja nervii spectatorilor, după cum precizează comentatorul, realizatorii prezintă imagini zguduitoare, trezind în sufletele oamenilor ura împotriva acelora ce au dezlănţuit războaiele. Filmul demască fără drept de apel esenţa imperialistă a celor două războaie mondiale, arătîndu-i în toată hidoşenia lor pe profitorii măcelurilor: Rotschild, Krupp, Rockfeller etc.

Varietatea şi mişcarea interioară a secvenţelor este excepţională în imagine, realizînd în mod magistral ceea ce s-ar putea numi simbolistică cinematografică : (de pildă, reînvierea morţilor în cohorte lugubre, marşul înapoi al ostaşilor fascişti, Christ cu mască de gaze etc.). Imaginile contrastante (viaţa cinilor aparţinînd claselor avute din America şi cea a oamenilor de la periferia marilor oraşe de acolo) amplifică puternicul caracter demascator al filmului.

În final, imaginile lumii noi socialiste vin să lumineze ecranul, să arate perspectiva care se deschide tuturor oamenilor de bună credinţă, subliniind necesitatea luptei neobosite a forţelor raţiunii împotriva demenţei războinice.

Un film care merită şi trebuie văzut de toţi cetăţenii cinstiţi din lume.

Clement Mirza

FOTBAL!

După cele patru etape disputate în retur, lupta pentru cucerirea campionatului a devenit şi mai pasionantă. Actualul lider — C.C.A. — a pierdut un punct pe teren propriu la Farul şi a capotat în faţa Rapidului pentru a doua oară în campionat. Dinamo s-a pierdut pe drum, iar U.T.A. şi Petrolul şi-au sporit zestrea de puncte şi fac o adevărată cursă de urmărire a fruntaşei clasamentului. C.C.A. continuă să se comporte cenuşiu şi să primească multe goluri. Apărarea e uşor penetrabilă şi fără Voinescu, pe care celebrul Szepessi l-a numit cîndva „apărătorul mingilor imposibile" emoţiile suporterilor echipei ar creşte considerabil. Forma constant bună a mijlocaşilor Jenei şi Bone permite înaintării să înscrie spectaculos, să realizeze faze de fotbal bun. Cei patru înaintaşi (fiindcă Ghiţă Cacoveanu pare de multe ori un al doisprezecelea adversar) dau încă mult de furcă tuturor portarilor. Dar C.C.A. are multe de făcut. Ca probleme imediate: un stoper sigur, o extremă dreapta care să ţină pasul cu Constantin, Raksi şi Tătaru. Încă de pe acum, echipa ar trebui să găsească înlocuitori pentru „bătrînul lup de mare" Zavoda II şi pentru celebrul „vulpoi" Alexandrescu.

Dinamoviştii bucureşteni au suferit trei înfrîngeri în patru etape, dovedind un accentuat declin de formă. Rapid, echipa fără mari emoţii (nu contează niciodată în lupta pentru titlu) e în progres, în vreme ce Progresul n-a mai obţinut o victorie în campionat din toamna lui 1960 şi echipa pare decisă să întărească rîndurile diviziei B. Petrolul ne

mai rezervă, desigur, surprize. E de netrecut la Ploieşti iar la Bucureşti, unde se deplasează pentru a dispune de Gremio (Brazilia) de pildă, face meciuri mari. E ciudat, dar nici un jucător de la Petrolul n-a făcut turneul în Brazilia. La U.T.A. „cetatea neobositului Petschowski", s-au ridicat cîţiva tineri de mare talent : Czako, Pop, Floruţ şi — iată un nume care ne pare cunoscut — Petschowski II. Dinamo Bacău, echipa fără nume sonore, merită titlul de campioană a modestiei. La Bacău n-a ajuns „vedetismul", La Bacău nu sînt „păsări călătoare". La Bacău nu se ştie de jocul dur. Băcăoanii nu fac declaraţii sforăitoare. Nu cer să fie susţinuţi cu sunete de talangă. Şi chiar aşa, „fără muzică", în tăcere, ei realizează surprize. (Surclasează pe Ştiinţa Cluj) Bravo, Dinamo Bacău!

Farul se apropie de linia de plutire. C.S.M.S. Iaşi însă a căzut „di tăt" la coada clasamentului, unde se zbate şi Ştiinţa Timişoara. Cred că studenţii stau, în nopţile de iarnă, la gura sobei şi-şi povestesc „A fost odată ca niciodată. Era pe vremea cînd... băteam sistematic pe C.C.A. Demult, tare demult. Pe vremea unuia, de-i zicea Dinulescu, sau Dinculescu, nu ştiu prea bine, ori pe vremea lui Ciosescu, (ce-o fi mai făcînd oare?) un băiat nălţuţ, care marca multe goluri... Dar asta demult, în fumul anilor"...

Cronicar

CUVINTE ÎNCRUCIŞATE

UNDE-I ŞAHUL?

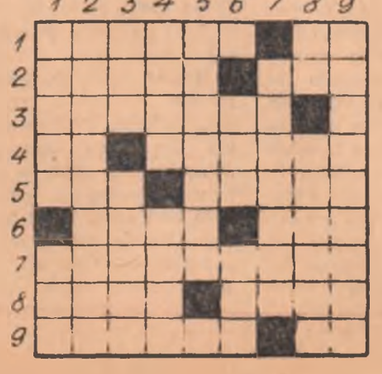

ORIZONTAL :

1). Oţel liniştit ! — Partide alese ! 2). Protector al viilor — Calitate ! 3). Poate fi engleză sau... comercială ! 4). Unul din patru ! — Şahul şahului ! — 5). Paf ! — Ape şi prafuri. 6). Raicu Ionescu — Ciocîrlie. 7). Provoacă o mişcare înapoi ! 8). Sămisch, de pildă ! Alunecă mai lesne. 9). Adversari implacabili. — Notă veche.

VERTICAL :

1). Finisterre ! — Tub de cauciuc. — 2). Una lîngă alta ! 3). Divinitate romană. — Rege ! 4) Fără vorbă ! — Roşca decapitat... 5). Indigo. — 6). Tradem, pe jumătate — — ...Blas. — 7). Insulă nordică ! 8). Rocadă ! — Regizor la... Sahia ! — 9). Deschidere !

Pym

Gheorghe Tomozei

LUI IURI ALEXEEVICI, SALUT!

1

Noaptea,
bătrînul profesor de geografie s-a trezit din somn
şi a intrat, tiptil, în camera hărţilor,
de unde veneau zgomote ciudate...
Hărţile de pînză foşneau, se legănau în întuneric
asemeni unor cămăşi colorate
puse la uscat
în livada copilăriei...
„Copiii au crescut — îşi spunea —
cămăşile le-au rămas mici.
Sigur, trebuie făcut ceva cu cămăşile,
cu hărţile Pămîntului, adică,
sigur au rămas mici,
ne-au rămas mici,
nu ne mai încap...“
A închis uşa în urma lui, cu neliniste.
Nu mai putea dormi.
Era uimit:
toate ferestrele oraşului erau luminate
iar pe străzi năvăleau, din zare,
ierburile cîmpiei,
ameţitoare...
Nici el n-a ştiut
cum a început, deodată, să cînte
(deşi nu mai cîntase de patruzeci de ani.)
Simţea nevoia să citească poezii,
să-şi sape numele pe trunchiuri de castani,
să scrie o scrisoare de dragoste
(cum n-a mai scris de patruzeci de ani)
şi păsărilor să le mîngîie aripa,
s-alerge cu şcolarii, după cuiburi
şi să-i înveţe să fumeze cu pipa...
În zori,
s-a închis din nou în camera hărţilor
şi aşa l-a găsit clipa
cînd în văzduh
s-au rostogolit,
fierbinte,
nemaiauzitele cuvinte:
„Vorbeşte Moscova!
Vorbeşte Moscova!
O rachetă, avînd pe bord, un om,
un om sovietic,
suie în Cosmos!“

Bătrînul gîndea: „A pornit, aşadar
pe lunga stelelor cale,
poate... poate mi-a fost şcolar
şi eu l-am învăţat
punctele cardinale...“

2

Oamenii îşi aminteau de glasul lui Levitan, care-n vremea războiului, înainte de a transmite comunicate de pe front, rostea cuvintele speranţei:

„Vorbeşte Moscova!“

...În Leningradul asediat, zăpada cădea, amară, peste ziduri rănite de gloanţe. Vîntul vuia în ferestrele sparte, în sobe erau arse pînă şi volume de Puşkin şi Leagăne de copii, iar foamea rătăcea beată, pretutindeni, tîrînd în urmă-i arome de pîine şi struguri, chimitoare arome... Dar oamenii apărau lespezile oraşului şi focurile duşmane rămîneau dincolo de zăpezi, neputincioase. Era o linişte de piatră, fulgerată numai de cuvintele speranţei:

„Vorbeşte Moscova!“

...Vă voi vorbi despre o fetiţă de 9 ani, Tania, care şi-a scris un jurnal de-nsemnări, un jurnal de numai cinci rînduri, pe care nu l-ar fi putut scrie nici unul din marii poeţi ai planetei:

„28 decemvrie: Azi a murit Jenia.
3 ianuarie: Azi a murit Sonia.
10 mai: A murit unchiul Losia.
13 mai: A murit mama.
14 mai: A rămas numai Tania...“

Acesta e tot jurnalul. Albe zăpezi cădeau, de argint, şi fata credea că se apropie de ea stele fierbinţi, stele scînteietoare prin nea şi-şi întindea mîinile mici să le-ncălzească la focul lor alb. Copleşitor alb. Ninsori... Tania nu putea să mai plîngă. Orbise de foame...

Dar niciodată stelele n-au fost mai frumoase ca-n ochii ei stinşi...

...Şi tot pe atunci, într-un alt oraş, trăia un copil, şcolar în clasa întîi. Era mîhnit. Şcoala abia-ncepuse, cînd a venit războiul. N-a apucat să ajungă cu lecţia nici măcar pînă la „punctele cardinale“. Învăţătorul s-a dus pe front şi a plecat cu punctele cardinale la el. Se gîndea poate, că într-o zi, şcolarul se va înălţa singur, în văzduhuri şi-are să vadă cu ochii lui, stelele. Şi luna. De aproape... Şi punctele cardinale...

Fiindcă şcolarul se numea Iuri.

Iuri Gagarin.

3

Cu sîngele nostru, în care s-a strîns
sîngele a mii de generaţii,
reînvia-vom planetele moarte
— mari urne de cenuşă, călătorind prin spaţii —
de care ne-apropie şi ne desparte
o pînză străvezie, ţesută din plîns...

Prin pînza de lacrimi
a întîilor, depline izbînzi,
se-nalţă-n azur
ochii noştri, de stele flăminzi!

Primul pas l-am făcut
în clipa în care, biruind depărtarea,
a răsunat sub a cerului legănătoare arcadă
chemarea
bărbatului cu barba de zăpadă:
„Proletari din toate ţările, uniţi-vă!“

4

Azi toate crengile ard, în explozii de flori,
azi fluviile cîntă,
azi toate fetele sînt frumoase
şi ni se-ngăduie
— trebuie —
să-i spunem fiecărei fete:
Te iubesc!
O, cît de întregi, cît de limpezi sună aceste cuvinte acum,
abia acum,
după o aşteptare de mii de ani.

Să smulgem din părul de liane-al pădurilor
garoafele radioactive,
să învăţăm să rîdem cu adevărat.
(ştiu, e greu, dar trebuie)
şi trebuie să umplem văzduhul cu flacăra unui cosmic sărut.

Să piară cenuşa!
O floare moartă
să se preschimbe-n altă floare, nouă,
aşa cum amintirea noastră
se va preschimba în spice şi cîntece.
Abia acum, ne plesnie în palme,
solemn,
gigantic,
bobul de grîu:
cel mai perfect monument
înfăţişînd străvechiul nostru Pămînt!
Cu zborul de azi,
zborul din aprilie,
luna în care s-a născut Lenin,
să alungăm din lume războiul.
Nu vom mai muri în războaie,
nu mai vrem să murim,
nu mai putem să murim.
E greu,
dar trebuie să învăţăm mîinile să nu mai adoarmă-n lut,
să învăţăm ochii să nu mai apună
pe cîmpuri însingerate,
să învăţăm lacrimile
să nu se mai ascundă-n tranşeele încreţiturilor feţii...

Să nu mai singereze, omeneşte,
ceasornicele-n turnuri,
să piară ploile de cenuşă,
amestecate cu pene de păsări
şi cu cocleală de sfeşnice.

Azi,
am trăit cît într-o mie de ani ai planetei,
azi.
toţi bărbaţii lumii au fost tineri,
toţi bărbaţii lumii au avut 27 de ani,
toate fetele lumii s-au numit Lena sau Galia,
azi,
nici un pas nu s-a cheltuit la întîmplare,
fiecare am poposit în regiuni „dinainte stabilite“,
azi, tipografii aleg pentru ediţiile speciale ale ziarelor
cele mai mari litere, cele mai vesele,
literele cu care se tipăresc afişele de bal!
Azi (şi poate nu numai azi)
cea mai bună băutură din lume e votca,
azi, în poveştile „la gura sobei“
Făt Frumos se numeşte Iuri Alexeevici,
azi — ciudat! — toţi generalii lumii ar vrea să fie maiori,
azi, „Ora Moscovei“
e ora întregii planete.
Acum e bine să stai, dus pe gînduri, o clipă,
într-un parc, pe o bancă.
(am auzit că la bursa din New-York
sînt nişte fotolii ne-mai-po-me-ni-te!)
şi să priveşti stelele,
pe care le vede azi
şi fata care a orbit de foame,
să priveşti luminile oraşului,
somnul dulce-al luminii
(am auzit că la bursa din New-York
de cînd „mîna Moscovei“ a atins Cosmosul,
e o insomnie for-mi-da-bi-lă!)
şi-apoi să mergi acasă,
şi să scrii un poem
care să sfîrşească aşa:

„Am scris acest poem,
la 12 aprilie,
în ziua minunii,
a anului Unu
de la facerea lumii“.

Radu Boureanu

POEM PENTRU IURI GAGARIN

Pe toate meridianele pămîntului
Sînt oameni care se iau la trîntă cu viaţa,
Din Ţara de Foc pînă unde aşterne lespede veşnică gheaţa.
Minerii strîng copiii la piept,
Coboară cu căldura lor în frigul şi în noaptea minelor,
Furnaliştii deschid în gînd pupile mici, albastre
Jucîndu-le luminos în incandescenţa furnalelor,
În freamătul metalic al uzinelor.
Zidarii se înalţă pe treptele etajelor
Suind către albastru, căldura micului astru
Care le luminează căminul.
Navigatorii visează pămînt.
Ţărmul unde o mînă mică flutura ca o frunză pe vînt,
Pescarii trăgînd comori de solzi în năvoade
Lunecă-n lotcile negre spre grînd
Pe care-n aşteptare stele mărunte şi vii se aprind.
Undeva în ţări bîntuite de ură
Partizanii adorm cu palme-ncleştate pe arme
Simţind în fierul rece a pruncilor căldură;
Alţii dispar în luptă pentru mari idealuri
Pe care nici o ură nu poate să le sfarme
Pe care nu-s oceane să le înece în valuri

Pe toate meridianele pămîntului
Oamenii visară marele zbor
Şi iată că pe căile vîntului
Vestea gravată cu viteza luminii solare
Pe frontispiciul eternităţii
Inscrie numele tău, Iuri Gagarin,
Icar sovietic întors cu bine din zborul spre soare
Pe toate meridianele pămîntului
Braţe puternice cuprind trupuri mlădii de copii,
Oameni lucrînd pe pămînt, jucîndu-se seara cu pruncii,
Sau întorcîndu-se din focul muncii.
Doar undeva în Soviete,
O fetiţă privea adîncimile violete
Pe unde tatăl ei se întîlnea cu stele viorii
Care-i vorbeau ca în poveştile pentru copii.
Şi iată, în ziua de douăsprezece, în zori,
Iuri se întoarce de dincolo de nori,
De dincolo de drumul închipuirii,
Strîngînd la piept o fetiţă
Şi legînînd-o — cum zborul spre astre
Se legănase-n visul omenirii.

Petru Vintilă

Phaeton a condus strașnic carul de foc!

De milenii fără număr soarele, răsărind în fiecare dimineaţă nu încetează să uimească lumea cu gigantica sa vatră incandescentă, cu fantastica şi colosala sa energie, cu lumina şi căldura lui atotbiruitoare şi frenetice. Multe milenii omul n-a ştiut ce miracole se petrec în cercul acela îndepărtat, în cercul acela de o strălucire plină de grandoare şi de forţă, în cercul acela de o lumină atît de concentrată, încît îţi ardeai retina uitîndu-te mai mult la el. Înfricoşat de prezenţa lui maiestuoasă şi toridă, omul i-a dat un nume, HELIOS, imaginîndu-i o genealogie divină: fiu al titanului Hyperion şi al Theiei, surorile lui erau Selena şi Eos, adică Luna şi Aurora.

Elinii din antichitate şi-l imaginau ca pe un flăcău tînăr şi plin de vigoare, cu un cap pletos foarte. În fiecare dimineaţă se avînta de la răsărit spre apus, în carul său de foc tras de patru cai năprasnici. Zeul arunca priviri scînteietoare de sub viziera uriaşului său coif de aur, iar haina-i de purpură flutura pe cerul înalt şi limpede. Mitologia a păstrat în memoria ei, nu atît de lucidă cît de tenace, una din cele mai patetice drame pe care le-a născocit omul în bezna adîncă din care ieşise, drama lui Phaeton, fiul lui Helios, cutezătorul, temerarul fiu al soarelui. Reluînd-o de la Hesiod, Ovidiu a povestit-o, el însuşi copleşit de emoţie. Urcînd drumul spre palatul incandescent al tatălui său, Phaeton l-a rugat, cu înflăcărarea şi curiozitatea frenetică pe care numai tinerii o au, să-l lase şi pe el măcar o singură dată să se urce în carul său de foc, să prindă hăţurile în pumni şi să urce cu el pe bolta cerească. În adînca sa mirare, Helios i-ar fi răspuns, cutremurat de îngrijorare: Te sfătuiesc să nu faci asta. Dorinţa ta nu-i fără primejdii. Phaeton, năzuinţa ta e mare şi nu se potriveşte nici cu puterea, nici cu tinereţea ta... Calea e la început prăpăstioasă, şi abia o pot sui dimineaţa caii mei înviorăţi de odihnă; la mijlocul cerului ea se face foarte înaltă şi eu însumi mă înfior uneori, cînd îmi arunc privirile-n jos. La coboriş drumul se face prăpăstios şi e nevoie de-o cîrmă sigură. De altminteri nici caii mei, arşi de focul ce-l scuipă din piept, din gură şi din nări, nu sînt lesne de mînat...

Phaeton nu l-a ascultat, s-a urcat în carul de foc, dar s-a prăbuşit într-o diră prelungă de flăcări, cu trupul înnegrit de fulgere...

De milenii fără număr soarele, răsărind în fiecare dimineaţă nu încetează să uimească lumea cu gigantica sa vatră incandescentă, cu fantastica şi colosala sa energie, cu lumina şi căldura lui atotbiruitoare şi frenetice. Multe milenii omul n-a ştiut ce miracole se petrec în cercul acela îndepărtat, în cercul acela de o strălucire plină de grandoare şi de forţă, în cercul acela de o lumină atît de concentrată, încît îţi ardeai retina uitîndu-te mai mult la el. Înfricoşat de prezenţa lui maiestuoasă şi toridă, omul i-a dat un nume, HELIOS, imaginîndu-i o genealogie divină: fiu al titanului Hyperion şi al Theiei, surorile lui erau Selena şi Eos, adică Luna şi Aurora.

Elinii din antichitate şi-l imaginau ca pe un flăcău tînăr şi plin de vigoare, cu un cap pletos foarte. În fiecare dimineaţă se avînta de la răsărit spre apus, în carul său de foc tras de patru cai năprasnici. Zeul arunca priviri scînteietoare de sub viziera uriaşului său coif de aur, iar haina-i de purpură flutura pe cerul înalt şi limpede. Mitologia a păstrat în memoria ei, nu atît de lucidă cît de tenace, una din cele mai patetice drame pe care le-a născocit omul în bezna adîncă din care ieşise, drama lui Phaeton, fiul lui Helios, cutezătorul, temerarul fiu al soarelui. Reluînd-o de la Hesiod, Ovidiu a povestit-o, el însuşi copleşit de emoţie. Urcînd drumul spre palatul incandescent al tatălui său, Phaeton l-a rugat, cu înflăcărarea şi curiozitatea frenetică pe care numai tinerii o au, să-l lase şi pe el măcar o singură dată să se urce în carul său de foc, să prindă hăţurile în pumni şi să urce cu el pe bolta cerească. În adînca sa mirare, Helios i-ar fi răspuns, cutremurat de îngrijorare: Te sfătuiesc să nu faci asta. Dorinţa ta nu-i fără primejdii. Phaeton, năzuinţa ta e mare şi nu se potriveşte nici cu puterea, nici cu tinereţea ta... Calea e la început prăpăstioasă, şi abia o pot sui dimineaţa caii mei înviorăţi de odihnă; la mijlocul cerului ea se face foarte înaltă şi eu însumi mă înfior uneori, cînd îmi arunc privirile-n jos. La coboriş drumul se face prăpăstios şi e nevoie de-o cîrmă sigură. De altminteri nici caii mei, arşi de focul ce-l scuipă din piept, din gură şi din nări, nu sînt lesne de mînat...

Phaeton nu l-a ascultat, s-a urcat în carul de foc, dar s-a prăbuşit într-o diră prelungă de flăcări, cu trupul înnegrit de fulgere...

Drama, născocită cu milenii în urmă, e bineînţeles imaginară. În neputinţa lui de a pătrunde tainele lumii, omul a făurit o dramă omenească şi a învăluit-o în aura faptelor legendare.

Alte mii de ani au trecut de-atunci; mitologia cu şirul ei nesfîrşit de legende şi miracole a îmbătrînit, s-a topit acoperită de colb şi uitare. În tot acest timp, soarele n-a încetat să se ridice în zorii zilei din mările şi oceanele răsăritului, ca să coboare la asfinţit cu aceeaşi frunte aureolată de lumină şi mister. Dar în lumea de milioane de ori mai mică decît cel mai mărunt fir de nisip, omul a descoperit izvorul energiei originare şi în vetrele reactoarelor atomice omul a realizat, după îndelungi şi extenuante şi dramatice încercări, clocotul din inima soarelui. În clipa aceea, în dimineaţa aceea mirifică, omul se pregătea să pătrundă în Univers. A urmat — se ştie — primul sputnic lansat de pe pămîntul sovietic în octombrie 1957 şi astfel omul a făcut cel dintîi pas în Univers. Omenirea a intrat în era zborurilor cosmice.

12 aprilie 1961; o zi obişnuită, ca toate celelalte. Prin nimic ziua aceea nu se arăta ca un miracol, nici un amănunt nu era neobişnuit şi totuşi umanitatea nu va mai putea uita niciodată ziua care a început odată cu răsăritul soarelui, la 12 aprilie 1961.

Cititorii ziarelor au putut găsi în paginile gazetelor, între alte materiale, un interviu acordat corespondentului agenţiei TASS de către Nikolai Varvarov, specialist sovietic în problemele astronauticii. Nikolai Varvarov declara între altele: ...„în timpul zborurilor cosmice omul îndeplineşte rolul de descoperitor al unor noi legi ale naturii, rolul de cercetător activ al corpurilor cereşti. Automatele vor comanda întregul zbor al navei şi chiar „vor avea grijă“ de om, reglementînd funcţionarea tuturor aparatelor care menţin în cabină condiţiile necesare vieţii. La prima vedere cosmonautul are numai rolul de „pasager“. În realitate, în timpul zborului cosmic, omul nu se limitează numai la simpla observare a mediului înconjurător, ci este un element activ...“

Astfel de interviuri apăruseră cu zecile în ultima vreme, ele păreau încă o eventualitate incertă, pronosticurile lor nu dădeau termene de ceasornic şi de calendar. În dimineaţa zilei de 12 aprilie 1961, oamenii s-au sculat din somn, ca în toate celelalte dimineţi de pînă atunci, s-au deschis bufetele „expres“ şi restaurantele, cinematografele şi magazinele, elevii au intrat la cursuri, muncitorii s-au aplecat peste manetele strungurilor şi plugarii au ieşit pe cîmpuri, în vreme ce soarele se înălţa la fel ca şi ieri, la fel ca totdeauna, semeţ, cu coama lui incandescentă.

Dar ziua de 12 aprilie 1961 avea să fie unică prin ştirea explozivă care, în primele ore ale dimineţii, a irupt pe toate lungimile de undă ale staţiilor de radio, pe toate cablurile telefonice internaţionale, blocate şi cucerite de o singură şi fantastică veste pe care a transmis-o de la Moscova, din centrul spiritual al întregii umanităţi, vechea, glorioasa agenţie TASS: „Prima navă cosmică sate-

primăvară, omenirea a încetat să se mai gîndească la altceva şi două miliarde şi jumătate de oameni au urmărit, copleşiţi de emoţie, uimiţi, fericiţi şi insufleţiţi de-o frenetică speranţă, momentele pline de-un concentrat patetism ale zborului celui dintîi cosmonaut. Au urmat apoi din sfert în sfert de ceas noile ştiri şi, în timp ce nava cosmică zbura la 300 de kilometri deasupra omenirii înmărmurite, ştirile învăluiau planeta în toate sensurile, glorificînd fapta temerară a cetăţeanului sovietic Iuri Alexeevici Gagarin. Omul acesta fusese, pînă în urmă cu cîteva ore, necunoscut, omenirea, în covîrşitoarea ei majoritate nu ştia de existenţa lui Iuri Alexeevici Gagarin, dar el e acum omul cel mai vestit din întreaga lume şi milioane de tineri îl îndrăgesc şi-l pizmuiesc pentru fapta lui fără egal. Şi atunci, în primele ore, în timp ce el zbura în cosmos, neuitînd să transmită că „zborul se desfăşoară în mod normal, starea de imponderabilitate este bine suportată“, toate agenţiile de presă de pe faţa planetei comunicau cele dintîi date de stare civilă ale cosmonautului: „Iuri Gagarin s-a născut în anul 1934. A intrat în Comsomol în 1949, iar în Partidul Comunist al Uniunii Sovietice în iunie 1960. Gagarin a învăţat la şcoala profesională din Liuberţi, în apropiere de Moscova, pe care a absolvit-o cu rezultate excepţionale. Ca specialitate el este modelier turnător. Ulterior, Gagarin a învăţat la Şcoala medie tehnică din Saratov, apoi la o şcoală militară. Este căsătorit. Are două fiice: Elena şi Galea“.

Apoi a urmat avalanşa celorlalte ştiri, toate posturile de radio şi televiziune din lume întrerupîndu-şi programele obişnuite ca să anunţe amănuntele zborului în cosmos al primului om, ca să transmită declaraţiile specialiştilor în astronautică, ale celor mai eminenţi savanţi pe care-i are omenirea în zilele noastre. Agenţia France Presse spunea: „Amundsen la Polul Sud, Edmund Hillary pe înălţimea Everestului, Lindberg deasupra Atlanticului de Nord, apar acum simpli excursionişti“.

Associated Press declara: „Lansarea navei cosmice satelit avînd la bord un om constituie un nou triumf impresionant al sovieticilor în întrecerea lor cu S.U.A., în domeniul cuceririi spaţiului cosmic“. Apoi, făcînd ca întreaga omenire să răsufle liniştită, a venit ştirea încununării cu succes deplin a zborului... „la 12 aprilie 1961, ora 10,55 (ora Moscovei), nava sovietică „Vostok“ a aterizat cu bine într-o regiune stabilită din Uniunea Sovietică. Aviatorul cosmonaut, maiorul Gagarin a comunicat: „Rog să se raporteze partidului şi guvernului, precum şi lui Nikita Sergheevici Hruşciov personal, că aterizarea a decurs normal, că mă simt bine, că nu am traumatisme şi contuzii“.

La ora aceea solemnă şi memorabilă în gradul cel mai înalt, am putut să văd, în inima Bucureştilor, mulţimea entuziastă, frenetică, nerăbdătoare, smulgînd ediţia specială a „Informaţiei Bucureştiului“ din mîinile vînzătorilor. Sute de mii de exemplare s-au epuizat în mai puţin de două ore. Minute întregi, troleibuzele şi maşinile de pe arterele Capitalei au fost blocate de mulţime. În jurul fericiţilor care putuseră cumpăra un exemplar, se îmbulzeau zeci de oameni, gazetele erau citite cu voce tare, lectura lor era luată de la capăt. La cîteva ore după aceea, cu ediţia obişnuită a „Informaţiei Bucureştiului“ avea să se întîmple la fel. Ea aducea în sfîrşit şi fotografia temerarului cosmonaut, chipul tînăr şi sănătos, chipul frumos al eroului zilei de 12 aprilie 1961, ziua memorabilă cînd cel dintîi om a pătruns în Cosmos.

Marile agenţii de presă ale lumii nu conteneau să transmită în şuvoi mereu alte ştiri şi comentarii, elogiind uriaşa victorie a ştiinţei şi tehnicii sovietice.

Agenţia France Presse sublinia: „Elementul excepţional al comunicatului este că a fost transmis înainte chiar ca astronautul Gagarin să fi efectuat reîntoarcerea sa pe pămînt. Aceasta indică cît se poate de bine încrederea totală pe care o au savanţii sovietici în succesul acestei reîntoarceri“. De la New York se transmitea, nu fără amărăciune: „În S.U.A. un zbor cu un om în jurul pămîntului nu este programat de oameni de ştiinţă americani decît tîrziu în 1961, sau la începutul lui 1962“.

În orele acelea patetice, mi-am reamintit de vechile mele lecturi din şcoală, de povestea mitică a lui Phaeton, fiul soarelui, istorie plăsmuită cu mii de ani în urmă pe pămîntul Eladei, între coloanele de marmură ale Parthenonului, lîngă aripile Victoriei de la Samotrace, pe triremele îndrăzneţilor navigatori elini. După mii de ani, iată răspunsul umanităţii civilizate, iată răspunsul omului contemporan, făuritor al comunismului: Phaeton s-a urcat în carul de foc, a strîns bine în mîini hăţurile cailor şi a făcut primul pas în Univers. Plină de fericire şi de speranţă, plină de mîndrie şi forţă, omenirea elogiază fapta adevăratului Phaeton: el a condus strașnic carul de foc! Mîine el va zbura biruitor, spre aştri.

Copleşită de emoţie, omenirea îl întîmpină pe erou strigîndu-i din toată inima: Excelsior! Tot mai sus!

DE ORDINUL A 30.000...

de prof. univ. Edmond Nicolau

Primăvara zborurilor cosmice a început! La 12 aprilie 1961, Iuri Gagarin a făcut primul zbor la bordul navei cosmice „Vostok“. Este un moment unic în istoria omenirii.

Este uşor de înţeles că nenumărate sînt problemele ce trebuiesc rezolvate înainte de a păşi la trimiterea primului cosmonaut. Este foarte greu de a plasa un satelit pe orbită, dar cu atît mai greu este să îl readucem înapoi pe Pămînt.

Pentru a plasa un satelit pe o orbită în jurul Pămîntului, este necesar să i se imprime o viteză de circa 8 km pe secundă, ceea ce corespunde la 27.000 de km pe oră! Este o viteză pe care cu greu o putem imagina la scara obişnuită a deplasărilor citadine. Dar odată plasat pe orbită, satelitul are tendinţa să se menţină pe traiectoria sa, oarecum paralelă cu suprafaţa Pămîntului. Pentru a-l face să coboare, e necesar să i se imprime un impuls suplimentar, produs de motoare rachetă dispuse la bord şi care să fie orientate corect. (În caz contrar, nava satelit nu se apropie ci se îndepărtează de Pămînt). În fine, ajunsă în regiunile atmosferei pămînteşti mai dense, trebuie să intre în foc dispozitivele de frînare. Să nu uităm că viteza satelitului este acum de ordinul a 30.000 de km pe oră. La aceste viteze uluitoare, energia cinetică a unui corp cîntărind 4.425 de kg (cît avea nava cosmică „Vostok“) este egală cu energia cinetică a circa 4.700 de trenuri, avînd fiecare 1000 de tone şi mişcîndu-se cu 30 de km pe oră! Această energie formidabilă trebuie să fie „cedată“ de nava-satelit ce coboară, graţie dispozitivelor de frînare.

Dar toate acestea s-au realizat conform prevederilor, pentru că inaltul umanism sovietic nu a permis să se treacă la zborul omului în Cosmos decît după ce s-a dobîndit certitudinea că primul cosmonaut va reveni sănătos pe Pămînt.

Şi astfel, ştiinţa şi tehnica sovietică au dovedit o dată în plus că sînt primele din lume. Graţie lor, omenirea adaugă ziua de 12 aprilie 1961 la lista datelor memorabile, ce se înscriu în cartea de aur a cuceririlor geniului uman. Felicităm călduros pe toţi oamenii sovietici pentru noua şi grandioasa lor realizare, ce marchează o etapă decisivă pe drumul măreţ al cuceririi paşnice a Cosmosului.

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 19, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin“